

Spordimeditsiini Sihtasutus

LIIKUMISTERVISE INNOVATSIOONI KLASTER

RAHVUSVAHELISTUMISE STRATEEGILINE PLAAN
2015-2020
JA TEGEVUSKAVA 2015-2018

Estonia.eu
Positively surprising

Tallinn, 2015

SISUKORD

MÕISTETE SELGITUSED	3
LÜHENDID	4
SISSEJUHATUS	5
1 LIIKUMISTERVISE INNOVATSIOONI KLASTRI TUTVUSTUS.....	7
1.1 KLASTRI ORGANISATSIION JA PARTNERID	7
1.2 klatri juhtimine ja personal	11
1.3 KLASTRI ARENGULUGU	13
2 KLASTRI TOOTED, TEENUSED JA VÄÄRTUSAHEL.....	16
2.1 ARENDATAVA VALDKONNA LÜHIKIRJELDUS	16
2.2 KLASTRI LIIKMETE TOOTED JA TEENUSED.....	18
2.3 liikumistervise innovatsiooni klatri teenused	19
3 TEGEVUSKESKKONNA ANALÜÜS.....	21
3.1 tervishoiusektor	21
3.2. ikt ja e-tervis	27
3.3 sport ja liikumine	31
3.4 turism.....	35
3.5 kokkuvõtte valdkondlikest kitsaskohtadest ja arenguvajadustest	38
3.6 seos valdkondlike poliitikate ja arengukavadega	39
4 SITUATSIOONANALÜÜS.....	43
4.1 konkurentsijõudude analüüs	43
4.2 valdkonna swot-analüüs	45
4.3 kriitilised edutegurid.....	49
4.4 konkurentide analüüs	50
4.5 konkurentsieelised ja unique selling point	53
5 KLASTRI VISIOON, MISSIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID.....	55
6 KLASTRI STRATEEGIAD.....	62
6.1 rahvusvahelistumise strateegia.....	62
6.2 klatri väljumisstrateegia	67
7 KLASTRI RAHVUSVAHELISTUMISE OODATAVAD TULEMUSED JA MÕJU.....	72
8 TEGEVUSKAVA.....	74
9 KLASTRI MÕÕDETAVAD TULEMUSED	85

MÕISTETE SELGITUSED

Innovatsiooniklaster on sõltumatutest pooltest koosnev struktuur või organiseeritud rühm (nt innovaatilised idufirmad, VKEd ja suurettevõtjad, teadus- ja teadmisi levitavad organisatsioonid, mittetulundusühingud ning muud nendega seotud ettevõtjad), mille eesmärk on soodustada innovaatilist tegevust teadmiste edendamise, rajatiste jagamise, teadmiste ja kogemuste vahetamise, teadmussiirdesse panustamise, võrgustike loomise, teabe levitamise ja koostöö kaudu klastrisse kuuluvate ettevõtjate ja muude organisatsioonide vahel.

Liikumistervis – Liikumisvõime ja -aktiivsus on elukvaliteedi alused, mis tänu tehnoloogilise arengu tagajärgedele, töö muutumisele ja populatsiooni vananemisele omavad järjest suuremat sotsiaalmajanduslikku tähtsust. Mõlemad on parendatavad ja arendatavad läbi sotsiaalsete protsesside kujundamise ning erinevate toodete, teenuste ja organisatsioonilise innovatsiooni kaudu. Liikumistervis mõistena seob kokku liikumisvõime ja liikumisaktiivsuse. Esimene on seotud inimese personaalse tervisega, liikumisaktiivsus kajastab kõikset füüsilisel aktiivsusel baseeruvat osalust, muuhulgas elamus- ja teenusmajanduse subjektidena. Liikumistervis vajab innovatsiooni. See saab baseeruda erialade ülese teadmuse, oskuste ning võimaluste kombineerimisel (definitsiooni autor: Kristjan Port).

Personaalmehitsiin – inimese kõigi terviseandmete kasutamine terviseprobleemide ennetamisel ja ravis, mis viib süstemaatilise mõistmiseni, kuidas indiviidi tervis tuleneb komplekssest seosest geenide, iseenda käitumise ja väliskeskkonna vahel.¹

Spordimehitsiin – multidistsiplinaarne kliiniline ja akadeemiline mehitsiiniala, mis tegeleb kehalise aktiivsusega seotud vigastuste ja haiguste diagnostika, ravi, ennetuse ja taastusraviga ning terviseedendusega.² Liikumistervise ühe alavaldkonna põhieesmärgiks on seega kaitsta sportiva inimese tervist nii treeningperioodil kui võistlustel, sealhulgas vähendada tugiaparaadi ülekoormusvigastuste- ja akuutsete traumade arvu sportimisel ning täiustada vigastustejärgset diagnostikat ja taastusravi.

Klastril väärtusahel – Väärtusahel on tegevuste kogum teenuste osutamisel või toodete valmistamisel, mille käigus lisatakse neile väärtust. Klastril väärtusahel kajastab tootmis- või teenindusahela faase/etappe, millele läbi klasterpõhise koostöö luuakse olulist lisandväärtust.

Tugi-, lisa- ja sidusteenused – klasteril põhivaldkonna toodete ja teenuste pakkumist ning arendamist toetavad teenused.

---

¹ <http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2014/01/Anal%C3%BC%C3%BCs-personaalmehitsiooni-rakendamise-v%C3%B5imalustest-Eestis.pdf>

² UEMS 2007 definitsioon

LÜHENDID

TA – Teadus- ja arendustegevus

TAI – Teadus- ja arendusinvesteeringud

TAK – Tehnoloogia Arenduskeskus

KK – Kompetentsikeskus

HNRK – Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus

LTI – Tallinna Ülikooli loodus- ja terviseteaduste instituut

TÜK – Tartu Ülikooli Kliinikum

SISSEJUHATUS

Alljärgnev dokument on koostatud eesmärgiga formuleerida peamised strateegilised suunad ning koostada üksikasjalik tegevuskava, et tugevdada Eesti ettevõtete ja riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet terviseteenuste, täpsemalt liikumistervise ja sellega seotud valdkondades klastripõhise koostöö kaudu.

Antud eesmärgi saavutamiseks on dokumendis üksikasjalikult kirjeldatud liikumistervise valdkonda ning sellega seotud majandusharusid, iseloomustatud klastris osalevaid partnereid, toodud klatri liikmete ning klatri organisatsiooni toodete ja teenuste ülevaade, analüüsitud klatri ning sellega seotud majandusharude hetkeolukorda (sh kitsaskohad, arenguvajadused, konkurentsituatsioon, tehnoloogiline areng jm). Dokument sisaldab klatri väljumisstrateegiat, mis kirjeldab, milliseid täiendvaid rahastusallikaid plaanitakse klatri tegevuse finantseerimiseks, rakendatavaid teenuseid või tegevusi võimaldamaks klatri tegevuse jätkusuutlikkust pikemas perspektiivis, toetuse ja omavahendite suhet kogueelarves kvartalite lõikes. Klatri rahvusvahelistumise strateegia sisaldab ka klatri peamisi strateegilisi valikuid rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamiseks. Klatri võimekuse ja jätkusuutlikkuse tõendamiseks on kirjeldatud klatri organisatsiooni ja juhtmist ning dokumendi lisa kirjeldatud ka varasema klatriprojekti tulemusi. Klatri strateegiadokument sisaldab ka strateegilisi eesmärke aastateks 2015-2020 ning üksikasjalikku tegevuskava aastateks 2015-2018.

Liikumistervise innovatsiooni klaster on valdkonnaüleline organisatsioon, kes on enda alla koondanud partnereid erinevatest valdkondadest, kes on otseselt või kaudselt seotud inimese elujõu ja elukeskkonna rikkuse kasvatamisega läbi liikumistervise. Klaster on välja kasvanud Eesti Spordimeditsiini klattrist SportEST.

Liikumistervise innovatsiooni klaster **koondab** partnereid ja tegutseb järgmistes valdkondades: meditsiiniteenused, biotehnoloogia, e-tervis ja valdkonna infotehnoloogia ja kommunikatsioon. Tervikliku väärtusahela toimimiseks on kaasatud tugivaldkonnad – tugiteenuste, seadmete/tarvikute pakkujad, haridus-, teadus- ja arendusasutused, TAKid ja kompetentsikeskused, kohalikud omavalitused ja riigiasutused ning valdkonna kõik erialaliidud ja katusorganisatsioonid.

Ühiselt panustatakse **nutika spetsialiseerumise** valdkondade arendamisse põhifookusega tervishoiuteenustel ja tehnoloogiatel, e-tervise ja IKT valdkonnal. Klatri liikmete tooted ja teenused on jagatud meditsiini valdkonna 4P printsiibi alusel nelja valdkonda, mida täiendavad sidus- ja tugiteenused (vt joonis 4).

Kokku on ühinenud 40 partnerit, sh 24 äriühingut, millele lisandub kontserni liikmena kompetentsikeskus.

Arvestades valdkonna peamisi **puudusi**: killustunud toodete-teenuste valik, madal lisandväärtus ja rahvusvahelise konkurentsivõime puudumine, teenuseosutajate vähene omavaheline koostöö, sh seda toetavate IKT lahenduste mitte integreerumine, inimeste madal teadlikkus võimalustest, idufirmade vähesus, ekspertide taseme suur kõikumine ja väljaränne, valdkonnaülese koordineeriva organisatsiooni puudumine jne, on **ühisteks eesmärkideks** läbi toodete/teenuste arendamise, võrgustumise ja rahvusvahelistumise valdkonna saavutada ettevõtete majandusnäitajate, innovatsioonialast koostööd tegevate ja uute ettevõtete arvu kasv.

Liikumistervise klatri **fookuses** on inimene, kelle eluea ja tervena elatud aastate arvu tõstmine on nii rahvusvaheliselt kui ka Eesti-siseselt üks olulisi prioriteete. Eesmärk on innoveerida valdkonda, et läbi koostöö luua uut ja panustada tugevalt liikumistervise arendamisse, mida

partnerid üksinda ei suudaks, kuna enamik neist on väikesed või keskmised ettevõtted, aga samas valdkonnas unikaalse tegevusega.

Klastri **sihtgrupid** on **sihtturgudel** (Eesti, Läti, Leedu, Soome, Loode-Venemaa): terved inimesed, patsiendid (teatud terviseprobleemi omavad inimesed), tervishoiutöötajad ja seotud spetsialistid, tervise- ja spordituristid, tipp-, noor- ja harrastussportlased, tervishoiuasutused ja äriühingud, haridus- ja teadusasutused, riigiasutused ja meedia.

Arvestades liikumistervise valdkonna seotust tervishoiu-, spordi-, IKT- ja turismisektoriga võib liikumistervise valdkonna globaalset turumahtu hinnata ligikaudu 3-4 triljonile eurole, kusjuures kõigile neile sektoritele prognoositakse turumahu kasvu, mistõttu on liikumistervise valdkond **tugeva rahvusvahelistumise ja kasvupotentsiaaliga valdkond.**

1 LIIKUMISTERVISE INNOVATSIOONI KLASTRI TUTVUSTUS

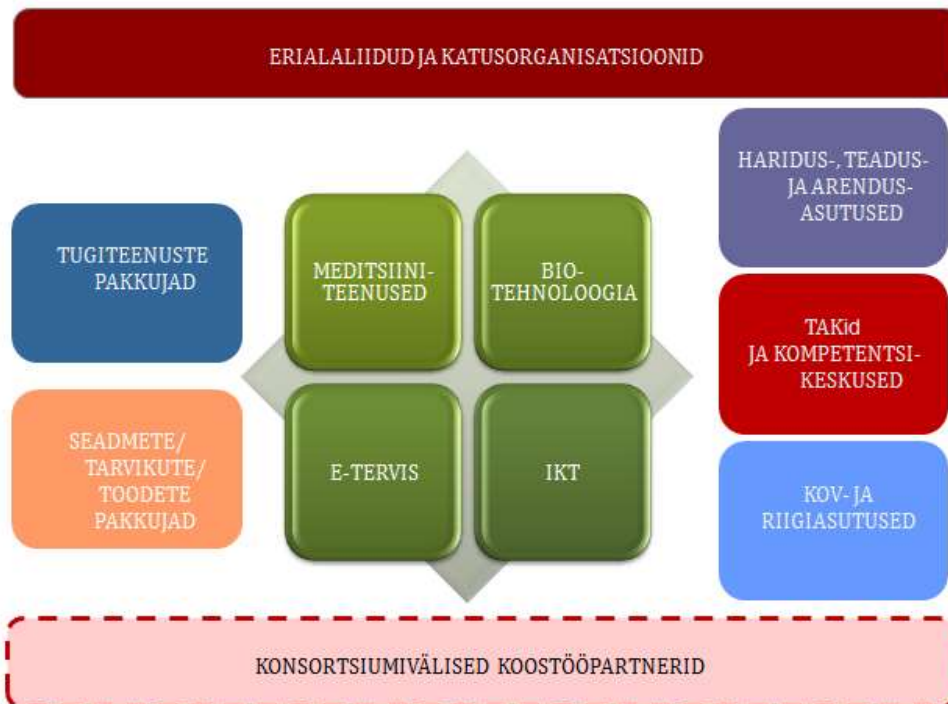
Käesolevas peatüki eesmärgiks on anda üksikasjalik ülevaade Liikumistervise innovatsiooni klasteri konsortsiumist, selle partneritest, juhtimisest ja arenguloost. Samuti defineeritakse käesolevas peatükis Liikumistervise innovatsiooni klasteri olemus.

1.1 KLASTRI ORGANISATSIOON JA PARTNERID

Liikumistervise innovatsiooni klaster ühendab klasteri liikmed (konsortsiumipõhised ehk klasterisisesed) ja (välised) koostööpartnerid, kes pakuvad tooteid ja teenuseid ja/või viivad läbi tegevusi, mis on otseselt või kaudselt seotud inimeste elujõu ja elukeskkonna rikkuse kasvatamisega läbi liikumistervise ja sellega seotud valdkondade (tervishoid, sh biotehnoloogia meditsiinis, IKT ja e-tervis, sport, turism jm) innovaatilise tegevuse soodustamise ja arendamise.

Liikumistervise innovatsiooni klasteri strateegia ja tegevuskava elluviijaks on partnerite **konsortsium**, mis koosneb taotlejast, juhtpartneritest (iga valdkonna esindaja) ning partneritest (klasteri liikmetest). Klasteri tegevuse üldised põhimõtted (sh õigused ja kohustused) on fikseeritud ühise tegutsemise lepingus ehk **konsortsiumlepingus**.

Liikumistervise innovatsiooni klasteri konsortsiumiga on ühinenud **40 organisatsiooni, sealhulgas 24 äriühingut** ning klaster on pidanud koostöölabirääkimisi **29 konsortsiumivälise partneriga** (koostööpartnerite ring laieneb pidevalt). Liikumistervise klasteri koostöövõrgustik on näidatud joonisel 1. Klasteri liikmete ja koostööpartnerite üksikasjalik loetelu ja kirjeldus on toodud käesoleva strateegia lisa 1.

Joonis 1. Liikumistervise innovatsiooni klasteri partnerid ja koostöövõrgustik

Järgnevalt on grupipõhiselt kirjeldatud klatri koostöövõrgustikku kuuluvate partnerite rolli ja vastutust klattris.

Tabel 1. Klatri partnerite roll klattris ja oodatavad tulemused

RÜHM	KIRJELDUS	ROLL KLATTRIS	KOOSTÖÖ TULEMUS
Tuumik ehk põhitoodete ja -teenuste pakkujad	Tervishoiu-valdkonna (sh biomeditsiini), IKT ja e-tervise valdkonnaga seotud toodete ja teenuste pakkujad	<ul style="list-style-type: none"> Klatri tuumikvaldkondade arendamine (personaalmehitsiin, IKT, e-tervis, biotehnoloogia); Tootearenduseks sisendi hankimine, sh teadmus- ja tehnoloogiasiiere eri tüüpi organisatsioonidega (ülikoolid, TAKid, KKd, KOVID jm); Sisendi hankimine süsteemide/ protsesside edasiarendamiseks/ tõhustamiseks ja uute ärimudelite leidmiseks; Toodete ja teenuste arendamine, sh ühiste toote- ja teenusearendusprojektide läbiviimine; Ühisturundus valitud sihtturgudel; Rahvusvahelise koostöö arendamine (sh rahvusvahelise kompetentsi kaasamine); Inimressursi arendamine (sh kompetentsi tõstmine). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasvanud on nutika spetsialiseerumise kasvualades tegutsevate organisatsioonide arv ja rahvusvaheline konkurentsivõime; Kasvanud on müügitulu uutest või oluliselt muudetud (teadmuspõhistest) toodetest/teenustest; Kasvanud on lisandväärtus töötaja kohta; Kasvanud on organisatsioonide töötajate arv ning tööjõu kvaliteet; Laienenud on koostöövõrgustik (sektorisene ja –väline, sh rahvusvaheline koostöö).
Sidustoodete ja -teenuste ning tugiteenuste pakkujad	Põhivaldkonda toetavad, liikumisterviseiga seotud tooted ja teenused (nt spordikaubad, meditsiinitehnika ja -tehnoloogia, liikumise abivahendid jm), spordiklubid ja terviserajad, treenerid jm nõustamine, meditsiiniline transport jm.	<ul style="list-style-type: none"> Klatri tugi- ja sidusvaldkondade arendamine (spordiklubid, treenerid jm); Tootearenduseks sisendi hankimine, sh teadmus- ja tehnoloogiasiiere eri tüüpi organisatsioonidega (põhitoodete ja -teenuste pakkujad, ülikoolid, TAKid, KKd jm); Sisendi hankimine süsteemide/ protsesside edasiarendamiseks/ tõhustamiseks; Toodete ja teenuste arendamine, sh ühiste toote- ja teenusearendusprojektide läbiviimine; Ühisturundus valitud sihtturgudel; Rahvusvahelise koostöö arendamine (sh rahvusvahelise kompetentsi kaasamine); Inimressursi arendamine (sh kompetentsi tõstmine). 	<ul style="list-style-type: none"> Kasvanud on nutika spetsialiseerumise kasvualadesse panustavate organisatsioonide arv ja rahvusvaheline konkurentsivõime; Kasvanud on müügitulu uutest või oluliselt muudetud (teadmuspõhistest) toodetest/teenustest; Kasvanud on lisandväärtus töötaja kohta; Kasvanud on organisatsioonide töötajate arv ning tööjõu kvaliteet; Laienenud on koostöövõrgustik (sektorisene ja –väline, sh rahvusvaheline koostöö).

RÜHM	KIRJELDUS	ROLL KLASTRIS	KOOSTÖÖ TULEMUS
Erialaliidud ja katus-organisatsioonid	Liikumistervise ja sellega seotud valdkondade ettevõtete ja asutuste ühendused, erialaliidud jm organisatsioonid	<ul style="list-style-type: none"> • (Alam)valdkonna esindamine klasteris; • Valdkondliku oskusteabe koondamine ja jagamine, sh rahvusvaheliste koostöövõrgustike kaudu; • Teavitus- ja ennetustegevused (sh terviseedenduslike kampaaniate korraldamine); • Valdkondlike uuringute (sh kliinilised uuringud) läbiviimine; • Panustamine teadmus- ja tehnoloogiasirdesse; • Valdkondlike poliitikate ja avaliku arvamuse kujundamine; • Panustamine inimressursi arendamisse; • Rahvusvahelise koostöö arendamine (sh kompetentsi kaasamine); • Erialaekspertide pädevuse tõstmine jm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvanud on nutika spetsialiseerumise kasvualades tegutsevate organisatsioonide arv ja rahvusvaheline konkurentsivõime; • Kasvanud on organisatsioonide töötajate arv ning tööjõu kvaliteet; • Laienenud klasteri ja erialaorganisatsioonide rahvusvaheline koostöövõrgustik ja tegevused; • Kasvanud on innovatsioonialane koostöö klasteri osapoolte vahel; • Valdkondliku kompetentsi ja oskusteabe kasv; • Inimeste liikumisvõime ja -aktiivsuse kasv; • Avaliku sektori huvi ja toetuse kasv valdkonnale.
TAKid ja KKd	Valdkonnaga seotud tehnoloogia arenduskeskused ja kompetentsikeskused	<ul style="list-style-type: none"> • Klasteris osalevate ettevõtete suurema lisandväärtuse ja rahvusvahelise konkurentsivõimega toodete ja –teenuste arendamise toetamine, sh läbi T&A tegevuse ning teadmus- ja tehnoloogiasirde; • Rahvusvahelise koostöö arendamine (sh kompetentsi kaasamine) jm. • Innovatsioonialase koostöö arendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvanud on innovatsioonialane koostöö eri tüüpi organisatsioonide vahel; • Teadmus- ja tehnosiirde tulemusena on loodud uued või oluliselt muudetud tooted-teenused; • Valdkondliku kompetentsi ja oskusteabe kasv; • Rahvusvahelise koostöö kasv.
Haridus-, teadus- ja arendus-asutused	Valdkondliku hariduse ja arendus-tegevusega seotud ülikoolid, instituudid jm arendusüksused	<ul style="list-style-type: none"> • Innovatsioonialase koostöö arendamine avaliku võimu esindajate, teadus- ja arendusasutuste, haridusasutuste ning ettevõtete vahel; • Valdkondliku hariduse arendamine (sh panustamine õppekavade arendamisse); • Tootearenduseks vajaliku uurimistöö läbiviimine (sh tehnosiire) • Panustamine inimressursi arendamisse (sh järelkasvu koolitamine); 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvanud on innovatsioonialane koostöö eri tüüpi organisatsioonide vahel; • Valdkondlik haridus on kaasajastatud ja atraktiivne ning soodustab liikumisharjumuse kujunemist kogu eluks; • On tagatud piisav järelkasv nii valdkondlike spetsialistide kui ka sportlaste näol;

RÜHM	KIRJELDUS	ROLL KLASTRIS	KOOSTÖÖ TULEMUS
		<ul style="list-style-type: none"> • Teavitus- ja ennetustegevused (sh terviseedenduslike kampaaniate korraldamine, personaalmeditsiini edendamine); • Rahvusvahelise koostöö arendamine ja kompetentsi kaasamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnosiirde tulemusena on loodud uued või oluliselt muudetud (teadmus)põhised tooted-teenused; • Valdkondliku kompetentsi ja oskusteabe kasv; • Rahvusvahelise koostöö kasv.
KOV-riigiasutused ja riigiasutused	Kohalikud omavalitsused ja riigiasutused (valdkondlike poliitikate ja avaliku arvamuse kujundajad)	<ul style="list-style-type: none"> • Valdkondlike poliitikate arendamine ja avaliku arvamuse kujundamine kohalikul ja riigi tasandil; • Tehnosiirde vahendamine; • Teavitus- ja terviseedenduskampaaniate läbiviimine; • Rahvusvahelise koostöö arendamine ja kompetentsi kaasamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valdkonna tuntuse, sh rahvusvahelise tuntuse ja konkurentsivõime kasv; • Valdkonna kajastatuse kasv (sh meedias), valdkonna reguleerituse ja üleriikliku tähtsuse suurenemine; • Valdkondlike eesmärkide realiseerumine riiklikul ja KOV-tasandil.
Konsortsiumiväised koostööpartnerid	Organisatsioonid, kes ei kuulu klatri konsortsiumisse, kuid otseselt või kaudselt panustavad klatri eesmärkide saavutamisse	Panustamine klatri arendamisse läbi seadusloome, kompetentsi arendamise ja vahendamise, koostöövõrgustike (sh rahvusvahelised võrgustikud) olemasolu, ühisturunduse, toodete-teenuste arendamise, disainimise jm tegevuste.	Klatri tegevuste laiem mõju ja eesmärkide realiseerumise kõrge tulemuslikkus.

Kokkuvõttes võib öelda, et klatri konsortsiumisse ning koostöövõrgustikku on kaasatud partnereid kõigist väärtusahela osadest eri suurusega, tugevad ning mõjusad partnerid, kes annavad klatri eesmärkide saavutamisse ja valdkonna arendamisse rahvusvahelisel, aga ka siseriiklikul tasandil olulise panuse.

1.2 KLASTRI JUHTIMINE JA PERSONAL

Konsortsiumi **ülesandeks** on ühistegevuse (fookusega ühisturundusel, arendustegevusel ja rahvusvahelistumisel) elluviimine ning pikaajalise koostöö arendamine Liikumistervise innovatsiooni klatri ja klattris osalevate partnerite konkurentsivõime (sh rahvusvahelise konkurentsivõime) kasvatamiseks ning käesolevas strategiadokumendis sätestatud tegevuste läbiviimine ning eesmärkide saavutamine.

Liikumistervise klatri **juhtpartneriks** ning esindusorganisatsiooniks on **Spordimediitsiini Sihtasutus**. Nimetatud organisatsioon on klatri juhtpartneriks valitud alljärgnevatel **põhjustel**:

- Spordimediitsiini Sihtasutus tegutseb avalikes huvides, on jätkusuutlik ja tugeva finantsvõimekusega, valdkonnas tuntud ja tunnustatud organisatsioon.
- Spordimediitsiini Sihtasutus on juhtpartnerina edukalt ellu viinud Eesti Spordimediitsiini klatri SportEST koostööprojekti, mis on Liikumistervise innovatsiooni klatri eelkäijaks. Eeltoodust tulenevalt omab Spordimediitsiini Sihtasutus nii ettevõtjatevahelise koostöö edendamise kui ka projektide elluviimise kogemust.
- Spordimediitsiini Sihtasutust juhtpartnerina soosivad kõik klatri liikmeks olevad organisatsioonid.

Klatri juhtpartneri eesmärgiks klatri konsortsiumiga seotud ülesanneteks on moodustada **klatri liikmete esindajatest koosnev esindajate kogu** ning jagada nende vahel ära tööülesanded. Juhtgrupil on õigus moodustada väiksemad, valdkonna põhised **teemagrupid** või määratleda vastutajaid konkreetsetele tegevusvaldkondadele ja tööülesannetele.

Klatri **igapäevatöö korraldamise** eest vastutavad **projektijuht** ja **arendustöötaja**. Liikumistervise innovatsiooni klatri **projektijuhina jätkab Eesti Spordimediitsiini klatri SportEST projektijuht Gerly Kedelauk**, kes on võimekas, tugev organiseerija, motiveeritud ja omab mitmekülgeid oskusi tagamaks klatri eesmärkide elluviimine ja jätkusuutlikkus. Klatri projektijuht omab tänu Eesti Spordimediitsiini klattrile varasemat samas mahus projektide elluviimise kogemust, sh rahvusvahelisel tasandil ning koostöö edendamise kogemust erinevat tüüpi organisatsioonide vahel.

Klatri arendustöötaja on kavas tööle võtta **osalise töökoormusega** (fookusega e-tervisega seotud teenuste ja toodete arendus). Sobiva töötaja värbamisega alustatakse pärast EASilt klatri projekti rahastamisotsuse saamist (positiivse rahastamisotsuse korral). Osalise koormusega töötaja värbamine võimaldab klattril tegutseda kuluefektiivsemalt ning kasutada personaliressurssi optimaalsemalt olukordades, kus see tõepoolest vajalikuks osutub.

Klatri igapäeva töösse annavad olulise panuse iga valdkonna organisatsiooni juhid ehk **juhtgrupp** (8 partneri juhtfiguurid), kellel on piisav kompetents, ajaline panus omafinatseering, mis tahab suurema koostöövõrgustiku ja efektiivsemad tegevused. Juhtgrupi partnerite CV-d on lisadena lisatud.

Alljärgnevas tabelis on toodud juhtpartnerile, juhtgrupile ehk esindajate kogule, projektijuhile ja arendustöötajale esitatavad nõuded ning peamised tööülesanded.

Tabel 2. Klatri juhtpartnerile, esindajate kogu, projektijuhile ja arendustöötajale esitatavad nõuded

JUHTPARTNER	ESINDAJATE KOGU
-------------	-----------------

<p><u>Nõuded:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • MTÜ või SA; • Avalikes huvides tegutsev; • Tegevuse eesmärgiks muuhulgas valdkonna arendamine; • Piisav finantsvõimekus; • Varasem sarnases mahus koostööprojektide koordineerimise kogemus; <p><u>Peamised tööülesanded:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klatri esindamine; • EASi klatri arendamise programmi taotluse esitamine ning positiivse rahastamisotsuse korral projekti elluviimise koordineerimine; • Klatri eesmärkide ning tegevuste elluviimise koordineerimine; • Klatri tegevuste elluviimise tulemuste ja mõju hindamine; • Klatri projekti aruandluse koordineerimine; • Klatri väliste partneritega koostöö koordineerimine. 	<p><u>Nõuded:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Koosneb kõigi konsortsiumlepingu allkirjastanud partnerite esindajatest. <p><u>Peamised tööülesanded:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Osalemine regulaarselt toimuvatel töökoosolekutel ja seminaridel; • Osalemine tegevuste elluviimisel ning strateegiliste otsuste vastuvõtmine; • Strateegia ülevaatamine ja vajadusel uuendamine vähemalt kord aastas; • Klatri jätkusuutliku arengu kavandamine (strateegia ja tegevuskava koostamine aastateks 2020-2025); • Tööülesannete jaotamine klatri liikmete vahel – ekspertide nimetamine töömeeskondadesse; • Oma professionaalsuse ja pädevuse ärakasutamine klatri arendamiseks; • Klatri esindamine vastavalt oma valdkondlikule pädevusele (nt teenusvaldkondade põhiselt); • Uute partnerite kaasamine klattrisse. <p>Uusi partnereid kaasatakse klattrisse lähtudes eelkõige nende võimalikust panusest klatri väärtusahelasse, professionaalsusest ja arengupotentsiaalid. Ettepanekud uute liikmete kaasamiseks arutatakse ühiselt läbi ning lõpliku otsuse vormistab esindajate kogu.</p>
<p style="text-align: center;">PROJEKTIJUHT</p>	<p style="text-align: center;">ARENDUSTÖÖTAJA</p>
<p><u>Nõuded:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Suhtlemisoskus kõrgemal tasemel (suhtlemistehnikate valdamine, rollidest arusaamine ja nende paindlik valdamine, kuulamisoskus, kiire orienteerumine erinevates situatsioonides); • Arvuti kasutamise kogemus ja vastav õppimisvõime; • Meeskonna ja projektide juhtimise alane kogemus; • Väga heal tasemel eesti keele, heal tasemel inglise keele ja suhtlustasemel vene keele oskus; • Üldteadmised Eesti spordisüsteemist kui tervikust ja selle puutekohtadest meditsiini ja IKT valdkondadega; • Vähemalt 5-aastane töökogemus asjaomases valdkonnas; 	<p><u>Nõuded:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Suhtlemisoskus kõrgemal tasemel (suhtlemistehnikate valdamine, rollidest arusaamine ja nende paindlik valdamine, kuulamisoskus, kiire orienteerumine erinevates situatsioonides); • Head vaimsed omadused: loogiline mõtlemine, keskendumisvõime, suuline ja kirjalik väljendusoskus; • Arvuti kasutamise kogemus ja vastav õppimisvõime; • Meeskonna juhtimise alane kogemus; • Vähemalt 5-aastane töökogemus asjaomases valdkonnas (eelistatult välisriigis töötamise kogemus); • Väga heal tasemel eesti keele, heal tasemel inglise keele ja suhtlustasemel vene keele oskus;

- Head vaimsed omadused: loogiline mõtlemine, keskendumisvõime, suuline ja kirjalik väljendusoskus;
- Kasuks tuleb varasem koostööprojektides osalemise kogemus vm klatri arendamist toetav kompetents, sh rahvusvaheliste projektide kogemus.

Peamised tööülesanded:

- Klatri elavdamine, et lihtsustada koostööd, teabe jagamist;
- Klatri turundus, et suurendada uute ettevõtjate ja organisatsioonide osalemist, klatri nähtavust;
- Klatri vahendite haldamine; koolitusprogrammide, töötubade ja konverentside korraldamine, et toetada teadmiste jagamist, võrgustike loomist ja riikidevahelist koostööd;
- Klatri tegevuse administreerimine ja tööülesannete koordineerimine klatri osapoolte vahel;
- Klatri sisuliste tegevuste koordineerimine, arendamine ja elluviimine vastavalt klatri strateegiale;
- EASi positiivse rahastamisotsuse korral klatri projekti elluviimise koordineerimine (sh aruandlus) ja elluviimise eest vastutamine;
- Klatri partnerite ekspertidest koosnevate töömeeskondade juhtimine;
- Hangete läbiviimine;
- Klatri partneritega ja koostööpartneritega kontakti hoidmine ja suhtlemine;
- Raamatupidamise korraldamine;
- EASiga suhtluse ja infovahetuse korraldamine;
- Klatri tegevus- ja finantsaruandlusega seotud dokumentatsiooni koostamine, vormistamine, esitamine ja nõuetekohane archiveerimine.
- Klatri esindamine vastavalt oma pädevusele.

- Teadmised infotehnoloogia valdkonnas, kasuks tulevad meditsiini ja IKT-ga seonduvad teadmised;
- Kasuks tuleb varasem koostööprojektides osalemise kogemus vm klatri arendamist toetav kompetents, sh rahvusvaheliste projektide kogemus.

Peamised tööülesanded:

- Klatri elavdamine, et lihtsustada koostööd, teabe jagamist ning spetsialiseeritud ja kohandatud tugiteenuste osutamist ja suunamist;
- Klatri turundus, et suurendada uute ettevõtjate ja organisatsioonide osalemist, klatri nähtavust (sh välisurum müügivõrgustiku loomine);
- Klatri vahendite haldamine; koolitusprogrammide, töötubade ja konverentside korraldamine, et toetada teadmiste jagamist, võrgustike loomist ja riikidevahelist koostööd;
- Klatri sisulise arenduse ja rahvusvahelistumise potentsiaali kasvavate tegevuste koordineerimine, arendamine ja elluviimine vastavalt klatri strateegiale;
- Uute arendusprojektide algatamine ja elluviimine;
- Klatri partnerite ekspertidest töömeeskondade juhtimine;
- Klatri esindamine vastavalt oma pädevusele.

1.3 KLASTRI ARENGULUGU

Liikumistervise innovatsiooni klatri ajalugu ulatub tagasi aastasse 2011, mil kümme ühistegevusest huvitatud partnerit eesotsas Spordimeditsiini Sihtasutusega töötasid ühiselt välja **Eesti Spordimeditsiini klatri strateegia** ja tegevuskava aastateks 2012-2014, sõlmisid konsortsiumlepingu ning esitasid taotluse EASi klatri arendamise programmi kaasrahastuse saamiseks.

2012. aasta veebruaris saabus rahastajalt positiivne otsus klasteri tegevuskava elluviimise toetamiseks 560 595 euroga (projekti kogumaksumus oli 800 850 eurot).

2013. aasta mais **ühines konsortsiumiga täiendavalt 7 partnerit**: Sportland Eesti AS, Audentes AS, Medex AS, Tartu Ülikooli Kliinikum SA, Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus SA, Spordiürituste korraldamise klubi MTÜ, Ühendus Sport Kõigile MTÜ.

Spordimeditsiini klasteri projekti lõpptähtajaks oli planeeritud 31. detsember 2014, kuid tänu eesmärkide edukale ning planeeritust kiiremale elluviimisele lõppes klasteriprojekt 31. augustil 2014. Projekti abikõlbulikkuse perioodi jooksul tekkis veel juurde mitmeid klasteriga ühinemisest huvitatud partnereid, kellega valdavalt jätkati koostööd konsortsiumiväliselt.

Tänu klasteri jätkusuutlikule rahastusskeemile **jätkas klaster tegevust ka pärast EASi klasteri meetmest rahastusperioodi lõppu**, seda tänaseni. Muuhulgas jäi klasterisse tööle senine **projektijuht Gerly Kedelauk**, kes lisaks jätkutegevustele ühisturunduse ja inimressursi arendamise valdkonnas peamiselt asus koordineerima uue perioodi valdkonna strateegia ja tegevuskava koostamist ning moodustama senistest oluliselt laiemat ja uutest parteritest koosnevat konsortsiumit. Projektijuht on seni tegelenud ka klasterile alternatiivsete rahastamisallikate otsimisega ning vastavate projektide elluviimisega.

Juba eelneva klasteriprojekti elluviimise ajal sai selgeks, et **klasteri tegevused ja nende mõju on laiem, kui vaid spordimeditsiini valdkond ning nii harrastus- kui ka tippspordiga tegeleva inimese tervis, heaolu ja sooritusvõime ei sõltu mitte ainult spordimeditsiini teenuste kvaliteedist ja kättesaadavusest, vaid erinevate valdkondade (tervishoid, biotehnoloogia, IKT, sport, turism jm) toodete ja teenuste olemasolust, tehnoloogia arengust, ümbritsevast keskkonnast ning muuhulgas ka inimese enda teadlikkusest, elustiilist ja valikutest.**

Eeltoodust tulenevalt otsustas Eesti Spordimeditsiini klaster SportEST oma tegevusvaldkonda laiendada ning ühisarutelude tulemusena olemasolevate ja uute koostööst huvitatud uute partneritega valiti klasterile uus nimi – **Liikumistervise innovatsiooni klaster**. Alljärgnevalt on lähemalt selgitud **liikumistervise mõistet**³:

Liikumistervis mõistena seob kokku liikumisvõime, mis on seotud eeskätt inimese tervisliku seisundi ja füüsilise ettevalmistusega ning liikumisaktiivsuse, mis kajastab kõikset kehalisel aktiivsusel baseeruvat osalust muuhulgas elamus- ja teenusmajanduse subjektidena. Liikumisvõime ja liikumisaktiivsus on elukvaliteedi alused, mis tulenevalt tehnoloogilise arengu tagajärgedest, töö iseloomu muutumisest ja elanikkonna vananemisest ning rahva tervise halvenemisest omavad järjest suuremat sotsiaalmajanduslikku tähtsust. Mõlemad on parendatavad ja arendatavad läbi sotsiaalsete protsesside kujundamise ning erinevate toodete, teenuste ja organisatsioonilise innovatsiooni kaudu. Liikumistervise valdkond vajab innovatsiooni, mis saab baseeruda erialade ülese teadmuse, oskuste ning võimaluste kombineerimisel.

Strateegia ja tegevuskava uuendamise, liikmete ja koostööpartnerite ringi laiendamise ning konsortsiumlepingu sõlmimise järgselt kavatakse Liikumistervise innovatsiooni klaster esitada **projekti EASi klasterite arendamise programmi 2014-2020** perioodiks planeeritud tegevustele (rõhuasetusega klasteri liikmete rahvusvahelistumist toetavatel tegevustel) kaasrahastuse taotlemiseks.

---

³ Definitsiooni autor: Kristjan Port, täiendanud juhtgrupi liikmed

Alljärgnevasse tabelisse on koondatud Spordimeditsiini klasteri ja Liikumistervise innovatsiooni klasteri olulisemad sarnasused ja erinevused.

Tabel 3. Spordimeditsiini klasteri ja Liikumistervise innovatsiooni klasteri sarnasused ja erinevused

SPORDIMEDITSIIINI KLASTER		LIIKUMISTERVISE INNOVATSIOONI KLASTER
Klasteri juhtpartner	Spordimeditsiini Sihtasutus	
Klasteri kaubamärk/bränd		
Projektijuht	Gerly Kedelauk	
Fookusgrupp	Sportlane, pakkuda talle võimalikult laia valikut teenuseid koos mitmekülgsete sportimisvõimalustega ning suurendada sportlaste võimekust tulla rahvusvahelistel võistlustel medalikohtadele.	Terve inimene ja patsient, kelle eesmärk on elada võimalikult kaua, võimalikult tervelt aktiivset elustiili harrastades, tarbides vastavaid tooteid ja teenuseid.
Valdkond/ valdkonnad	Spordimeditsiin, tugi- ja lisateenused.	Tervishoiuteenused (sh biomeditsiin); IKT ja e-tervis; sport ja liikumine; turism; tugi- ja lisateenused (spordikaubad, infrastruktuur jm)
Klasteri liikmete arv	17	40, sh 14 Spordimeditsiini klasterist
Klasteri äriühingust liikmete arv	10	24
Klasteri sihtgrupid	Noor-, tipp-, tervise- ja harrastussportlased; spordimeditsiiniga seotud meditsiinipersonal; füsioterapeudid, treenerid, lapsevanemad spordiklubid.	Terve inimene, Patsient (teatud terviseprobleemi omav inimene); Tervishoiutöötaja ja liikumistervise seotud spetsialist (sh treener, füsioterapeut jm); Noor-, tipp- ja harrastussportlane; Tervise- ja sporditurist; Tervishoiuasutused, Haridus- ja teadusasutused, Riigi- ja KOV-asutused; Erivajadustega inimesed; Seotud teenuseid ja tooteid pakkuvad äriühingud; Meedia.
Klasteri sihtturud (skoop)	Siseturg ja lähiriigid (Läti, Leedu, Soome, Rootsi jm)	Rahvusvahelised turud (Skandinaavia, Lääne-Euroopa)

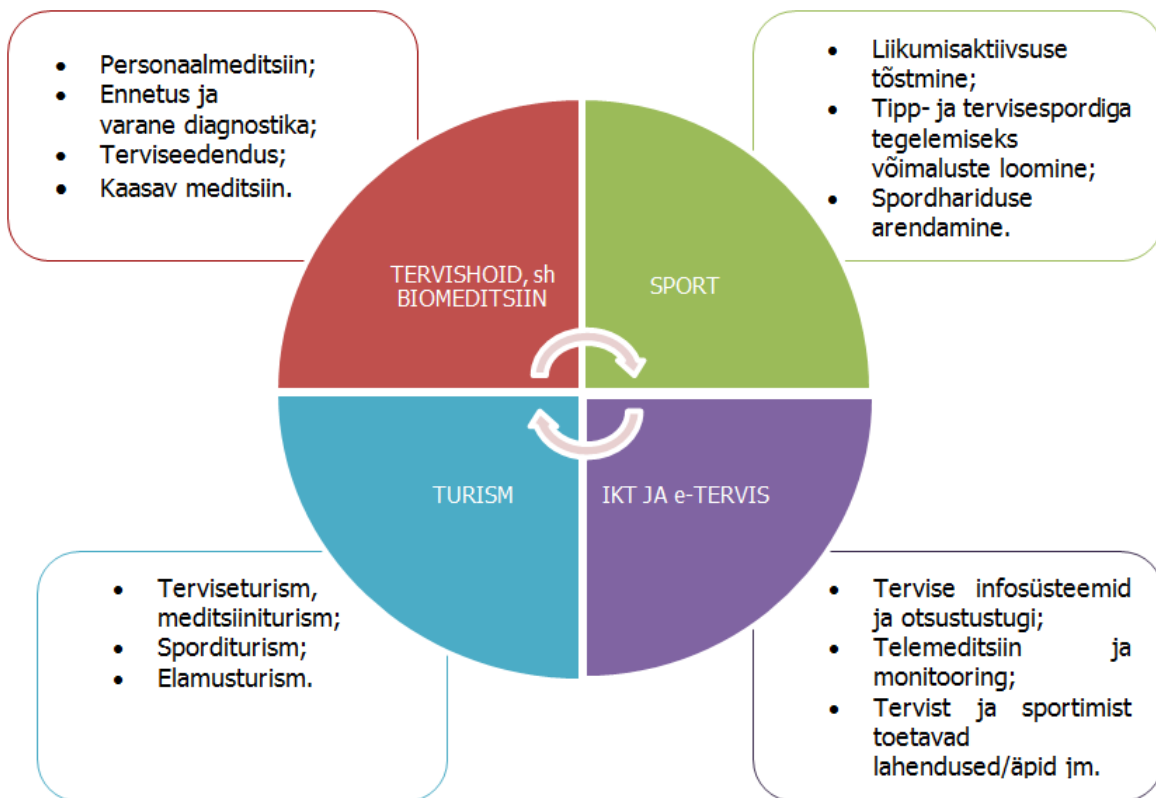
2 KLASTRI TOOTED, TEENUSED JA VÄÄRTUSAHEL

2.1 ARENDATAVA VALDKONNA LÜHIKIRJELDUS

Liikumistervise klasteri **fookuses** on inimene, kelle eluea ja tervena elatud aastate arvu tõstmine on nii rahvusvaheliselt kui ka Eesti-siseselt üks olulisi prioriteete.

Liikumistervis mõistena on seotud üheltpoolt inimese **liikumisvõimega**, teiseltpoolt **liikumisaktiivsusega**. Inimese liikumisvõime tuleneb enamjaolt tema tervisest. Liikumisaktiivsust aga mõjutavad erinevad sise- ja väliskeskkonnast tulenevad tegurid, sh erinevate liikumisaktiivsusega seotud toodete ja teenuste olemasolu ja kättesaadavus (sh spordiinfrastruktuur), spetsialistide (nt perearstide, füsioterapeutide, treenerite) olemasolu, inimese enese soov ja tahe liikuda ja sportida.

Eeltoodust tulenevalt võib öelda, et **liikumistervise valdkonna arendamiseks ja rahva tervise ja liikuvuse parandamiseks on vajalik erinevate sektorite süsteemne koostöö**. Alljärgneval joonisel on näidatud liikumistervise valdkonnaga seotud tegevusvaldkondade omavahelised seosed.

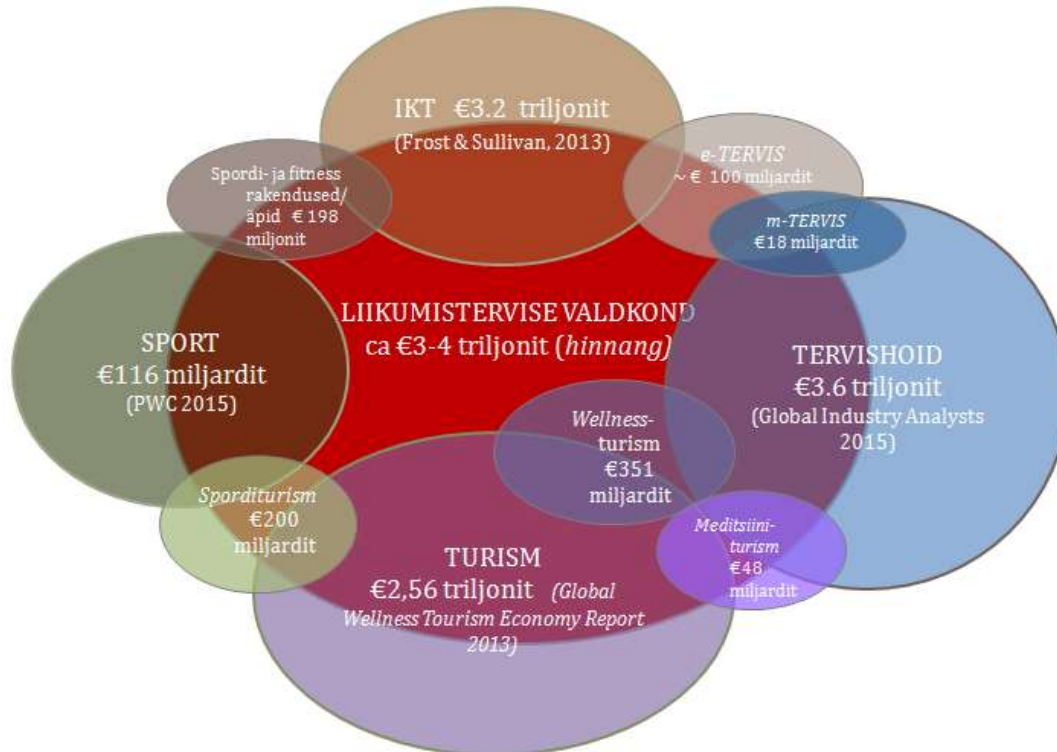
Joonis 2. Valdkonnaülene koostöö liikumistervise valdkonna arendamisel

Liikumistervise valdkonna **globaalse turumahu ja -potentsiaali** hindamiseks tuleb analüüsida seotud valdkondade/sectorite turumahtusid ja arengutrende. **Arengusuundumused, mis näitavad liikumistervise valdkonna tähtsustumist ja vastava turu pidevat kasvu, on alljärgnevad:**

- Rahvastiku vananemise, krooniliste haiguste leviku ja rahva tervise pideva halvenemisega seotud arengud;
- Ülekaalusisus jm terviseprobleemid ja haigused, mis on otseselt seostatavad vähese füüsilise aktiivsusega (nt südame-veresoonkonna haigused jm), sh laste terviseprobleemid ja vähene liikuvus;
- Personaalmehitsiini areng: tervishoiuvaldkonna arendamise fookuse nihkumine terviseprobleemide kõrvaldamiselt nende ärahoidmisele ja võimalikult varajase diagnoosimise suurendamisele ning inimese personaalse vastutuse ja kaasatuse suurendamine oma tervise eest hoolitsemisel ja tervishoiuteenuste osutamisel;
- Inimeste kehalise aktiivsuse suurendamist toetavad rahvusvahelised ja riiklikud poliitika ning uuringute läbiviimine, mis näitavad tugevat seost kehalise aktiivsuse ja inimese tervisliku seisundi ja heaolu vahel;
- Biotehnoloogia areng: parandab haiguste ennetamist (geneetilised eelsoodumused jm) ja varajast diagnoosimist ning sellest tulenevalt personaalsete ennetus-, ravi- ja rehabilitatsioonikavade rakendamist;
- Spordivaldkonna arendamisel tippspordi kõrval järjest kasvav tähelepanu rahva- ja tervisespordi valdkonna arendamisele (sh tervisespordi rajatised, spordiklubid, kaubad ja teenused, spordimehitsiini teenused);
- Infotehnoloogia areng, mis võimaldab inimesel järjest enam ise oma tervislikku seisundit jälgida (erinevad rakendused, infosüsteemid, diagnostika, geenitehnoloogia jm), samuti tõstab haiguste diagnoosimise ja ravi võimalused uuele tasemele ning võimaldab vabastada tervishoiupersonali tööaega.
- IKT areng toetab tervishoiu teenuste arengut, patsiendi terviseandmete liikumist erinevate teenusepakkujate vahel (sh riikide vahel), tervise teenuste tarbimist nõ kaughalduse teel, sh võimaldab teenuseid tarbida piiriülevalt ka oma koduriigist lahkumata (mh telemeditsiin, telemonitooring, robotika);
- Turismi areng, sh reisimine oma tervise ja heaolu parandamise eesmärgil, aga ka elamuste hankimise ja sporditegevuse (võistlused, treeninglaagrid jm) eesmärgil;
- E-residentsuse areng, mis soodustab piiriülevalt teenuste tarbimist, asjaajamist ning teenuste eest tasumist kaasaegseid IKT lahendusi kasutades.

Joonisel 3 on näidatud liikumistervise valdkonna rahvusvaheline turupotentsiaal, võttes arvesse seotud sektorite kogukulutusi.

Joonis 3. Liikumistervise valdkonna globaalne turupotentsiaal

Arvestades liikumistervise valdkonna seotust tervishoiu-, spordi-, IKT ja turismisektoriga võib **liikumistervise valdkonna globaalse turumahu hinnata ligikaudu 3-4 triljonile eurole**. Kõigi seotud sektorite lõikes prognoositakse aastateks 2015-2020 turumahu kasvu, mistõttu on ka liikumistervise valdkond tugeva kasvupotentsiaaliga valdkond (vt ka peatükk 3 – tegevusvaldkonna ja sihtturgude analüüs).

2.2 KLASTRI LIIKMETE TOOTED JA TEENUSED

Valdkonna mitmekülgseks arendamiseks ja **rahvusvahelise konkurentsivõime kasvatamiseks** on oluline koostööst ja ühistegevusest huvitatud partnerite nn „kriitilise massi“ olemasolu, kes suudaksid pakkuda võimalikult laia valikut valdkonnaga seotud tooteid ja teenuseid või panustaksid väärtusahelasse läbi tugiteenuste pakkumise, teadus- ja arendustegevuse vm viisil.

Liikumistervise innovatsiooni klasteri liikmete poolt pakutavad tooted ja teenused võib jagada **põhitoodeteks ja -teenusteks** (tervishoiuteenused, biotehnoloogia, IKT ja e-tervis), **sidustoodeteks ja -teenusteks** (spetsialiseeritud ja innovaatilised tooted ja teenused, meditsiiniseadmed, robootika, tarvikud jm) ning **tugiteenusteks** (spordirajatised ja -klubid, terviserajad, treenerid jm). Klasteri liikmete poolt **pakutavad põhitooted ja -teenused ja eelisarendatavad valdkonnad** on jagatud tervishoiusüsteemi 4P printsiibi alusel 4 gruppi (vt ka alljärgnev tabel 4).

Personaalmehitsiin (Personalized)	Uuriv Mehitsiin (Predictive)	Ennetav Mehitsiin (Preventative)	Kaasav Mehitsiin (Participatory)
<ul style="list-style-type: none"> • Terviseuuritud, sh molekulaarne diatnostika, laborianaluüsid (vereskriiningud), biopangandus (geenivaramu); • Biotehnoloogilisi võimalusi kasutavad raviteraapiad, rakuravi/regeneratiivne meditsiin (rakkude taastamine), taastusravi, rehabilitatsioon; • Robotika (nt liikumisrobotid taastusravis); • Tervise infosüsteem (inimesekeskne terviseandmete haldus). 	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnostika (sh geenitestid, molekulaarne diagnostika, laboriteenused, sh erinevad vereanalüüsi paketid); • Andmekae vandus (Retrospektiivne vigastuste tüpologia ja riskide hindamine, spordispetsiifiline sooritusvõime analüüs); • Toitumisanaluüs (sh funktsionaalne toit). 	<ul style="list-style-type: none"> • Teadlikkuse tõstmine ja programmide koostamine, nõustamine (liikumiskavad, toitumiskavad jm); • Tervisliku seisundi/programmi jälgimise monitooring (sh IKT lahenduste abil); • Ennetavad teraapiad (füsioteraapia, kiropraktika, kinesioteipimine). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tervishoiu andmebaasid/portaalid (e-tervis); • Otsustustugi (e-tervis, spordivigastused); • Diagnostika- ja telemeditsiini lahendused (sh tervisetestide elektroonilised lahendused); • Terviseandmete monitooring (kaughalduse lahendused inimese tervisliku seisundi jälgimiseks, personaalmehitsiin); • Äpid/rakendused, mis toetavad tervislike eluviiside jälgimist (sh otsustustugi).
<p>Sidustooted ja -teenused</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spordikaubad (rõivad, tarvikud, treeningseadmed, toidulisandid jm); • Mehitsiini- ja diagnostikaseadmed ja -tehnoloogia; • Ortopeedilised abivahendid (ortoosid, tallatoed jm); • Seadmete hooldus ja kasutamise koolitus jm. 		<p>Tugiteenused</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spordiklubid ja -rajatised (sh terviserajad); • Nõustamine ja koolitus (sh treenerid, toitumisenõustamine jm); • Perearstilik nõustamine, sh nõustamisliin 1220 (liikumisterviseiga seotud vaevused, vigastused, taastumine jm); • Mehitsiiniline transport jm. 	

Tabel 4: Klatri liikmete poolt pakutavad põhitooted ja -teenused

Klatri panus **partnerite toodete ja teenuste lisandväärtuse tõstmisesse ja rahvusvahelistumisse** seisneb nii erinevat tüüpi organisatsioonide koostöö initsieerimises eeskätt tehnosiirde eesmärgil, mille tulemuseks on innovaatilised, kõrge lisandväärtusega teaduspõhised tooted ja teenused kui ka valdkonna toodete ja teenuste koondamises ühtse brändi alla, ühiste turundus- ja jaotuskanalite väljaarendamises (eeskätt välisturgude kontekstis), ühisturunduses ja kliendisuhete loomises ja hoidmises, seda nii siseriiklikult kui ka rahvusvahelises kontekstis.

2.3 LIIKUMISTERVISE INNOVATSIOONI KLASTRI TEENUSED

Eelnevas alapeatükis on kirjeldatud lähemalt klattrisse kuuluvate äriühingute ja teenusepakkujate (nt sihtasutuse vormis tegutsevad tervishoiuasutused) tooteid ja teenuseid. Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade **Liikumistervise innovatsiooni klatri (ühis)teenustest**. Liikumistervise klatri teenused põhinevad klatri liikmete ühistegevuse tulemusena loodaval valdkonnaülel kompetentsil, oskusteabel ja selle tulemusena tekkival lisandväärtusel.

Sarnaselt klatri liikmete toodete ja teenuste arendamisele panustatakse ka klatri ühisteenuste loomisesse erinevate arendustegevuste kaudu, mis hõlmab nii tootearenduseks sisendi hankimist (uuringute, ekspertiisi jm teenuste sisseostmise kaudu), süsteemide/protsesside edasiarendamiseks sisendi hankimist kui ka klatri partnerite tööjõu ja valdkonna spetsialistide arendamist ja rahvusvahelistumist.

Liikumistervise innovatsiooni klatri ühisteenused võib koondada järgnevate tegevusvaldkondade alla:

- **Kompetentsi vahendamine** (loengute ja loengusarjade korraldamine, seminaride-praktikumide korraldamine, lektorite vahendamine üritustele) – sarnaselt Spordimeditsiini klatri poolt korraldatud „Treeni teadlikult“ loengusarjale jätkatakse erinevatele sihtgruppidele suunatud valdkondlike seminaride ja loengusarjade läbiviimisega. Klaster toimib ka lektorite/esinejate vahendajana eri tüüpi üritustele (firmaüritused, seminarid, konverentsid, ülesastumised meedias jm). Tänu välispartnerite võrgustikule toimib klaster ka rahvusvahelise kompetentsi „maaletoojana“ ja Eesti ekspertide rahvusvahelisel tasandil tutvustajana.
- **Ürituste korraldamine** – klaster korraldab erinevaid liikumise ja sporditegevusega seotud üritusi erinevatele sihtgruppidele, sh (tervise)spordiüritused, konverentsid (sh rahvusvahelised konverentsid), seminarid, liikumistervise üritused asutustele (koolid, ettevõtted jm) ja levitab infot läbi klattrisse koondatud valdkonna-üleste organisatsioonide.
- **Valdkonnaülese portaali arendamine ja haldamine** –arendustegevus hõlmab ka antud portaali kaudu erinevate juhendmaterjalide kättesaadavaks tegemist, info koondamist erinevate klatri korraldavate, valdkonna Eesti-siseste ja rahvusvaheliste valdkondlike ürituste kohta, ülevaadet klatri partnerite ja klatri poolt pakutavatest toodetest ja teenustest ning internetiturundust.
- **Valdkondlike uuringute ja analüüside läbiviimine** – klatri partnerite uuringute vajadused kaardistatakse ühiselt ning tellitakse erinevaid valdkondlikke uuringuid ning analüüse (kliinilised uuringud, turu-uuringud, kliendivajaduste analüüsid jm).

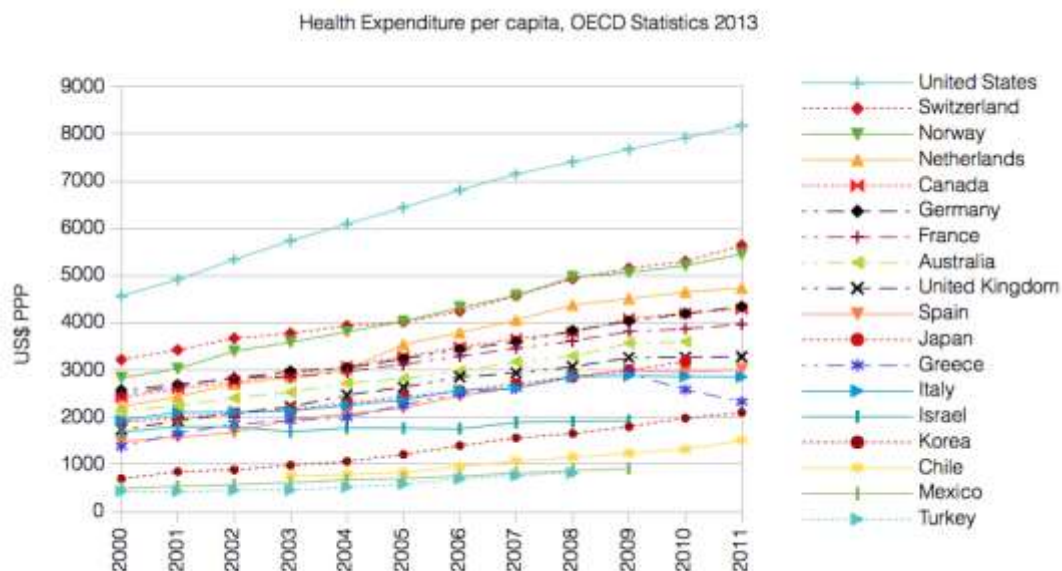
Klatri **ühisteenuste elluviimist koordineerib klatri juhtpartner** – Spordimeditsiini Sihtasutus eesotsas projektijuhi ja arendustöötajaga. Kuivõrd klatri arendusprojekti üheks oodatavaks tulemuseks on ka **Liikumistervise kompetentsikeskuse loomine**, siis tulevikus oleks vastav kompetentsikeskus muude teenuste hulgas ka eelnevalt loetletud ühisteenuste pakkujaks ja vahendajaks.

3 TEGEVUSKESKKONNA ANALÜÜS

3.1 TERVISHOIUSEKTOR

3.1.1 GLOBAALNE TURUMAHT, TRENDID JA ARENGUSUUNDUMISED

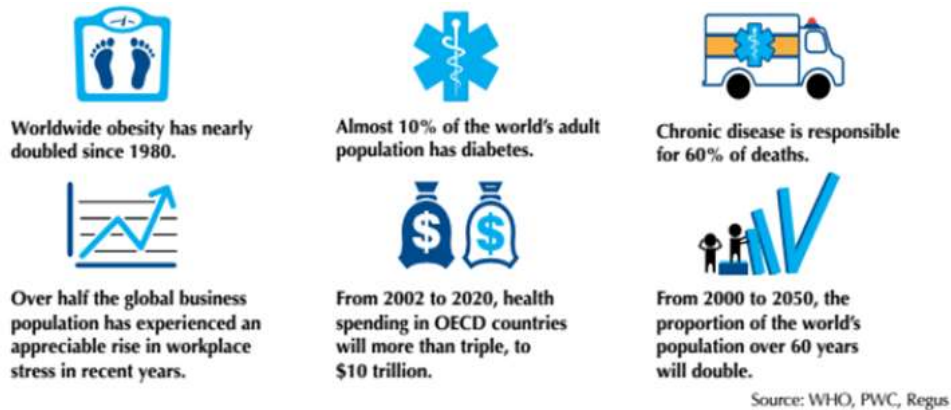
WHO hinnangul oli tervishoiusektori kogukulutuste suuruseks maailmas 2012. aastal 6,5 triljonit USD (5,27 triljonit eurot), sektori kogukulutused *per capita* olid seejuures 948 dollarit (770 eurot) aastas.⁴ Aastateks 2014-2017 prognoositakse sektori kogukulutuste keskmiseks aastaseks kasvumääraks 5,3%. OECD Statistika näitab, et tervishoiusektori kulutused on perioodil 2000-2011 märkimisväärselt kasvanud praktiliselt kõigi riikide lõikes (välja arvatud Kreeka, kus riigi võlakriisist tulenevalt kärbiti kõigi sektorite kulutusi). Aastaks 2020. prognoositakse maailma tervishoiusektori kogukulutuste kasvu 10 miljardi dollarini, mis on **3-kordne kasv 2000. aastaga võrreldes**.

Joonis 4. Tervishoiusektori kulutused inimese kohta (OECD riigid, 2000-2011)

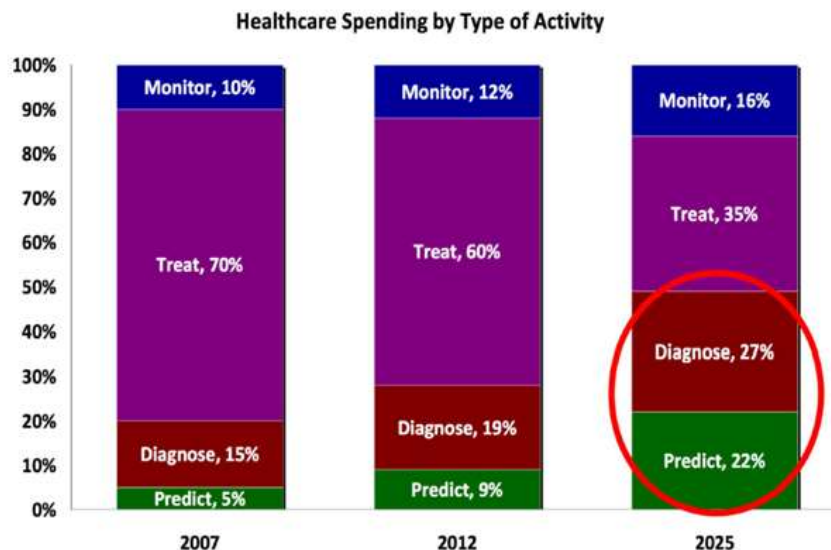
Tervishoiusektori kulutuste kiire kasvu põhjustajateks on olnud peamiselt järgmised **globaalsed probleemid ja trendid: rahvastiku vananemine** (aastal 2035 on üle 1,1 miljardi inimese (13% kogu maailma rahvastikust) vanemad kui 65 aastat); **krooniliste haiguste kasv** (60% surmajuhtudest on põhjustatud mõnest kroonilisest haigusest; krooniliste haiguste ravi moodustab täna ca 70% Euroopa Liidu tervishoiukulutustest); **ebatervislik eluviis ja vähene füüsiline aktiivsus** (1980 aastaga võrreldes on maailmas ligi 2 korda rohkem ülekaalulisi inimesi, 10% maailma täiskasvanud rahvastikust põeb diabeeti) ja inimeste **stressitaseme tõus** (vt ka alltoodud joonis 5).

⁴ WHO Global Health Expenditure Atlas, 2012.

Joonis 5. Globaalsed tervishoiutrendid ja -probleemid (allikad: WHO, PWC, Regus)

Kuigi juba 2005. aastal märkis WHO, et vähemalt 80% südamehaigustest, insuldist ja diabeedist on ennetatavad. WHO ekspertide hinnangute kohaselt sõltub rahvastiku tervis vaid 10% arstibist. Tervelt 50% inimese tervisest sõltub tegelikult tema eluviisist, 20% pärilikest eeldusetest ja 20% keskkonnast. Eeltoodud **faktidest hoolimata on senini valdav osa tervishoiusektori kulutustest maailmas olnud suunatud haiguste ravimisele ning vaid ligi 9% haiguste ennetamisele ning inimeste terviseteadlikkuse tõstmisele.**

Joonis 6. Tervishoiusektori kulutused tegevussuundade kaupa 2007-2025

Eeltoodud arengutrendidest tulenevalt on globaalne tervishoiusüsteem lähiaastatel jõuliselt muutmas oma nägu, kuivõrd **kasvavat nõudlust tervishoiuteenuste järele ei ole enam võimalik lahendada olemasoleva süsteemi ja teenustega.** Tervishoiusüsteemis aset leidev paradigma muutus seisneb peamiselt fookuse nihkumises juba tekkinud terviseprobleemide kõrvaldamiselt ehk ravilt (*reactive medicine*) terviseprobleemide ennetamisele ja varajasele sekkumisele (*proactive medicine*), kasutades seejuures **kõiki saadaolevaid võimalusi**, sh infotehnoloogia ja e-tervise, geeni- ja biotehnoloogia jm võimalused. **Oluliseks muutub inimese personaalne vastutuse suurenemine oma tervisliku seisundi eest ning aktiivne kaasatus tervishoiuteenuste osutamise protsessidesse.**

Tuleviku tervishoiusüsteemi kirjeldamisel kasutatakse ühe lähenemisena **4P kontseptsiooni**⁵, mida USA terviseinstituudi direktor on kirjeldanud järgnevalt: Teadusuuringud ja biotehnoloogia areng lubavad meid tulevikus ennustada (**predictive**) kuidas, millal ja kellel areneb mõni haigus. Me suudame kujutada ette aega, mil oleme võimelised suunama ravi personaliseerituse (**personalized**) baasil täpselt neile, kellel ravi vaja on, ning vältida nende ravimist, kes seda ei vaja. Lõpptulemusena lubab niisugune individualiseeritud lähenemine ennetada (**preventive**) haigust enne selle tekkimist, rakendada üksikisikute, kogukondade ja tervishoiuteenuste pakkujate osalemist (**participatory**) ennetaval viisil nii vara kui võimalik ja kogu tavapärase haigustsükli vältel. Kokkuvõtte 4P meditsiini komponentidest on toodud alljärgnevas tabelis.

Personalized (Personaalmetsiin)	Predictive (Ennustav meditsiin)	Preventive (Ennetav meditsiin)	Participatory (Kaasav)
<ul style="list-style-type: none"> Inimese kõigi terviseandmete kasutamine ennetuses ja ravis, mis peaks viima süstemaatilise mõistmiseni, kuidas indiviidi tervis tuleneb komplekssest seosest geenide, iseenda käitumise ja väliskeskkonna vahel. 	<ul style="list-style-type: none"> Genoomiandmete, molekulaarse diagnostika jm biomeditsiini võimaluste ärakasutamine geneetiliste haiguste/soodumuste ärahoidmiseks või võimalikult varajaseks diagnoosimiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> Meetmed, mis on seotud terviseprobleemide ja haigusseisundite ärahoidmisega, sh vaktsiinide ja ravimite arendus, tervislike eluviiside propageerimine, ennetav ravi, tervisliku seisundi monitooring jm. 	<ul style="list-style-type: none"> Hõlmab inimese aktiivset kaasamist oma tervise eest hoolitsemise, kasutades muuhulgas kaasaegseid IKT- ja tervise võimalusi. Patsient saab jälgida oma tervislikku seisundit ja võtta vastu otsuseid ka ilma arsti aktiivse osaluseta.

Tabel 5. Meditsiini 4P kontseptsioon

Kokkuvõttes võib öelda, **et biotehnoloogia, infotehnoloogia ja meditsiini lõimumine ning inimese personaalse vastutuse suurenemine ning aktiivne osalus oma tervise eest hoolitsemisel on arengusuundumused, mis iseloomustavad tuleviku tervishoiutrende ja -poliitika nii globaalselt kui ka riikide tasandil.**

3.1.2 EESTI TERVISHOIUTRENDID JA ARENGUSUUNDUMUSED

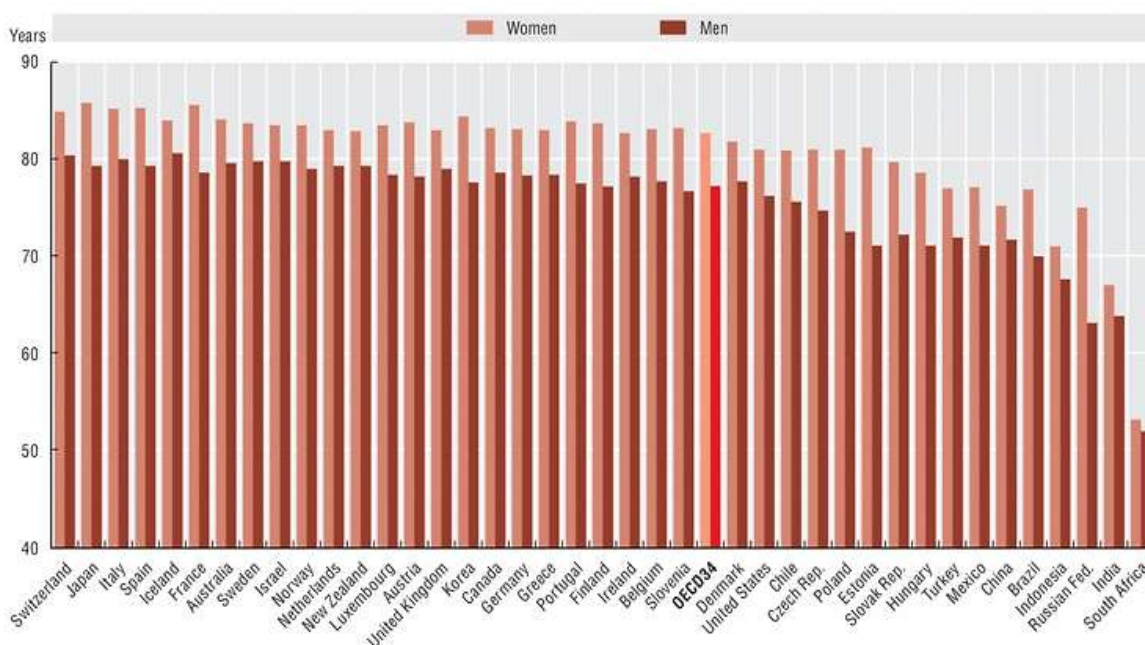
Sarnaselt ülejäänud maailmaga on ka Eestile iseloomulik vanemaeliste osakaalu kasv kogu rahvastikus: kui 1990. aastal ületas 5–24-aastaste vanuserühm arvuliselt üle 65-aastaste vanuserühma pea kõigis maakondades 2–2,5 kordselt, siis aastaks 2014 on nende vanuserühmade arvud enamikes maakondades võrdsustunud ja aastaks 2030 on üle 65-aastaste vanuserühm märgatavas arvulises enamuses. Lisaks eeltoodule toimub ka Eestis rahvaarvu vähenemine, mis küll prognooside kohaselt järgnevatel aastatel aeglustub.⁶

⁵ <http://www.p4mi.org/>

⁶ Eesti Spordipoliitika põhialused aastani 2030. EOK, 2014.

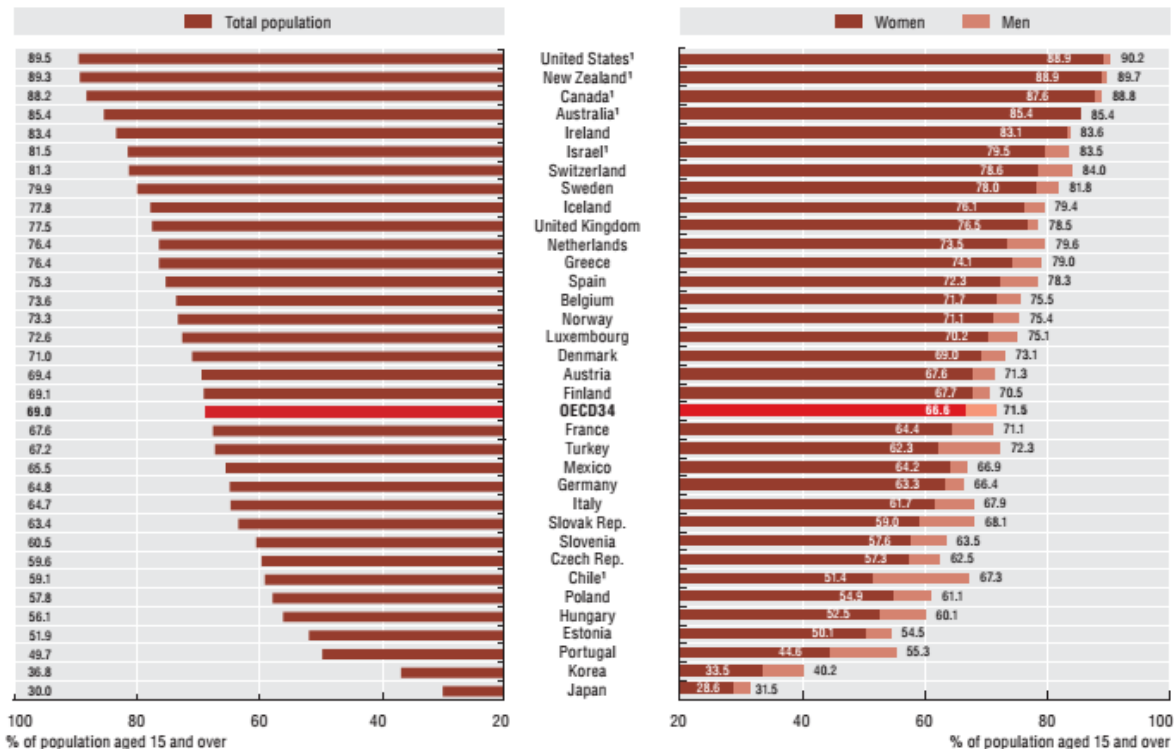
Eesti jaoks võib pidada ennetustega tegelemist mõnevõrra olulisemaks kui teistes Lääne-Euroopa või Põhjamaa riikides. Seda põhjusel, et suurima haiguskoormuse põhjustajaks on ka siin südame-veresoonkonna haigused, kuid võrreldes nn globaalse keskmise statistikaga **toimub meil haigestumine ning sellesse suremus suhteliselt varases eas. Eesti meeste oodatav eluiga ja tervena elada jäänud aastad jäävad maha Euroopa Liidu keskmisest ning märkimisväärselt eeskujuriikidest Põhjamaades – Rootsis ja Norras. Kuigi Eesti meeste oodatav eluiga on tõusnud, on see kasv toimunud paljuski tervisemuredega aastate arvelt: **Eesti meeste keskmiselt tervena elada jäänud aastad alates sünnist on 53,3, samas kui vastav EL keskmine näitaja on 61,3; Rootsis 70,9 ja Norras 72,1.** Ka naiste osas valitsevad samad trendid, kuid siin on mahajäämus Euroopa Liidu keskmisestest väiksem.**

Ka OECD vastav statistika kinnitab Eesti kehva positsiooni rahvastiku eluea ja tervise näitajate osas: **vaid napilt rohkem kui pool Eesti täisealisest elanikkonnast väidab end olevat hea tervise juures.**

Joonis 7. Meeste ja naiste oodatav eluiga, OECD riigid, 2011

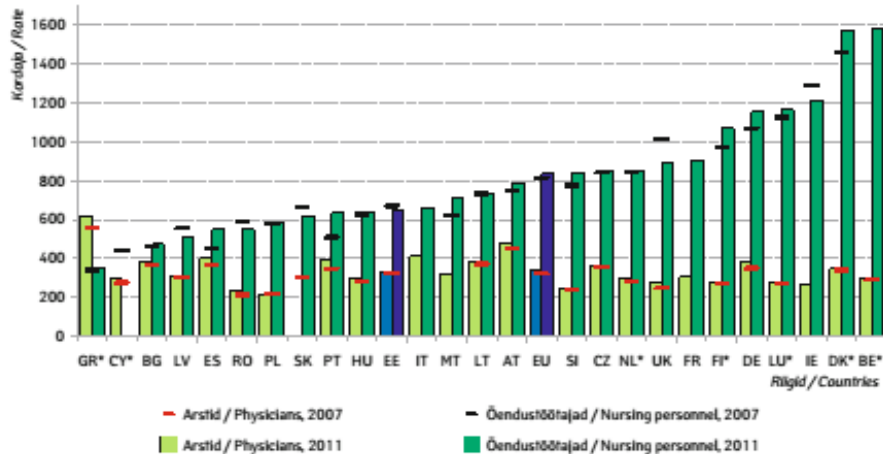

Joonis 8. Elanikkonna osakaal, kes väidab end olevat hea tervise juures, OECD, 2011

Inimeste halval tervisel on otsene negatiivne mõju ka majandusele. **Halb tervis langetab ühtekokku läbi praeguse toodangu vähenemise ja tulevikus tegemata töö Eesti sisemajanduse koguprodukti (SKP) ca 6-15%**. Kui suudaksime 1,5% võrra suuremust vähendada, tähendaks see 25 aasta pärast isiku kohta saadava SKP tõusu tervelt 14% võrra. Olukorras, kus tööturul ähvardab töökäsi jääda järjest vähemaks, peame oma elustandardi hoidmiseks ja kasvatamiseks astuma samme eelpooltoodud stsenaariumi ärahoidmiseks.⁷

Eesti tervishoiusektoris on teiste arenenud riikidega võrreldes **olulisteks probleemideks ka kvalifitseeritud meditsiinipersonali vähesus ja pikad ravijärjekorrad**, mille suures osas on tingitud meditsiinitöötajate väljaränne kõrgema sissetulekutasemega riikidesse. Kui keskmine arstide arv elaniku kohta Eestis jääb enam-vähem OECD ja EL keskmise lähedale, siis õendustöötajaid on Eestis elaniku kohta tunduvalt vähem, kui OECD riikides ja Euroopa Liidus keskmiselt (vt ka alljärgnev joonis).

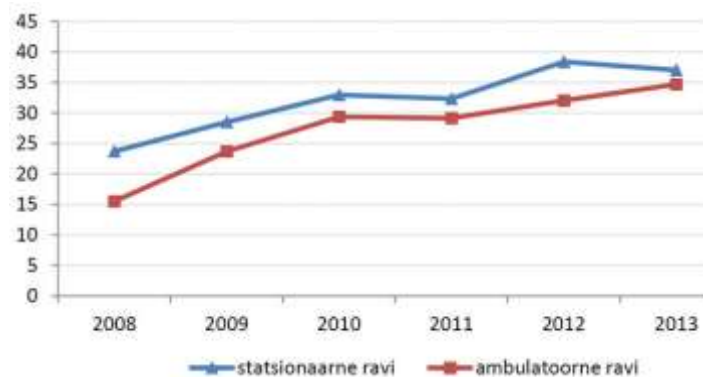
⁷ Pille Muni: Mobiiltelefonid ja pulsikellad tervise ning tervishoiu päästerõngaks. Delfi Sport, 2014

* 2010. aasta või vanemad andmed / Data for 2010 or older
SE kohta andmed puuduvad / Data for SE unavailable

Joonis 9. Arstid ja õed 100 000 elaniku kohta, 2007 ja 2011

OECD raportis Health At a Glance 2013 on **Eesti toodud välja ühe pikima ravijärjekorraga riigina plaaniliste operatsioonide** (nt puusa- ja põlveliigese taastamine) osas, kus ooteaeg olenevalt ravivaldkonnast ulatub isegi 300 päevani. Riigikontrolli kogutud andmete kohaselt on eriti probleemne tervishoiuteenuse õigeaegne saamine **ambulatoorse ravi korral, kus 2014. aasta 1. jaanuari seisuga jäi lubatud ooteaja piiresse vaid 50% vastuvõttudest.** Statsionaarses ravis oli antud näitaja 90 protsenti ja päevaravis 98%.⁸

Joonis 10. Statsionaarse ja ambulatoorse arstiabi järjekordade keskmine pikkus aastatel 2008-2013

Järgmine nutika spetsialiseerumise ala, milllega Liikumistervise innovatsiooni klaster seotud, on **biotehnoloogiasektor**. See on väike: selles on EMTAK koodi järgi u 300 töötajat 60–70 ettevõttes. Sektori loodud lisandväärtus on tõusnud 3 miljonilt 12,3 miljoni euroni (15 miljonini, kui arvestada TAK-ide osa), osakaal ettevõtlussektorist on kasvanud 0,05%-lt 0,12%-ni (0,15%-ni, arvestades TAK-e), moodustades väga väikese osa kogumajandusest (kogumajandus sisaldab peale ettevõtlussektori valitsussektorit). Enamik ettevõtteid püüab tegutseda punase biotehnoloogia ettevõtlusega, sest seal liigub palju raha. Kuid sektor on alles kujunemas ja noor,

⁸ Riigikontroll pakub välja mitu võimalust tervishoidu lisaraha leidmiseks: Postimees, 3. November 2014

siis on selle arengumustreid keerukas hinnata, kuid sektori liikuvus eri tegevusalade otsingutel on suur. Eesti sektor on tihedalt seotud akadeemiaga ja suures sõltuvuses toetustest.⁹

3.2. IKT JA E-TERVIS

3.2.1 GLOBAALNE TURUMAHT, TRENDID JA ARENGUSUUNDUMISED

IKT-sektori globaalset suundumust iseloomustab nutiseadmete kasutuse ja interneti pakutavate võimaluste hüppeline kasv ja sellega seoses ka seda toetavate tehnoloogiate (sensorid, asjade internet, nutiseadmed ja -võrgud, sardsüsteemid, väikese volutarbega süsteemid jne) areng.

Paljudes valdkondades, nt haridus, meditsiin, töötlev tööstus, transpordi- ja ehitussektor, nähakse aina suurenevat IKT kasutuselevõttu – reaallaja majandus (*real-time economy*), paindlik õpe üle interneti, tele- ja personaalmeditsiin, robotika, bioinformaatika ja biomeditsiinitehnika, tööstusseadmete paindlik juhtimine ning süsteemidevaheline suhtlus ja nende võime iseseisvalt otsuseid teha, transpordi paindlik ja säästlik korraldus (nt sõidukitevaheline (*V2V, vehicle to vehicle*) ja sõidukite infrastruktuuri vaheline (*V2I, vehicle to infrastructure*) suhtlus, *NFC*, reaallaja simulatsioonid ja liiklusvoogude optimeerimine jne).

Kuna seadmete, sensorite ja seeläbi tekkivate andmemahdade ning kommunikatsiooni hulk kasvab märgatavalt, suureneb samal moel ka vajadus andmeanalüüsi ja infohalduse, sh infoturbe lahenduste järele kõigis sektorites, valdkondades, üldistavalt ka kõigis seadmetes ja süsteemides, sh ka meditsiinis.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori globaalne turumaht küündis 2013. aastal turu-uuringufirma Frost & Sullivan hinnangul 3,23 triljoni euroni, sellest 32% moodustasid IT-teenuste ja tarkvaraarendustega seotud kulutused.¹⁰

Ülemaailmseks **tervishoiu IKT lahenduste turu** mahuks oli 2010. aastal uuringufirma MarketsandMarkets raporti kohaselt 80,6 miljardit eurot, mis 2015. aastaks kasvab 131 miljardi euroni (aastane keskmine kasvumäär perioodil 2010-2015 on 10,2%).¹¹

Telemeditsiini seadmete ja teenuste turu globaalse turu maht 2014. aastal on hinnanguliselt 400 miljonit eurot (ca 500 miljonit dollarit). Aastaks 2017 prognoosib IHS Inmedica¹² turu kasvu ca 690 miljoni euroni (ca 850 milj dollarit), kusjuures teenuste osakaal suureneb eelnevate aastatega võrreldes märgatavalt.

Esimene e-tervise tegevuskava võeti Euroopa Komisjonis vastu 2004. aastal. Pärast seda on komisjon töötanud poliitiliste sihtalgatustega, mille eesmärk on toetada e-tervise laialdast rakendamist kogu ELis.¹³ Täna on koostatud uus tegevuskava aastateks 2012–2020: innovaatiline tervishoid 21. sajandil (kinnitatud Brüsselis 6.12.2012), mille eesmärgiks on kasvatada infotehnoloogia osakaalu terviseteenuste pakkumisel varasemast veelgi enam.

⁹ Nutika spetsialiseerumise valdkondlik raport info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kui kasvualdkonna kohta. Arengufond, 2014.

¹⁰ <http://www.slideshare.net/levshapiro/japan-ict-outlook-feb-2014-mobile-tablet-ott>

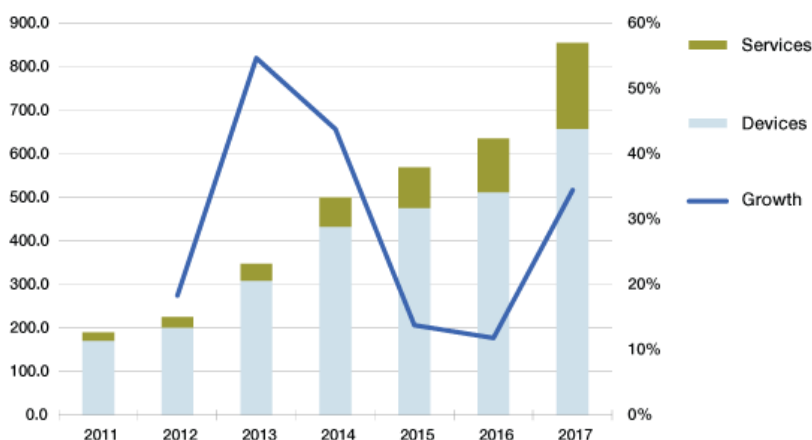
¹¹ <http://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/healthcare-information-technology-market-136.html>

¹² <http://electronics360.globalspec.com/article/4/telehealth-s-time-is-coming>

¹³ Euroopa Komisjon; E-tervise 2012.–2020. aasta tegevuskava: innovatiivne tervishoid 21. Sajandil; 6.12. 2012

Alljärgnevalt on välja toodud Soome Arstide Ühenduse esindaja Jari Forsstöm'i esitletud e-tervise turu arengusuunad:¹⁴

- e-tervise valdkonna käive kasvab jõudsalt ning ületab ennustuste kohaselt varsti telekommunikatsiooni valdkonna käibe;
- e-tervise arengut võivad aeglustada traditsioonilised arusaamad ning inimlik vastupanu muutustele;
- e-tervise arengut võivad pidurdada ka poliitilised aspektid;
- e-tervise areng nõuab spetsialistidelt varasemast tugevamat meeskonnatööd. E-tervise arengu tugevaim tõukejõud on patsient;
- ühiskonna vananemise tulemusena kasvab nõudlus meditsiiniteenuste järele ning tervishoiuteenuste pakkujad konkureerivad spetsialistide pärast;
- lihtsasti kasutatavad e-tervise lahendused aitavad rahuldada pidevalt muutuvaid nõudmisi. EL tervishoiuteenuste piiriülene liikumine nõuab nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil e-tervise valdkonna arendamist;
- e-tervise arenguga kaasneb tervishoiuteenuste kvaliteedi tähtsuse kasv ning väheneb tervishoiuteenuste pakkuja asukoha olulisus;
- EL tervishoiu direktiiv laiendab konkurentsi tervishoiuteenuste vahel piiriüleseks. Sellega seoses peavad tervishoiuteenuste osutajad rõhuma teenuse kvaliteedi kasvule.

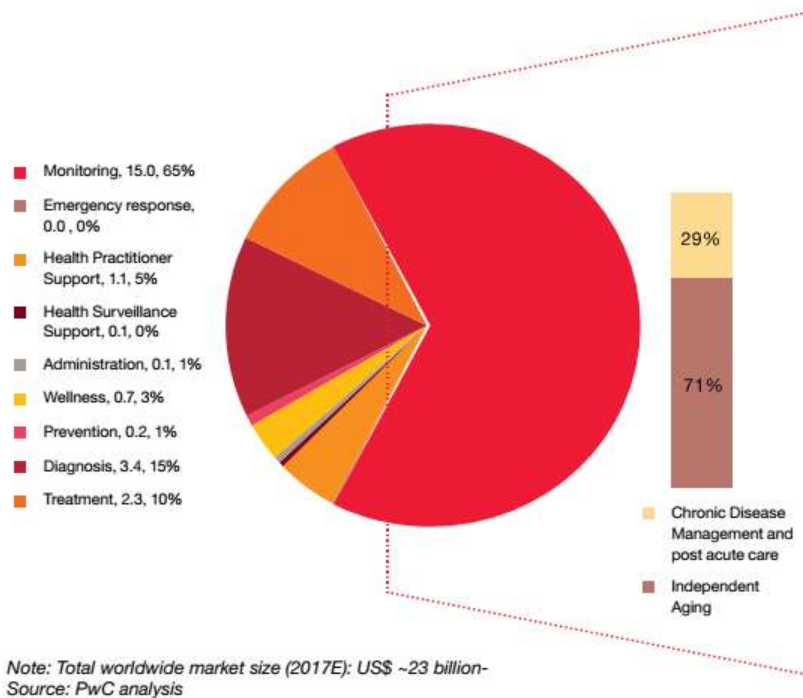

Joonis 11. Globaalne telemeditsiini turg 2011-2017

Kui vaadelda m-tervise turgu, siis PWC prognoosib ülemaailmse turu kogukäibeks 2017. aastal ca 18 miljardit eurot (23 miljardit dollarit). Prognoositav kasv hõlmab kõiki turuga seotud osapooli: mobiilside operaatoreid, seadmete arendajaid, tervisteenuste pakkujaid ja aplikatsioonide arendajaid. Teenuste lõikes hõlmavad **tervisliku seisundi monitooringuga seotud teenused ja lahendused kõige suurema osa turust – ligikaudu 65%**. Prognoositakse, et 2015. aastaks on maailmas 500 miljonit tervise-äppide kasutajat, kusjuures määravat rolli mängib surve m-tervise lahendustele. Üksikasjalikum ülevaade m-tervise teenuste ja lahenduste osatähtsusest sektori kogukäibes on kategooriate lõikes toodud alljärgneval joonisel.¹⁵

¹⁴ *eHealth in Finland*. Jari Forsström

¹⁵ Touching lives through mobile health: Assessment of the global market opportunity. PWC, February 2012.

Joonis 12. M-tervise lahendused aastal 2017 valdkondade kaupa (% sektori kogukäibest)

3.2.2 ARENGUSUUNDUMISED JA TRENDID EESTIS

Globaalsel tasandil on Eestil õigustatult eduka e-riigi maine. Eesti riik on suutnud tänu ühelt poolt julgetele ja õigetele otsustele ning teiselt poolt mitmete takistuste puudumisele, mis eksisteerivad erinevalt Eestist suuremates arenenud riikides, läbi viia laiaulatuslikud tegevused innovaatilise infoühiskonna arendamisel. Mitmed lahendused ja teenused nagu ID-kaart (ja selle rakendused ehk e-identiteet laiemas mõttes), X-tee, e-maksuamet, digiresept jne, on suured eeskujud nii Euroopas kui ka maailma tasandil. Eestist on võrsunud mitmed globaalselt edukad või suurt potentsiaali omavad ettevõtted, nagu Skype, Transferwise, GrabCAD jt.

Tervisetehnoloogiad on valdkond, kus sensorika, sardsüsteemid, andmeanalüüs ja infoturve on aina kasvava tähtsusega komponendid e-tervise, bioinformaatika ja personaalmeditsiini lahendustes ning (bio)meditsiiniseadmetes. Tervisega seotud andmete hulk on väga suur – ühelt poolt loovad ja koguvad inimesed ise neid andmeid üha enam (nt pulsikellad, tervisespordi ja toitumise mobiilrakendused), teiselt poolt arenevad meditsiinis suunad (geenitehnoloogia, biotehnoloogia), kus aina enam on vajalik väga mahukate andmete (*big data*) analüüs.

Euroopa Komisjoni ja PwC poolt aastatel 2012-2013 läbiviidud **uuringu „European Hospital Survey: Benchmarking Deployment of eHealth Services“** järgi, milles osales 1753 haiglat 27-st EL liikmesriigist (lisaks Horvaatia, Holland ja Island) **asub Eesti e-tervise teenuste kasutuselevõtt Euroopas esirinnas**. Uuringu tulemused näitavad, et Euroopas on e-tervise vahendite kasutuselevõtt haiglates kõige paremini edenenu Taanis (66%), Eestis (63%), Rootsis ja Soomes (mõlemas 62%). Eesti on esimeste seas muudeski aspektides. Näiteks on Eesti esikohal e-retseptide väljastamises, talle järgnevad Horvaatia (99%) ja Rootsi (97%), Euroopa keskmine näitaja on 32%. Samuti on Eestis suhteliselt palju perearste, kes suhtlevad patsiendiga e-posti teel: 70% (ELi keskmine on vaid 35%).

Kui e-riigina saab Eestist rääkida kui eduloost, siis ettevõtlussektori olukord on pigem keskpärane. Elektroonika- ja telekommunikatsioonisektorist moodustavad suurema osa rahvusvaheliste suurkorporatsioonide Eesti filiaalid (Ericsson Eesti, Enics, Eesti Telekom, Tieto jne). Tarkvarasektor koosneb valdavalt küll kodumaistest ettevõtetest, kuid nende põhitegevusalaks on maailma tasandil suhteliselt madala lisandväärtusega teenuse osutamine.

Eesti IKT-sektori ettevõtetes töötab ligi 20 000 inimest, moodustades 3% kogu tööhõivest. Nendest kolmveerand on hõivatud teeninduses, ülejäänud tootmises. 2013. aastal tegutses info- ja sidevaldkonnas ligi 3000 ettevõtet, millest omakorda 2,4% töötlevas tööstuses, ülejäänud ettevõtted tegutsesid teenindusvaldkonnas. 2013. aastal jäi info- ja sidesektori ettevõtete kogumüügitulu 2012. aasta 1,51 miljardi eurose müügituluga samale tasemele.¹⁶

Tervishoiusüsteemi paradigma muutusega seonduvalt muutub IKT roll tervishoiuteenuste osutamisel järjest olulisemaks. 1998. aastal loodud **Eesti tervise infosüsteemi (digilugu)** on toodud eeskujuks mitmel pool maailmas, samas on nii Riigikontroll kui ka erinevad eksperdid tuvastanud süsteemi erinevaid puudusi. Tervishoiusüsteemi fookuse nihkumine reaktiivsetelt tegevustelt proaktiivsetele ning teenuseosutaja keskselt tegevustelt patsiendikesksetele tegevustele tingivad vajaduse uuenduste järele ka e-tervise infosüsteemis ja sellega allsüsteemides. 3. juulil 2014. otsustas Vabariigi Valitsus luua **e-tervise rakkerühma**, mille ülesanne on töötada välja Eesti e-tervise strateegiline arenguplaan aastani 2020 koos e-tervise arenguvisioniga aastani 2025 ning üksikasjaliku rakendusplaani aastateks 2015-2017.

E-tervise **visioon** aastaks 2025 toob välja **neli strateegilist fookusvaldkonda**, mis kirjeldavad soovitud tulevikuseisundit Eesti tervishoiu- ja hoolekandevaldkonna ning infoühiskonna võtmes, mille saavutamisele muuhulgas ka e-tervise vahendite oskuslik kasutamine võiks kaasa aidata. Nendeks on:

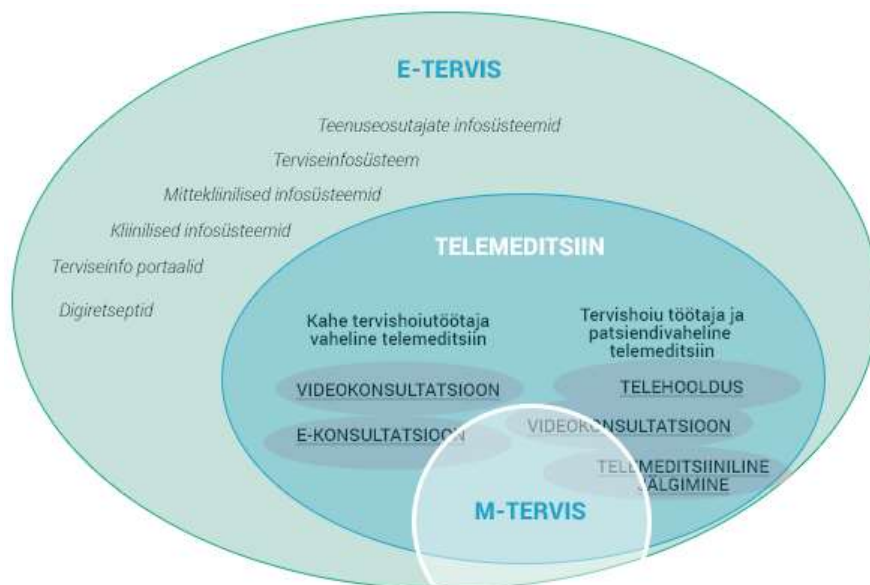
- Teenuste ja organisatsiooni arendamine **patsiendi- ehk kasutajakesksuse** ning teaduspõhise personaalmeditsiini põhimõtetest lähtuvalt – hõlmab muuhulgas patsiendi suuremat osalust oma tervise eest hoolitsemisel;
- Tervise- ja hoolekandeteenuste tõhususe suurendamine parema sisemise ning omavahelise integratsiooni abil – hõlmab muuhulgas **tingimuste loomist sujuvaks koostööks eri teenuseosutajate vahel iga terviseküsimuse terviklikuks lahendamiseks** (alates **ennetusest** ja lõpetades tippkeskuste eriarstide, psühholoogide, treenerite, toitumisnõustajate jm-ga).
- Tervise- ja hoolekandeteenuste väärtuse suurendamine tulemuslikkuse ja kvaliteedieesmärkide seadmise abil;
- Arsti-, õendus- ja hooldusabi ning kättesaadavuse parandamine intelligentsete lahenduste abil optimaalset kasutamist arvestades – **hõlmab muuhulgas kaugmeditsiini, kaughoolduse ja teletervise** (telemedicine, telehealth) **teenuste aktiivset arendamist**.

E-tervis läbib horisontaalselt kogu tervishoiusüsteemi ja temaga seotud sektorite võimekusena vahetada infot standarditud kujul. E-tervise süsteem ja tervishoiusüsteem on üksteise osad, neid ei saa tänapäeval lahus käsitleda. Ühelt poolt on e-tervis tööriist, teisalt on ta muutusi genereeriv

---

¹⁶ Nutika spetsialiseerumise valdkondlik raport info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kui kasvualdkonna kohta. Arengufond, 2014.

ning uusi võimalusi ja teenuseid pakkuv rakendus. E-tervise süsteemi ulatust illustreerib ka PRAXISE telemeditsiini uuringu skeem:¹⁷

Joonis 13. E-tervise valdkond (allikas: Praxis)

3.3 SPORT JA LIIKUMINE

3.3.1 GLOBAALNE TURUMAHT, TRENDID JA ARENGUSUUNDUMISED

Globaalse spordituru¹⁸ kogukäibeks hindas PwC 2010. aastal ligi 100 miljardit eurot (121 miljardit dollarit).¹⁹ Aastaks 2015 kasvab turg aga prognooside kohaselt 118 miljardi euronit (145 miljardit dollarit).

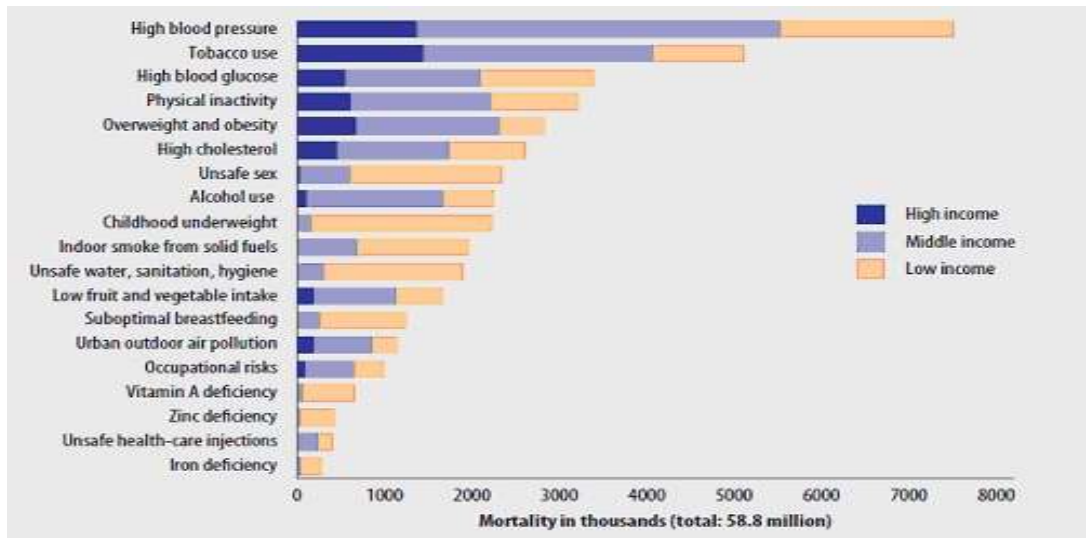
Tippspordi kõrval muutub aasta-aastalt järjest olulisemaks aga hoopis **tervisesport ja inimeste üldine keheline aktiivsus**. Juba 2010. aastal tõdes WHO, et vähene liikuvus või selle puudumine on maailmas suremuse riskifaktorite hulgas 4. kohal, eelnedes ülekaalulisusele (mis on otseses seoses vähese füüsilise aktiivsusega), mis on suremuse riskifaktorite hulgas 5. kohal. **Maailmas sureb aastas 3,5 miljonit inimest ebapiisavast kehalisest aktiivsusest tingitud terviseprobleemide ja täiendavalt 2,8 milj inimest ülekaalulisusest ja rasvumisest tingitud terviseprobleemide tõttu** (vt ka alljärgnev joonis).²⁰

¹⁷ Nutika spetsialiseerumise valdkondlik raport info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kui kasvualdkonna kohta. Arengufond, 2014.

¹⁸ Koosneb sponsorlustest, spordiürituste kogutulust, spordiürituste meediaülekannete tasudest, sportlaste/spordiklubide logode vm sümboolikaga varustatud kaupade müügitulust

¹⁹ <http://www.pwc.com/gx/en/hospitality-leisure/changing-the-game-outlook-for-the-global-sports-market-to-2015.jhtml>

²⁰ http://www.who.int/topics/physical_activity/en/

Joonis 14. Olulisimad suremuse riskifaktorid maailmas (WHO, 2010)

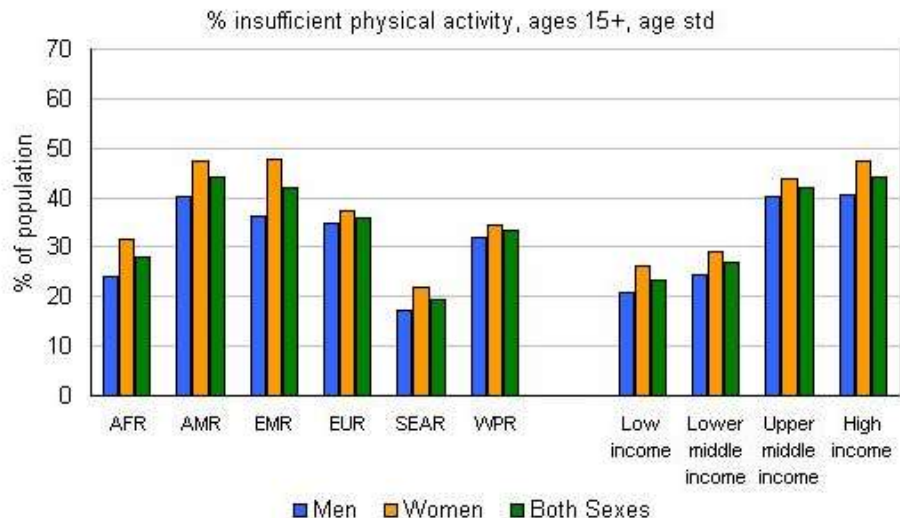
Alljärgnevalt on toodud terviseprobleemid ja haigusseisundid, mille tekkepõhjused on otseselt seostatavad vähese füüsilise aktiivsusega on alljärgnevad:

- 21-25% vähihaigustest ja kasvatajatest;
- 27% diabeedijuhtudest;
- 30% südame-veresoonkonna haigustest.

WHO hinnangul liigub tervelt 31% maailma elanikkonnast (15-aastased ja vanemad) liiga vähe või siis üldse mitte ja vaid 34% lastest ja noortest (vanuses 13-15 aastat) tegeleb WHO poolt soovitatud mahus sporditegevuse või füüsilise aktiivsusega. Inimeste ebapiisaval füüsilisel aktiivsusel on otsene mõju tervishoiukulutuste kasvule nii otseselt kui ka kaudsel moel (haiguslehel viibimine, töövõimetuse ja enneaegse suremuse suurenemine).²¹

²¹ Physical Activity Strategy 2015-2025. WHO European Region, August 2014 (tööversioon)

Joonis 15. Väheaktiivsete inimeste osatähtsus kogu elanikkonnast (WHO, 2008)

Eeltoodud probleemidest tulenevalt on WHO seadnud eesmärgiks vähendada aastaks 2025 vähese liikuvusega inimeste osatähtsust maailmas 10% võrra (31%-lt 21%-ni). Antud probleemiga tegelemine on oluline mitte ainult kõrgete suremuse näitajate tõttu, vaid vähesest füüsilisest aktiivsusest tingitud terviseprobleemid suurendavad tervishoiusektori kulutusi ning kasvatavad osaliselt või täielikult töövõimetute inimeste osakaalu, kes on sõltuvuses sotsiaaltoetustest. Väga suureks probleemiks kogu maailmas on eeskätt **laste/noorte vähene füüsiline aktiivsus**, mis koos ebatervisliku toitumisega põhjustavad ülekaalu ning erinevaid terviseprobleeme. Alljärgnevad on toodud loetelu olulisematest valdkondlikest dokumentidest nii WHO kui ka Euroopa tasandil, mis loovad lähtealused elanikkonna kehalise aktiivsuse kasvuks:

- Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health (WHO);
- Global Recommendations on Physical Activity for Health (WHO);
- EC White Paper: Strategy on Nutrition, Overweight and Obesity-Related Health Issues;
- EU Platform for Action on Diet, Physical Activity and Health;
- Physical Activity Strategy 2015-2025, WHO European Region (koostamisel).

Olulist rolli nii tipp- kui ka tervisespordi harrastamise juures mängib tänapäeval **tehnoloogia**. Kiired arengud tehnoloogia valdkonnas on lähendanud meditsiini ja tavakasutuses olevat tehnoloogiat. See omakorda on viinud olukorrani, kus **tavakasutuses on palju digitaalset tervise- ja liikumistehnoloogiat ning seda toetavaid kommunikatsioonitehnoloogiaid, mis võimaldavad inimesel oma tervist jälgida ning terviseandmeid koguda ja salvestada** (nt digitaalsetesse tervisekeskkondadesse nagu Heia-Heia, Sportlyzer jne). Inimeste endi kogutud andmeid oleks võimalik kasutada haiguseennetuse eesmärgil, muutes ennetusega seotud protsessi nii odavamaks (osa kulutusi teeb inimene ise) kui ka süsteemsemaks. Headeks näideteks sellistest digitaalsetest tervise- ja sporditehnoloogiast on **mobiiltelefonid ja pulsikellad**. Pea igaühel on olemas mobiiltelefon ning paljud on selle viimasel ajal vahetanud juba ka nutitelefoni vastu. Tervisespordi kasvav populaarsus annab põhjuse oletada ka pulsikellade kasutajate arvu hüppelist kasvu. Näiteks Londoni jooksumaratonile registreerimine suleti sellel aastal rekordajaga, Berliini maratoni 40 000 koha müüdi välja vaid 3,5 tunniga, SEB Tallinna Maratoni osalejate arv ületab juba 20 000 piiri, 2014. aasta oli Eestis kuulutatud Liikumisaastaks

jne. Inimeste teadlikkus ja motivatsioon oma tervise eest hoolitseda on suurem kui kunagi varem ja sellel eesmärgil ollakse valmis kulutama raha.²²

3.3.2 ARENGUSUUNDUMISED JA TRENDID EESTIS

Eesti kaasaegne spordikorralduse süsteem loodi 1990ndate alguses Eesti Spordi Harta väljaandmisega. 25 aastaga on kujunenud välja rollijaotus riigi kes- ja kohaliku võimu ning spordiorganisatsioonide vahel. **Avalik sektor** loob sporditegevuseks tingimusi seadusloome, taristu rajamise, toetuste eraldamise ja spetsialistide koolitamise kaudu ning teostab järelevalvet avalike rahade kasutamise üle, **spordiorganisatsioonid** ühendavad inimesi, pakuvad spordialaseid teenuseid ja korraldavad sporditegevust. **Spordialase tugiteenuse tagamiseks on asutatud valdkonnaüleised organisatsioonid** nagu Spordimeditsiini Sihtasutus, Spordikoolituse ja Teabe Sihtasutus ja Sihtasutus Eesti Antidoping jne (antud organisatsioonid on kaasatud ka Liikumistervise innovatsiooni klatri partnerite ringi).

2014. aastal on Eestis 63 spordialaliitu, 19 maakonna ja linna spordiliitu ja ligi 2000 spordiklubi. Spordiklubides on 143 000 harrastajat, neist 81 000 last ja noort vanuses kuni 19 aastat. Treenerite registrisse on kantud 3400 kutsega treenerit, spordiehitiste registris on 2559 spordiobjekti kokku 4145 sportimispaigaga.²³

Riigikogus esmakordselt ajaloos kinnitati Eesti jaoks arengustrateegia "Eesti sport 2030". Muuhulgas eeldab see valitsuselt regulaarset aruandmist poliitikate teoks tegemisest. Täpsemalt kirjas tabel nr 5.

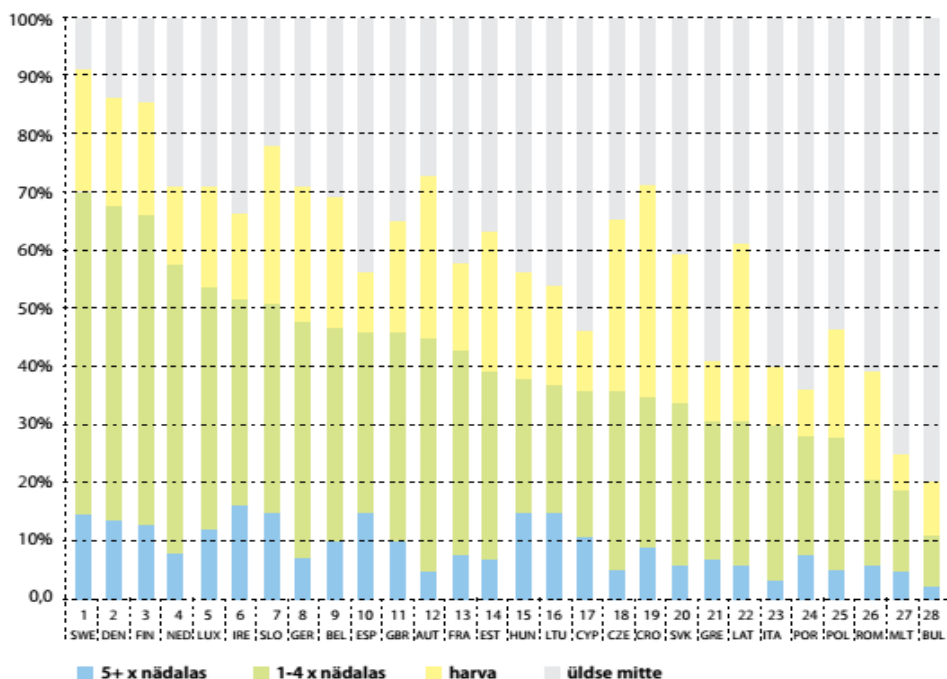
Sarnaselt Euroopa Komisjoni poolt 2013. aastal läbiviidud uuringule „Sport and Physical Activity“, mille tulemusena selgus, **et inimeste osakaal Euroopas, kes üldse ei tegele spordi või kehalise aktiivsusega on kasvanud 39%-lt 2009. aastal 42%-ni 2013. aastal**, viidi **elanike liikumisharrastusi kaardistav uuring** (2009 EOK poolt), 2013 Spordimeditsiini klatri poolt läbi ja selle täiendus 2013 Eesti Olümpiakomitee poolt.

Läbiviidud uuringutest selgus, et liikumisharrastusega tegeleb piisavalt 39 protsenti Eesti elanikest. Samas on murettekitav asjaolu, et **liikumisharrastusega ei tegele üldse 32 protsenti eestlastest ning 40 protsenti mitte-eestlastest**. 2009. aastaga võrreldes on eestlaste liikumisharjumused küll paranenud, kuid mahajäämus nõ eeskujuriikidest (Norra, Rootsi) on siiski märkimisväärne.

---

²² Pille Muni: Mobiiltelefonid ja pulsikellad tervise ning tervishoiu päästerõngaks. Delfi Sport, 2014

²³ Ettepanekud „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks, 2014

Joonis 16. Eesti elanike sportimisharjumused võrrelduna Euroopa Liidu riikidega aastal 2013

Peamisteks põhjusteks liikumisharrastusega mittetegelemisel mainisid vastajad ajapuudust, väsimust pärast tööd ning huvipuudust ja mitteviitsimist. Samas töid kehaliselt mitteaktiivsed vastajad välja, et liikumisharrastusega alustamiseks aitaks kaasa pere või kaaslaste suurem toetus, praegusest suurem sissetulek ning **tööandja toetus spordikulude osaliseks hüvitamiseks**.

Võrreldes kümne aasta taguse ajaga **ei nimetata enam takistavate asjaoludena sportimispaikade kaugust ega transpordipuudust, kumbagi mainis takistusena vaid 5% vastanutest**. Samuti ei jää liikumisharrastusega tegelemine enam teadmiste ja oskuste taha.

Uuringust selgus ka, et **liikumisaasta sõnumid on positiivselt mõjutanud iga viienda uuringus osalenu liikumisharrastusega tegelemist**. Iga teine vastanu teadis, et 2014. aasta on Eestis liikumise ja spordi teema-aasta.²⁴

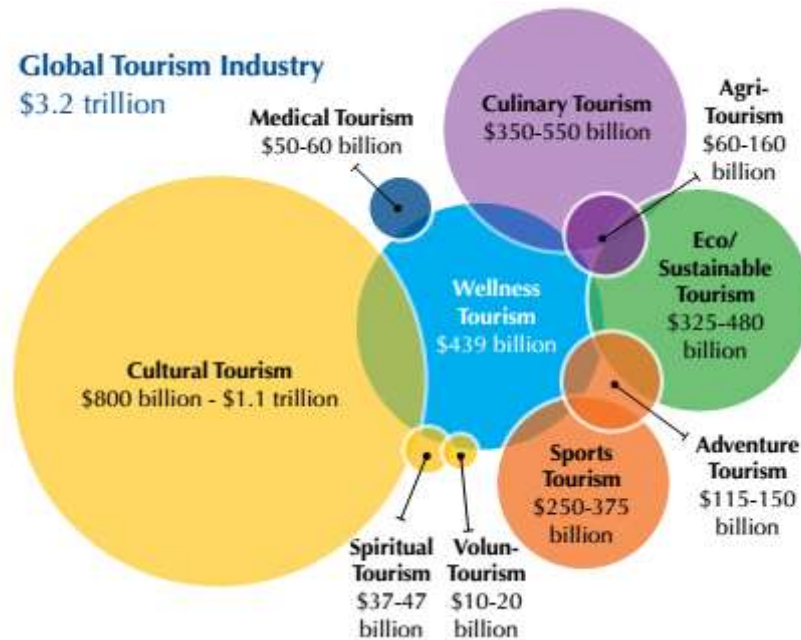
3.4 TURISM

3.4.1 GLOBAALNE TURUMAHT, TRENDID JA ARENGUSUUNDUMISED

Maailma Turismiorganisatsiooni (UNWTO) andmetel kasvas turism aastatel 2005–2012 kogu maailmas keskmiselt 3,6% aastas ja Euroopas 2,5% aastas. Globaalse turismituru kogumaht aastal 2012 oli hinnanguliselt 2,65 triljonit eurot (3,2 triljonit USD). Alljärgneval joonisel on näidatud globaalse turismituru jagunemine segmentide lõikes.²⁵

²⁴ <http://www.eok.ee/liikumisaasta-m%C3%B5jutanud-iga-viienda-eestimaalase-liikumisharjumusi>

²⁵ The Global Wellness Tourism Economy. Global Wellness Institute, 2013.

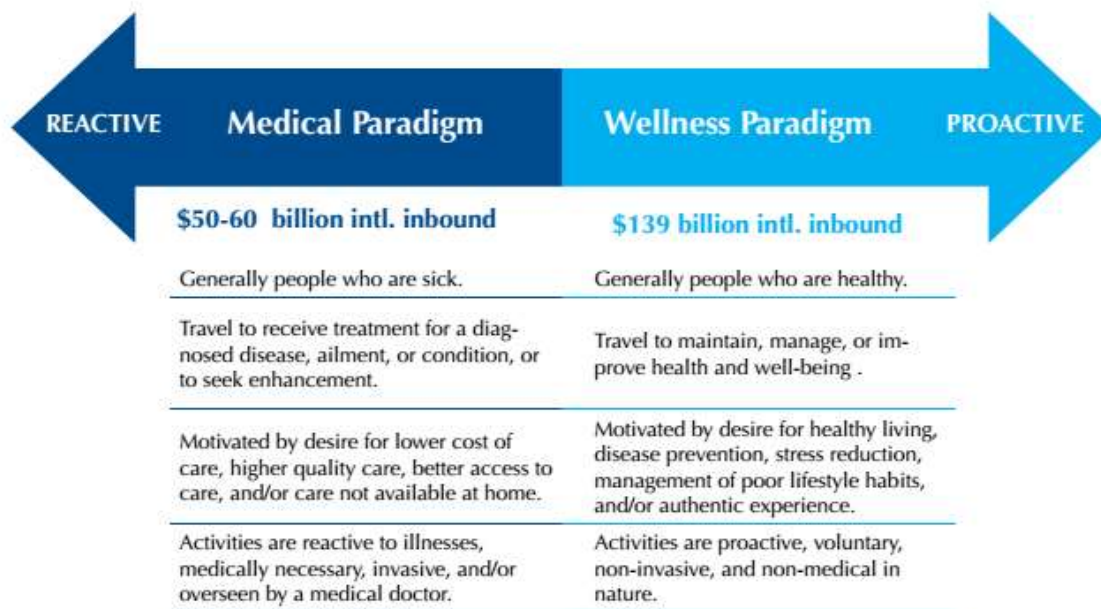
Joonis 17. Globaalne turismiturg aastal 2012

Ülaltoodud jooniselt võib näha, et terviseturismi²⁶ ja sporditurismiga seotud valdkonnad nagu **heaoluturism, meditsiiniturism, spordi- ja seiklusturism** moodustavad kultuuriturismi kõrval olulise osa sektori kogukäibest. **Sporditurismi** all mõistatakse aktiivset või passiivset osalemist sportlikus tegevuses, mis nõuab reisimist.²⁷ Enamasti on see seotud mõne spordiürituse küllastamisega kas selle vaatamise või sellel osalemise eesmärgil. Sporditurismi mõistest märksa laiem termin on aga **elamusturism**, mille all peetakse silmas reisimist meelelahutuse või ainulaadsete elamuste kogemise eesmärgil.

Tervishoiusektori arengusuundumused avaldavad olulist mõju ka turismisektori trendidele, eeskätt neis turismivaldkondades, mis on seotud inimese tervise ja heaoluga: inimesed hoolivad oma tervisest järjest rohkem ning tunnevad individuaalset vastutust oma tervisliku seisundi ja heaolu eest. Haiged või terviseprobleeme omavad inimesed otsivad heaoluturismi kaudu oma tervisehädadele leevendust. Kasvanud on välisvõistlustel osalejate osakaal. **Lõõgastavad, enesetunnet parandavad protseduurid ja teenused, tervislik toit, spordiga seotud teenuste ja toodete tarbimine, liikumine ja mõõdukas treening muutuvad reisi eesmärkidena järjest prioriteetsemaks.** Terviseturismi valdkonnaga seotud paradigma muutust on kajastatud alljärgneval joonisel.

²⁶ Terviseturismi puhul on turistide peamine reisieesmärk seonduv tervise säilitamise või parendamisega. Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) poolt defineeritakse tervist kui inimese täielikku kehalist, vaimset ja sotsiaalset heaolu, mitte ainult haiguse või puude puudumist.

²⁷ www.wikipedia.com

Joonis 18. Tervishoiuturismi valdkonnaga seotud paradigma muutus

3.4.2 ARENGUSUUNDUMISED JA TRENDID EESTIS

Sissetuleva turismi areng Eestis on viimasel kümnendil olnud tsükliline, kusjuures peamisteks mõjutavateks teguriteks on olnud transpordiühenduste areng, Eesti hinnatase ning välismeedias suuremat kõlapinda saavutada aitavad sündmused (Euroopa Liiduga liitumine 2004. a, Tallinn kui Euroopa kultuuripealinn 2011. a).

2012. aastal oli **Eesti turismiteenuste eksport** 1,24 miljardit eurot, mis moodustas 29% Eesti teenuste ekspordist ning 7,4% Eesti kaupade ja teenuste koguekspordist. Pikema perioodi vältel on muude teenuste ja kaupade eksport kasvanud kiiremini kui turismiteenuste eksport, kuid majanduskriisi ajal 2009. a kohanes turismisektor paremini ning turismiteenuste osatähtsus ekspordis hoopis kasvas.

Oluliseks muutuseks sissetulevas turismis on sihtturgude mitmekesistumine. Kui veel 2004. a moodustasid **Soome turistide** ööbimised 61% kõigist välituristide ööbimistest, siis tulenevalt teiste sihtturgude kiiremast kasvust oli nende osatähtsus 2012. aastaks vähenenud 43%-ni. **Tähtsuselt teisele kohale on tõusnud Venemaa** (2004. a 3,7% välituristide ööbimistest, 2012. a juba 15,5%). **Kasvanud on ka kaugemate riikide – nii Euroopa kui ka Aasia riikide – osakaal.** Kui 2004. a moodustasid väljastpoolt nelja naaberriiki (Soomet, Rootsit, Venemaad ja Lätit) pärit välituristide ööbimised 27%, siis 2012. a juba 33% välituristide ööbimistest. Kaugematest Euroopa riikidest pärit turistide arvu kasvu mõjutavad soodsad ja mugavad lennuühendused. Sihtturgude mitmekesistumine ja kaugematest riikidest pärit küllastajate lisandumine on teiselt poolt toonud kaasa Tallinna osatähtsuse kasvu Eesti sihtkohtade seas, kuna esmakordsete küllastajate esimene eelistus on näha kõige tuntumaid ja külalastatumaid turismiobjekte. Väliskülalastajatest valdava osa moodustavad **lühiajalisi reise** tegevad külalastajad lähiriikidest (keskmine majutuskohas viibimise aeg on vaid 2 ööpäeva). Lühikese viibimisaja üheks põhjuseks on see, et Eestis ei ole piisavalt välituristidele huvipakkuvaid ja Eestile omapäraseid vaatamisväärsusi ja ajaveetmisvõimalusi, mis motiveeriks

välituriste Eestis kauem viibima, või puudub nende kohta info.²⁸ Siinkohal on sporditurism oluline võimalus.

Eesti riikliku turismiarengukava 2014–2020 **peamiseks eesmärgiks on tagada Eesti konkurentsivõime ja rahvusvaheline atraktiivsus turismisihtkohana**. Sihtrühmadeks on potentsiaalsed turistid, turismiettevõtjad ja turismiga seotud huvigrupid. Eesti **prioriteetseimad sihtturud on siseturismi ning Soome, Venemaa, Läti ja Rootsi kõrval ka Norra, Saksamaa, Suurbritannia ja kaugturud USA ja Aasia**. Turismivaldkondadest keskendub arengukava linnaturismi, kultuuriturismi (sh toidu- ja **sporditurism**), loodus- ja mereturismi ning **terviseturismi** arendamisele.

3.5 KOKKUVÕTE VALDKONDLIKEST KITSASKOHTADEST JA ARENGUVAJADUSTEST

Käesolevas peatükis on toodud kokkuvõtte liikumistervise ja sellega seotud valdkondade kitsaskohtadest ja arenguvajadustest ning sellest, kuidas liikumistervise innovatsiooni klaster saab kaasa aidata kirjeldatud probleemide lahendamisele.

Tabel 5. Kokkuvõtte valdkondlikest kitsaskohtadest ja arenguvajadustest

KITSASKOHT/ARENGUVAJADUS	KLASTRI PANUS VALDKONNA ARENDAMISSE
SPORDI JA LIIKUMISE VALDKOND	
Elanikkonna vähene kehaline aktiivsus ja vajakajäämised liikumisharjumustes	Uuringud selle tõestamiseks; teadustöö ja äri ühindamine; teadlikkuse tõstmine liikumise ja tervise seosest; innovaatiliste toodete ja teenuste arendamine
Kehalise kasvatuselane haridus õppeasutustes vajab muudatusi, kuna ei anna lastele/noortele piisavalt teadmisi, oskusi ja tahtmist elukestvaks spordiharrastuseks	Õppekavade täiendamine; äriühingute panus praktilisse õppesse; teadlikult treenimise loengud; riigiasutustes tähelepanu juhtimine; meedia abil teema tõstatamine ja lahenduste genereerimine
Spordi ja liikumisega seotud (sh paketeeritud) toodete ja teenuste vähesus ning ebaühtlane kvaliteet (sh juhendite ja näidismudelite puudumine tervislikuks liikumisharrastuseks)	Võrgustumise ja rahvusvahelistumise soosimine, võimendamine; juhendite ja näidismudelite välja töötamine koondatud ekspertide abil
Vajadus spordi- ja liikumisega seotud toodete ja teenuste tuntuse suurendamisele väljaspool Eestit	Koondatud ekspertidega ja äriüksustega ühisturundus
TERVISHOIU VALDKOND	
Elanikkonna (eeskätt meeste) madal eluiga ja kehv tervis, sh krooniliste haiguste kõrge esinemissagedus	Ennetustöösse panustamine, teadlikkuse kasvatamine; innovaatiliste toodete välja töötamine ja e-teenuste arendamine; terviseandmete ühtlustamine ja andmebaaside vahelise suhtluse soodustamine
Elanikkonna madal terviseteadlikkus ja vajakajäämised tervisekäitumises (sh passiivsus	Seminaride jm korraldamine; artiklite loomine; e-teenuste ühtlustamise abil meditsiinipersonali

²⁸ Eesti Turismiarengukava 2014-2020

KITSASKOHT/ARENGUVAJADUS	KLASTRI PANUS VALDKONNA ARENDAMISSE
haiguste ennetamisel ning oma tervisliku seisundi ja heaolu parandamisel)	tööaja vabastamine; klasteri võrgustiku kaudu info levitamine
Tervishoiupersonali nappus, madal lisandväärtus töötaja kohta ja pikad ravijärjekorrad	Täiendõppe võimaluste loomine; e-teenuste kaudu meditsiinipersonali tööaja vabastamine; järelkasvule tingimuste võimaldamine; uute toodete, teenuste turule tulemise soodustamine
Vajadus uute tehnoloogiliste võimaluste (IKT, biotehnoloogia) ja teenuste integreerimise järele olemasolevasse süsteemi	Ekspertide koondamine ja teemagruppide töö koordineerimine; koostöö klasterisse kuuluvate erialaseltsidega, TA, TAKide ja KK-dega koordineerimine; süsteemide ühtlustamise panustamine; teenuste disainimine integreerimise võimaldamiseks
Vajadus tervishoiuvaldkonna (sh biomeditsiin) toodete ja teenuste (sh biomeditsiin) tuntuse suurendamise järele väljaspool Eestit	Ühisterundusse ja rahvusvahelistumisse panustamine; klasteri seniste loodud kontaktide abil klasteri partnerite teenuste, toodete tutvustamine ja usaldusväarsuse kasvatamine ühishõuna
IKT JA E-TERVISE VALDKOND	
IKT ebapiisav rakendamine protsesside efektiivsuse tõstmiseks ja tootearenduseks	Töörühmade moodustamine sidudes ettevõtteid, erialaseltsid, TA ja TAKid, koostöö soodustamine, infrastruktuur
e-tervise infosüsteemi edasiarendamise vajadus	Süsteematiseeritud ettevõtete, seltside ja E-tervise suhtluse algatamine ja koordineerimine
Vajakajäämised e-tervise ja m-tervise lahenduste kasutamises terviseprobleemide ennetamise eesmärgil ja inimeste tervisliku seisundi jälgimisel (sh liikumisel ja sportimisel)	Töörühma loomine; ühishanked; arenduste koordineerimine ja loodud lahenduste ühisterundus; intergratsiooni võimaluste otsimine ja rakendamisse panustamine
Vajadus Eestis väljaarendatud e- ja m-tervise lahenduste (sh liikumist toetavate tehnoloogiliste lahenduste) tuntuse suurendamiseks väljaspool Eestit	Ühisterundusse ja rahvusvahelistumisse panustamine; klasteri seniste loodud kontaktide abil klasteri partnerite teenuste, toodete tutvustamine ja usaldusväarsuse kasvatamine ühishõuna
TURISMI VALDKOND	
Eesti kui spordi- ja terviseturismi (sh raviturismi) sihtkoha tuntuse ja külalastavuse suurendamine	Ühisterundusse panustamine; juba loodud kontaktide ärakasutamine; kogemuse jagamine klasteri partnerite vahel
Terviklike turismitoodete ja -teenuste ning pakettide väljaarendamine	Arenduste koordineerimine; teadustöö ja äriühingute linkimine; teenuste disainimine, e-rakenduste sidumine (sh äriühingute ja riiklike võimalustega nagu e-tervise ja e-residentsus); ühisterundus nii siseturistile kui välis

3.6 SEOS VALDKONDLIKE POLIITIKATE JA ARENGUKAVADEGA

Käesolevas alapeatükis on kirjeldatud liikumistervise innovatsiooni klasteri strateegia ja tegevuskava seotust riiklike poliitikate ja teiste valdkondade arengudokumentidega.

Tabel 6. Klasteri strateegia ja tegevuskava seos valdkondlike poliitikate/arengukavadega

ARENKUKAVA		SEOTUS EESMÄRKIDE/ARENDUSVALDKONDAEGA
TERVIS		
Rahvastiku arengukava 2020	tervise 2009-	<p>Tervislik eluviis, kehalise aktiivsuse suurendamine, tervena elatud eluaastate lisandumine.</p> <p>Üldeesmärk: Tervena elatud eluiga on Eestis aastaks 2020 pikenenud meestel keskmiselt 60 ja naistel 65 eluaastani ning keskmine eeldatav eluiga on pikenenud meestel 75 ja naistel 84 eluaastani.</p>
LIIKUMINE JA SPORT		
Arengustrateegia "Eesti sport 2030"		<p>Üldeesmärk: eestimaalaste elujõud, elukeskkonna rikkus ja selle baasilt Eesti riigi hea maine liikumise ja spordi arendamise kaudu.</p> <p>Seostub otseselt või kaudselt kõigi alaeesmärkidega, eeskätt:</p> <ul style="list-style-type: none"> Alaeesmärk 1.1. Kehalise kasvatuse arendamine kaasaegseid nõudeid rahuldavaks liikumisõpetuseks kõikidele haridusastmetele; Alaeesmärk 1.2. Inimeste liikumis- ja spordialaste hoiakute, teadmiste ja oskuste arendamine; Alaeesmärk 1.3. Liikumise ja spordi soodustamine elanike seas; Alaeesmärk 2.1. Liikumise ja spordi majandusliku mõju ning tööhõive hindamine ja arendamine, sh sporditeenuste ja -toodete arendamine ning uute töökohtade loomine; Alaeesmärk 2.2. Liikumise ja sporditeenuste ning -toodete kvaliteedi tõstmine; Alaeesmärk 3.1. Liikumise ja sportimise kultuuri ning positiivsete väärtushinnangute kujundamine; Alaeesmärk 4.1. Saavutusspordi järelkasvu ettevalmistamine; Alaeesmärk 4.3. Tingimuste loomine sportlastele tipptulemuste saavutamiseks, sh soodsama keskkonna ja õigusruumi kujundamine ettevõtetele spordi toetamiseks.
IKT JA e-TERVIS		
Eesti infoühiskonna arengukava 2020		<p>IKT rakendamine nutika spetsialiseerumise valdkondades, sh inimeste elukvaliteedi kasvatamisel.</p> <p>Eesti infoühiskonna visioon: Eesti kasutatakse maksimaalselt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) võimalusi, et nutikate lahenduste abil tõsta inimeste elukvaliteeti ja tööhõivet, tagada Eesti kultuuriruumi elujõulisus, suurendada majanduses tootlikkust ning tõsta avaliku sektori tõhusust – seda kõike avaliku, era- ja vabasektori koostöös.</p> <p>Üldeesmärk: Eestis on loodud hästi toimiv keskkond IKT laialdaseks kasutamiseks ja nutikate lahenduste loomiseks, mis on seeläbi tõstnud majanduse konkurentsivõimet, inimeste heaolu ja riigivalitsemise tõhusust.</p> <p>Seos alaeesmärkidega:</p> <ul style="list-style-type: none"> Alaeesmärk 2: Rohkem kõrgema lisandväärtusega töökohti, suurem rahvusvaheline konkurentsivõime ja kõrgem elukvaliteet inimeste IKT-oskuste tõusu kaudu; Alaeesmärk 4: e-Eesti tuntuse tõus maailmas, sh e-residentsuse rakendamine.

ARENGUKAVA	SEOTUS EESMÄRKIDE/ARENDUSVALDKONDAEGA
Eesti e-tervise strateegia 2025 (koostamisel)	<p>Liikumistervist ja sportimist toetavate e-tervise lahenduste loomine ja edasiarendamine.</p> <p>E-tervise visioon toetab hästi koostoimivate erineva tasandi tervise- ja hoolekandeteenuste võrgustiku arendamist, mille eesmärgiks on pakkuda parimat võimalikku kvaliteeti koos personaliseeritud lähenemise ja universaalse kättesaadavusega. Visiooni oluline komponent on orienteerumine kestlikule arengule Eesti elanike ootusi ja vajadusi arvestades.</p> <p>Seos fookusvaldkondadega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teenuste ja organisatsiooni arendamine patsiendi- ehk kasutajakesksuse ning teaduspõhise personaalmeditsiini põhimõtetest lähtuvalt; • Tervise- ja hoolekandeteenuste tõhususe suurendamine parema sisemise ning omavahelise integratsiooni abil – hõlmab muuhulgas tingimuste loomist sujuvaks koostööks eri teenuseosutajate vahel iga terviseküsimuse terviklikuks lahendamiseks (alates ennetusest ja lõpetades tippkeskuste eriarstide, psühholoogide, treenerite, dieedinõustajate jm-ga). • Arsti-, õendus- ja hooldusabi ning kättesaadavuse parandamine intelligentsete lahenduste abil optimaalset kasutamist arvestades – hõlmab muuhulgas kaugmeditsiini, kaughoolduse ja teletervise (telemedicine, telehealth) teenuste aktiivset arendamist.
TURISM	
Eesti riiklik turismiarengukava 2014-2020	<p>Seosed eelisarendatavate valdkondadega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sporditurismi arendamine, sh spordisündmuste korraldamine Eesti rahvusvahelise tuntuse suurendamiseks, iga-aastaste liikumisharrastuse suursündmuste korraldamise toetamine ning vastava turismitaristu väljaarendamise toetamine. • Tervise- ja raviturismi arendamine (eeskätt liikumisterviseiga seotud tervishoiuvaldkondades – diagnostika ja terviseuuringud, geeniteraapia, spordimeditsiin, ortopeedia, spordipsühholoogia jm).
MUUD SEOTUD VALDKONNAD	
Nutika spetsialiseerumise valdkondlikud raportid (IKT, tervisetehnoloogiad, ressursside väärindamine)	<p>Liikumistervise klatri tegevus on seotud järgmiste nutika spetsialiseerumise valdkondade (sh nišid) arendamisega:</p> <ul style="list-style-type: none"> - IKT (sh andmeanalüüs ja infohaldus, robotika); - Tervisetehnoloogiad ja- teenused (sh e-tervis, tervishoiuteenused); - Biotehnoloogiad (punane biotehnoloogia/biomeditsiin ja tervislik toit).
Teadmistepõhine Eesti 2014-2020	<p>Liikumistervise klatri tegevus toetab järgnevate alaeesmärkide saavutamist:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teadus- ja arendustegevus toimub Eesti ühiskonna ja majanduse huvides – teadusasutused on motiveeritud rakendusuuringuteks ja tulemuslikuks koostööks ettevõtjate ja valitsusasutustega. • TA muudab majandusstruktuuri teadmistemahukamaks – teadusmahuka ettevõtluse osakaal majanduses ja ekspordi lisandväärtus kasvavad märgatavalt.

ARENGUKAVA	SEOTUS EESMÄRKIDE/ARENDUSVALDKONDAEGA
	<ul style="list-style-type: none"> Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav.
Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020	<p>Liikumistervise klatri tegevus toetab järgnevate alaeesmärkide saavutamist:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eesti elanikud on ettevõtlikud ja ettevõtted ambitsioonikad; Eesti ettevõtted toodavad efektiivselt kõrge lisandväärtusega tooteid ja pakuvad innovaatilisi teenuseid. Eesti ettevõtted on aktiivsed eksportijad.
Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (HARIDUS)	Liikumisõpetus (kehaline kasvatus), kehaline suutlikkus, spetsialistide koolitus, elukestev õpe, topeltkarjäär, sh õpikäsitus, õppe vastavus töömaailma vajadustele, elukestvas õppes osalejate arvu suurendamine.
Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 (KULTUUR)	Arengukava sätestab, et sport on osa kultuurist, vajalikke arendustegevusi kajastatakse Eesti Spordi arengustrateegias aastani 2030.
Eesti transpordi arengukava 2014-2020 (TRANSPORT)	<p>Üldeesmärk: Eesti transpordisüsteem võimaldab inimeste ja kaupade liikumist kättesaadaval, mugaval, kiirel, ohutul ja kestval moel.</p> <p>Seosed alleesmärkidega ja -meetmetega:</p> <ul style="list-style-type: none"> Meede 1.3. Säätlikuma liikumisviisi eelistamine (jalgsi liikumine, jalgrattaga liikumine); Meede 3.1. Liiklusohutuse suurendamine, sh pööratakse enam tähelepanu vähemkaitstud liiklejatele (jalakäijad, jalgratturid).
Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 (REGIONAALARENG)	Regionaalse arengu ning rahvatervise ja spordi valdkonna eesmarke toetav kergliikusteede ning spordiradade ja spordirajastiste ühtne planeerimine.
Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ (EESTI KONKURENTSIVÕIME)	<p>Seos peaeesmärkidega:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tootlikkuse tõstmine hõivatu kohta; Elukestvas õppes osalemise kasvatamine täiskasvanute seas; Eesti ekspordi osatähtsuse kasvatamine maailma kaubanduses.
Eesti keskkonna strateegia aastani 2030 (KESKKOND)	Keskkonnasõbralike liikumisviiside arendamine ja soodustamine.

4 SITUATSIOONANALÜÜS

4.1 KONKURENTSIJÕUDUDE ANALÜÜS

Konkurentsijõudude analüüs viiakse läbi liikumistervise (ja sellega seotud sektorite, sh tervishoid ja biomeditsiin, IKT ja e-tervis, sport ja liikumine, turism) toodete ja teenuste rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks.

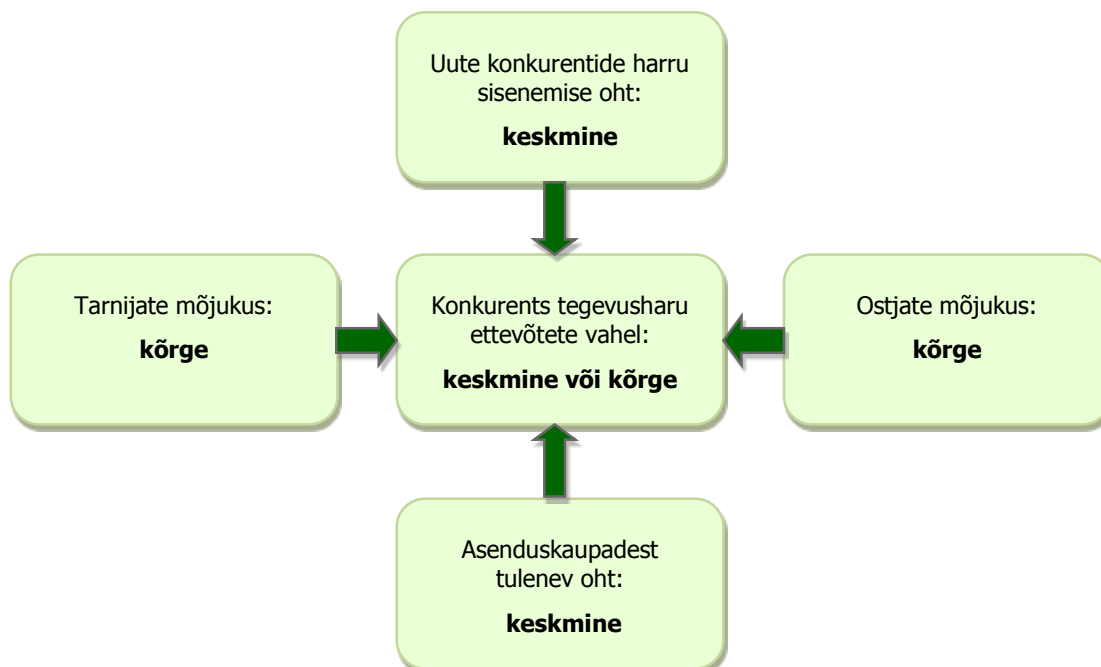
Liikumistervise klatri konkurentsituatsiooni analüüsitakse Porteri 5 konkurentsijõu mudeli alusel, kus käsitletakse hankijate ja ostjate mõjukust, asendustoodetest tulenevat ohtu, uute konkurentide sisenemist ning konkurentsi tegevusharus sees. Analüüs põhineb MarketLine'i ja Euromonitori ja Arengufondi poolt koostatud Nutika spetsialiseerumise valdkondlikel raportitel ning valdkondlikel arengukavadel.

Tabel 7. Konkurentsijõudude analüüs

KONKURENTSIJÕUD	MÕJU TEGEVUSHARULE
Konkurents tegevusharu ettevõtete vahel	<p>Konkurents tervishoiuteenuste ja -tehnoloogiate valdkonnas on varieeruv. Nn traditsiooniliste raviteenuste valdkonnas on konkurents tihe. Tänu EL patsientide vaba liikumise direktiivi jõustumisele on Euroopa tervishoiuteenuste turg avatud ning inimesed liiguvad aktiivselt riikide vahel, otsides parima hinna ja kvaliteedi suhtega tervishoiuteenuseid. Konkurents on tihe ka tervise- ja lõõgastusturismi valdkonnas, kus reisitakse peamiselt teise riigi ravi- ja wellness-spaadesse eesmärgiga otsida terviseprobleemidele leevendust või lihtsalt lõõgastuda.</p> <p>Biomeditsiini, diagnostika ja ennetava meditsiini valdkond on tugeva kasvuperspektiiviga valdkonnad, kus konkurents aasta-aastalt tiheneb tänu tervishoiusüsteemis asetleidvatele muudatustele.</p> <p>Kui IKT valdkond on tugevalt globaalne ning tugeva konkurentsitihedusega valdkond, siis e-tervise valdkonna lahendused on seni olnud veel võrdlemisi lokaalsed. Arvestades tervisetehnoloogiate järjest kasvavat rolli meditsiinis võib öelda, e-tervise ja m-tervise lahenduste globaalne perspektiiv on tugev ja võimalused eristumiseks on väga suured.</p> <p>Sporditurismi on seni käsitletud peamiselt spordiüritustel osalemise või nende külastamisega seonduvalt. Liikumise ja tervisespordi valdkonda on seni näidatud peamiselt tervise- ja wellness-turismi osana. Tulenevalt aga asjaolust, et liikumise ja kehalise aktiivsuse mõju inimese tervisele ja elueale leiab järjest enam globaalset kajastamist ja tähtsustamist, on ka turism liikumise ja aktiivse tegevuse eesmärgil muutumas järjest populaarsemaks. Viimase areng aga on tihedalt seotud erinevate (paketeeritud) toodete ja teenuste olemasolu ja kättesaadavusega turul, mille osas võib konkurentsi pidada Eestis keskmiseks või pigem madalaks.</p>
Potentsiaalne tegevusharusse sisenemise oht kui konkurentsijõud	<p>Potentsiaalne tegevusharusse sisenemise oht on kõrgem IKT, e-tervise ja m-tervise lahenduste valdkonnas, tervishoiu ja biomeditsiini teenustega turuletulemine on üldjuhul seotud suure kapitalivajaduse ja eelneva T&A tegevusega. Selleks et jõuda idee tasandilt tööstustasandile, tuleb biotehnoloogia ettevõtetel läbida kahekordne surmaorg, sest sageli on tegemist uudsete lahendustega, millel puudub töötav ärimudel.</p> <p>Eesti võimalused eri biotehnoloogia valdkondades kaasa rääkida on suhteliselt tagasihoidlikud ning eeldavad paljude soodsate tegurite üheaegset kokkulangemist, sest valdkonnad on väga kapitalimahukad ja eeldavad</p>

KONKURENTSIJÕUD	MÕJU TEGEVUSHARULE
	<p>väärtusahela eri osadele ligipääsu. Eesti kontekstis soodsaimad võimalused rahvusvahelisel turul edu saavutamiseks ongi biotehnoloogia valdkonna toodete ja teenuste läbipõimimine teiste valdkondade ja tehnoloogiatega.</p>
<p>Asenduskaupadest tulenev konkurentsijõud</p>	<p>Asenduskaupadeks antud turul võib pidada ravimeid (sh dopingud), abivahendeid jm preparaate, mille eesmärgiks on juba tekkinud vigastuste ja terviseprobleemide tagajärgede leevendamine, terviseprobleemide ärahoidmine või kehalise võimekuse parandamine nõo kunstlikul teel (sh erinevad dieedi- ja kaalulangetamise preparaadid, lihastoonust suurendavad toidulisandid jm), kuid mitte ennetamine ja likvideerimine. Puuduliku vigastuste ennetamise alase teadlikkuse tõttu võib öelda, et piisavalt tarbijaskonda jätkub ka asenduskaupadele. Maailmas on asutatud mitmeid organisatsioone (sh WADA – <i>World Anti-Doping Agency</i>), kes sportlaste füüsiliste võimekust tõstvate keelatud ainete kasutamise vastu.</p> <p>Kokkuvõtteks võib öelda, et asenduskaupadest tulenev konkurentsijõud on keskmine.</p>
<p>Tarnijate mõjukusest tulenev konkurentsijõud</p>	<p>Liikumise ja spordi valdkonnaga seotud toodete ja teenuste osas valitseb turul tihe konkurents – erinevad toodete/teenuste pakkujad püüavad tõestada oma toote kõrgemat funktsionaalsust, kvaliteeti ja paremaid omadusi ning panna teenusepakkujaid eelistama ning ostma just oma toodet. Tarnitavatel toodetel on sageli ka mitmeid asenduskaupu. Pakkujatel on seega võrdlemisi suur mõjuvõim tarnijate üle.</p> <p>Kokkuvõtteks võib öelda, et tarnijate mõjukusest tulenev konkurentsijõud on kõrge.</p>
<p>Ostjate mõjukusest tulenev konkurentsijõud</p>	<p>Tervishoiuteenuste pakkujad võib jagada kaheks – ühelt poolt suured (riiklikud) raviasutused, teiselt poolt üldjuhul väikesed ja keskmise suurusega eraettevõtted. Tarbijate eelistused nende osas on erinevad ning olenevad paljuski tarbija võimalustest, sh maksevõimest: teatava osa tarbijate jaoks on olulisim teenuse kvaliteet ning lühike ooteaeg, selle eest on nad valmis ka maksma. Osa tarbijatest aga soovib teenust saada võimalikult soodsalt ning on seega nõus leppima sageli pikema ootejärjekorraga ning ka madalama teenuse kvaliteediga. Tarbijatel on võimalikult lihtne ümber lülituda teisele teenusepakkujale. Antud tegevusharus on väga oluline teenusepakkuja usaldusväärsus, maine ning tuntus. Teenust pakkuva organisatsiooni edu määravad suuresti seal töötavad võtmeisikud (spetsialistide erialane kvalifikatsioon, tuntus ja tunnustatus).</p> <p>IKT ja e-tervise lahenduste turu kujundab suures osas tellija (organisatsioon v lõpptarbija) oma ootuste, soovide ja vajadustega, mistõttu ostjate mõjukus antud sektoris on väga suur. Ümberlülitumise võimalus sõltub toote/lahenduse valikutest, keerukusest ja kättesaadavusest. Üleriigiliste e-tervise lahenduste puhul, kus konkureerivad lahendused sisuliselt puuduvad, on ümberlülitumine keeruline, erinevate tervist ja liikumist toetavate äppide ja m-tervise lahenduste puhul aga lihtne ja odav.</p> <p>Kokkuvõtteks võib öelda, et ostjate mõjukusest tulenev konkurentsijõud on kõrge.</p>

Liikumistervise innovatsiooni klatri tegevust mõjutavad konkurentsijõud ja nende mõjukus on kokkuvõtvalt toodud alljärgneval joonisel.

Joonis 195. Liikumistervise valdkonna konkurentsijõudude analüüs

4.2 VALDKONNA SWOT-ANALÜÜS

Eesti liikumistervise valdkonna (ja sellega seotud valdkondade) sisemiste tugevuste, nõrkuste ning väliste võimaluste ja ohtude analüüsi võtab kokku järgnev SWOT-tabel.

Tabel 8. Valdkonna SWOT-analüüs

SISEMISED TUGEVUSED
<p><u>Tervishoiuteenused ja e-tervis:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti tervishoiuteenused on heal tasemel, teatud teenuste osas on Eesti maailmatasemel; • Valdkonna spetsialistide (arstid jm kliiniline personal jne) teadmiste ja oskuste tase on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel, aktsepteeritud ja konkurentsivõimeline. • Meditsiinialane haridus on Eestis heal tasemel ning kättesaadav; • Eesti tervishoiuasutustes on kasutusel valdkonna tipptehnoloogia; • Eesti tervishoiuteenuste osutajad teevad koostööd organisatsioonidega väljastpoolt Eestit; • Eesti on Euroopas ning ka maailmas tugeval positsioonil e-tervise lahenduste kasutamise osas tervishoiuasutustes; • Teatavad e-tervise lahendused on kogunud rahvusvahelise tuntuse, nt digiretsepti lahendus jm. • Eestis pakutavad tervishoiuteenuste hinnatase on konkurentsivõimeline; <p><u>Biotehnoloogia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tugev teadus, maailmatasemel tippteadlased ja tipptasemel teadustaristu; • Eesti biotehnoloogia toodete ja teenuste tase on väga kõrge; • Valdkondlik haridus on võrdlemisi heal tasemel; • TAKide ja kompetentsikeskuste positiivne mõju TA ja ettevõtluse vahendajatena;

- Eestile iseloomulike ressursside olemasolu, mis võimaldab välja töötada uudseid lähenemisi, näiteks e-tervise põhised teenused, tootmisprotsesside optimeerimine ja muu.

IKT:

- Eestil on globaalsel tasandil eduka e-riigi maine;
- TIS (Terviseinfosüsteemi) olemasolu ja haldusasutuse soov seda Liikumistervise valdkonnas arendada;
- Heal tasemel IKT-taristu olemasolu;
- Tugev süsteemide integreerimis- ja infohaldusvõimekus;
- Kõrgel tasemel valdkondlik haridus ja tipptasemel spetsialistide olemasolu.

Sport ja liikumine:

- Sportlaste edukas esinemine rahvusvahelistel võistlustel;
- Inimeste teadlikkuse kasv tervislike eluviiside ja sportimise kasulikkusest;
- Liikumise ja rahvaspordiürituste populaarsuse kasv;
- Liikumisviiside ja harrastatavate spordialade rohkus ja valikuvabadus;
- Spordiliitude olemasolu ja toimimine;
- Kogemustega, koolitatud ja pühendunud treenerite-juhendajate olemasolu ja järelkasv;
- Spordirajatiste rohkus ja pidev lisandumine (sh kergliiklusteed, tervise- ja matkarajad ning tippvõistluste korraldamiseks sobivad rajatised);
- Toimivad sporditegevuse finantseerimise põhimõtted nii riiklikult kui ka KOV-tasandil;
- Meedia ja avalikkuse huvi sporditulemuste, seotud teadmiste, toodete/teenuste ja edulugude vastu;
- Eelmise (Spordimeditsiini) klatri edukas teavitustöö ja valdkonna võrgustiku loomine.

Turism:

- Turism Eestisse tervikuna näitab kasvutrendi;
- Eesti on Baltikumis ja Põhjamaades tuntud ja eelistatud terviseturismi ja heaoluteenuste sihtriik;
- Ravi ja elamusturismi (sh spordivõistlustel osalemise) eesmärgil Eestisse reisijate osakaal kasvab.

SISEMISED NÕRKUSED

Tervishoiuteenused ja e-tervis:

- Elanikkonna vähene osalus oma tervise eest hoolitsemisel, sõltuvus tervishoiuteenuste pakkujatest;
- Meditsiinipersonali väljaränne Eestist, sellest tingitud personali vähesus ja suur töökoormus;
- Tervishoiuteenuste ebaefektiivsus (nt mittevajalikud uuringud);
- Sektori madal lisandväärtus;
- Pikad ravijärjekorrad jm teenuste kättesaadavusega seotud probleemid;
- Tervishoiuteenuste rahvusvahelistelt turgudelt saadav müügitulu küll kasvab, kuid sektori rahvusvahelistelt turgudelt saadav müügitulu on ikkagi väga madal;
- Tervishoiusüsteemi monopoolsus ja suletus, sektori konservatiivsus;
- E-tervise infosüsteemi suletus inimestele ja erakapitalile;
- E-tervise lahenduste vähene kasutamine inimeste poolt oma tervisliku seisundi analüüsiks ja monitooringuks;
- Avalikkuse teadmatus teenusepakkujatest;
- Ülikoolide ja äriühingute vaheline vähene koostöö personali ettevalmistamisel, mis tingib ebapädeva tööjõu turule sisenemise ja kulukate täiendkoolituse vajadused

Biotehnoloogia valdkond:

- Ettevõtluseks vajalikke kompetentse omavate inimeste puudus ja töökohtade vähesus ettevõtluses;
- Ettevõtetel puudub sageli ärimudel, kuid ka kompetents ja initsiatiiv tootmistahtu suurendada;
- Siseturg on äärmiselt võike või puudub, kuid välisturgude põhiseid edulugusid on vähe;
- TA ja äriühingute vaheline vähene koostöö.

IKT:

- Ebapiisav panustamine IKT rakendamiseks protsesside efektiivsuse tõstmiseks või tootearenduseks erinevates sektorites;
- Vähene koostöö sektori siseselt, tulenevalt konkurentsiga seotud riskidest;
- Vajakajäämised ülikoolide arendus- ja tehnoloogiasirde ning ettevõtete TAI-võimekuses;
- IKT lahenduste realiseerimine Eestist väljaspool vajab arendamist;
- Kuigi IKT spetsialistide teadmiste ja oskuste tase on kõrge, on probleemiks nende vähesus ning Eestist lahkumine.

Sport ja liikumine:

- Sporditegevuse rahastamise projektipõhisus ja allikate killustatus;
- Tööandja erisoodustusmaks piirab töötajatele kehalise aktiivsuse suurendamiseks sobivate võimaluste loomist;
- Vajakajäämised valdkondlikus hariduses, et motiveerida lapsi ja noori rohkem spordiga tegelema;
- Põhikohaga treenerite vähesus, ebakindlus tasustamisel, treenerite akadeemilise ettevalmistuse tähtsuse langus, kõrgema tasemega treeneritele suunatud koolitusvõimaluste nappus;
- Sporditeaduse ja erialaspetsialistide vähene kaasamine, nõrgalt välja arendatud tugisüsteemid;
- Spordimeditsiinalaste teenuste ebapiisav kättesaadavus;
- Tervislikuks sportimise ja liikumisharrastuse juhendmaterjalide nappus;
- Spordi ja liikumise valdkonnaga seotud toodete ja teenuste vähesus, killustatus ning madal lisandväärtus.

Turism:

- Terviklike teenusepakettide nappus, mis võimaldaksid oluliselt pikendada turistide Eestis viibimise aega;
- Liikumise ja tervisespordi eesmärgil teavitustöö olematus ja seetõttu ka reisijate nappus.

VÄLISED VÕIMALUSED

Tervishoiuteenused ja e-tervis:

- Tervishoiuteenuste lisandväärtuse ning rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine;
- Tehnoloogiliste lahenduste (sh IKT) senisest suurem ärakasutamine tervishoius (sh arstide ja õdede tööaja vabastamiseks);
- Muudatused seadusandluses (patsiendiga pearaha liikumine, patsientide import, spordilt erisoodustusmaksu vabastamine jms);
- E-tervise lahenduste, telemonitooringu ja telemeditsiini lahenduste senisest suurem ärakasutamine (sh rahvusvahelistumise eesmärgil);
- Inimeste terviseteadlikkuse kasvatamine;
- E-residentsuse võimaluste senisest suurem ärakasutamine teenuste müügil Eestist väljapoole;
- Koostöö suurendamine eri tüüpi organisatsioonide vahel tehnosiirde, tootearenduse ning e-tervise lahenduste rahvusvahelistumise eesmärgil;

- Riiklike ja struktuurifondide toetusmeetmete (sh EASi klastrite arendamise programm) abil valdkonna arendamiseks ning turundustegevuste läbiviimiseks rahvusvahelistel turgudel;
- Inimressursi arendamine, sh kvalifikatsiooni tõstmine.

Biotehnoloogia valdkond:

- kasutada IKT edulugu ning laiendada seda luues kuvandit (bio-)tehnoloogilisest riigist, avades turgusid ja pakkudes huvi investoritele;
- globaalse biotehnoloogiaturu kasv, sest nähakse suurimat potentsiaali võidelda probleemidega, nagu rahvastiku vananemine jm.
- paindlikkus globaalsete muutustega kohanemiseks;
- nišiturud ja kohandatud lahendused.

IKT:

- Teiste sektorite efektiivsuse tõstmine IKT rakendamise abil;
- IKT-oskuste ja rakendamise õppe sisseviimine erinevatel haridustasemetel;
- Ettevõtete, T&A asutuste ja ülikoolide omavahelise koostöö suurendamine.

Sport ja liikumine:

- Valdkondliku hariduse arendamine kaasaegseid nõudeid rahuldavaks liikumisõpetuseks kõikidele haridustasemetele;
- Inimeste liikumis- ja spordialaste hoiakute, teadmiste ja oskuste arendamine;
- Liikumise ja sportimise soodustamine elanike seas (sh seadusandlus);
- Erinevate sektorite koostöö arendamine inimeste liikumis- ja sportimisaktiivsuse ja –võimekuse tõstmisel;
- Liikumise ja spordiga seotud spetsialistide taseme tõstmine;
- Sporditaristu arendamine ning liikumisega seotud ürituste (sh rahvusvaheliste ürituste) osatähtsuse kasvatamine (sh seminarid, liikumispäevakud, tervisespordiüritused jm);
- Spordi- ja liikumisega seotud oskusteabe ja kompetentsi koondamine ühte kohta ja kõigile sihtgruppidele kättesaadavaks tegemine.

Turism:

- Liikumise ja sporditegevusega seotud terviklike turismiteenuste ja -pakettide väljaarendamine komplektseteks turismipakettideks;
- Eesti atraktiivsuse tõstmine tervise- ja tippspordi sihtriigina;
- Turismiga tegelevate erialaliitude, kooslustega ja teiste klastritega;
- Liikumise ja spordiga seotud valdkondade ettevõtete koondumine ühtse brändi alla ning ühisturundus sihtturgudel;
- Valdkonna suurem rahvusvahelistumine, sh rahvusvahelise kompetentsi kaasamine jm koostöö arendamine.

VÄLISED OHUD

Tervishoiuteenused ja e-tervis:

- Rahva tervise jätkuv halvenemine ja tervena elatud aastate arvu vähenemine;
- Tervishoiusektori jätkuv ülekoormus, millest tingituna halveneb tervishoiuteenuste kättesaadavus ja kvaliteet;
- Eestil ei õnnestu välisurgudel soovitud edu saavutada (nt konkurentsi tihenemise tõttu) ning tooted ja teenused jäävad ka tulevikus valdavalt lokaalseks;
- Eesti ei suuda tehnoloogia kiire arenguga kaasa minna ega püsida samas tempos teiste arenenud riikidega (eelkõige investeeringute osas kõrgtehnoloogilistesse diagnostika- jm seadmetesse).

Biotehnoloogia valdkond:

- Eesti biotehnoloogia ettevõtetest on enamik punases biotehnoloogias, kus on maailmas järjest tugevnev konkurents ning keeruline läbi lüüa. Globaalselt liiguvad turud punasest biotehnoloogiast valge, rohelise ja sinise suunas;
- Sektori olulisust ei teadvustata, sest pole tõsiseid ressursse, keskkonna, energia ega puhta veega seonduvaid probleeme;
- Ranged ja karmistuvad regulatsioonid piiravad sektori arengut.

IKT:

- Suure nõudluse tõttu IKT lahenduste järele jätkatakse suhteliselt odava teenuse pakkumist, millest tulenevalt ei arendata piisavalt suurema lisandväärtusega tooteid ja teenuseid;
- IKT spetsialistide massiline lahkumine Eestist (välisriikidesse tööle).

Sport ja liikumine:

- Inimeste liikumisharjumuste jätkuv halvenemine;
- Treenerite jm valdkonnaga seotud spetsialistide väljaränne Eestist;
- Vähenevad riiklikud jm toetused sporditegevusele ja liikumisharrastusele;
- Eestis ei teki piisavalt järelkasvu tippspordiga tegelemiseks;
- Rahvusvaheliselt Eesti spordiga seonduvad skandaalid, maine.

Turism:

- Eesti turismitooted ja teenused ei ole enam piisavalt atraktiivsed ning turism Eestisse väheneb (sh kui hinnaeelis kaob).

4.3 KRIITILISED EDUTEGURID

Käesolevas alapeatükis on välja toodud liikumistervise valdkonnaga seotud kriitilised edutegurid (*CSF – critical success factors*) – olulised tingimused ja näitajad tegevusharus, mis mängivad olulist rolli valdkonna arendamisel ning klatri eesmärkide saavutamisel.

Tabel 9. Kriitilised edutegurid

EDUTEGUR	KIRJELDUS
Süsteemne valdkonnaülene koostöö	Inimese heaolu ja tervislik seisund (sh liikumisaktiivsus) ei sõltu üksnes ühe konkreetse majandussektori (tervishoid, sport vm) tegevusest – tarvis on süsteemset, valdkonnaülest (vertikaalset) lähenemist, sh erinevate sektorite ja erinevat tüüpi organisatsioonide koostööd.
Innovaatilised kõrge lisandväärtusega tooted ja teenused	Olukorras, kus suur osa tootmisest koondub riikidesse, kus tootmissisendid (sh tööjõud) on odavad, on arenenud riikides oluline keskenduda kõrgemat lisandväärtust loovatele tegevustele. Tiheda konkurentsi tingimustes on innovatsioon kriitilise tähtsusega – eelis on organisatsioonidel, kes suudavad innovaatiliste lahendustega teistest kiiremini turule tulla.
Töötajate kõrge kvalifikatsioon, tootlikkus ja motivatsioon	Eestis on praktiliselt kõigis tegevusvaldkondades probleemiks kvalifitseeritud personali nappus (sh meditsiinipersonal, IKT spetsialistid) Seda mõjutab muuhulgas kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide väljaränne kõrgema sissetulekutasemega riikidesse. Seetõttu on oluline tõsta nii olemasolevate töötajate kvalifikatsiooni kui ka luua igakülgsed eeldused järelkasvu tekkeks. Töötajate

EDUTEGUR	KIRJELDUS
	kvalifikatsiooni ja tootlikkuse kasvatamine võimaldab maksta neile kõrgemat töötasu ning motiveerida neid seeläbi Eestisse jääma.
Rahvusvahelistumine	Eesti siseturg on väike ja piiratud, mistõttu Eesti ettevõtetele, kes soovivad kasvada, on välisurgudele laienemine vältimatu. Ettevõtete individuaalsete ambitsioonide kõrval on oluline Eesti riigi tuntuse suurendamine. Lisaks toodete ja teenuste müügi suurendamisele välisurgudel on vajalik ka rahvusvahelise kompetentsi Eestisse toomine, et panustada tootearendusse, personali arendamisse jm rahvusvahelisse koostöösse (sh üle-euroopalistesse ja globaalsete eesmärkide realiseerimisse).
IKT ja e-teenuste arendamine	Eesti edulood IKT valdkonnas on riigile toonud palju rahvusvahelist tuntuust ja äramärkimist. IKT areng mõjutab olulisel määral kõiki majandussektoreid. Liikumistervise innovatsiooni klatri seisukohalt vaadatuna mõjutab IKT areng enim terviseteenuste ja tehnoloogiate valdkonda (e-tervis, biotehnoloogiad, tarkvaralahendused ja -rakendused). Toodete ja teenuste rahvusvahelistumise seisukohalt vaadatuna on kriitilise tähtsusega e-residentsuse võimaluste rakendamine, mis võimaldab Eesti e-teenuseid tarbida ka välisriikide kodanikel (sh tervishoiu e-teenused).
Avalikkuse huvi ja riiklik (ning rahvusvaheline) prioriteetsus	Rahva tervise parandamine, eluea pikendamine ning tervena elatud aastate arvu kasvatamine (sh liikumiaktiivsuse tõstmise teel) on rahvusvaheline ning riiklik prioriteet. Samuti on riiklikult oluline suurendada Eesti ettevõtete toodete ja teenuste rahvusvahelist potentsiaali, eeskätt nutika spetsialiseerumise kasvualades. Avaliku huvi olemasolu ja koostöö riigiasutustega annab olulise tõuke edu (sh rahvusvahelise edu) saavutamiseks.

4.4 KONKURENTIDE ANALÜÜS

Käesolevas alapeatükis on analüüsitud Liikumistervise innovatsiooni klatri **otseseid ja kaudseid konkurente**. Otseste konkurentidena on vaadeldud **teisi Eestis tegutsevaid või loodavaid klastreid, kelle tegevus on suunatud Liikumistervise innovatsiooni klatriga samade või seotud valdkondade arendamisele ja turundamisele samadele sihtgruppidele samadel sihtturgudel**.

Liikumistervise innovatsiooni klatri **kaudsete konkurentidena** võib käsitleda nii teisi klastreid, kes konkureerivad Liikumistervise innovatsiooni klatriga EASi kaasfinantseeringu osas kui ka teisi (lähi)riike, kus tegutsevad ettevõtted ja organisatsioonid toodavad või pakuvad Liikumistervise klatri liikmetega sarnaseid tooteid ja teenuseid samadele sihtgruppidele samadel sihtturgudel.

Alljärgnevas tabelis on toodud konkureerivate klatri tegevuse fookus ning Liikumistervise innovatsiooni klatri tugevused/eelised võrreldes konkureeriva klatriga.

Tabel 10. Konkurentide analüüs

KONKURENT	KLASTRI FOKUS	LIIKUMISTERVISE KLASTRI TUGEVUSED/EELISED
Connected Health (Teaduspark Tehnopol)	<p>Ettevõtted kõrge lisandväärtusega innovaatiliste toodete ja neid täiendavate teenustega:</p> <ul style="list-style-type: none"> E- tervis (sh tervise IKT, andmeanalüüs ja infohaldus, appid, veebilahendused, telemeditsiin). Meditsiinitehnoloogiad (sh manussüsteemid, tarvikud). Biotehnoloogia meditsiinis (sh prognostika, diagnostika, personaalmeditsiin). 	<ul style="list-style-type: none"> Keskendutakse terviseteevuste ja -tehnoloogiate (mitte ainult tehnoloogiate) arendamisele, müügile; Liikumistervise innovatsiooni klaster on välja kasvanud Spordimeditsiini klastrist, omades seega varasemat seni suurima eelarvega ja edukat klasterprojekti elluviimise kogemust; Klaster projektijuhina jätkab Spordimeditsiini klasteri projektijuht, kes on võimekas, motiveeritud ning omab varasemat klasterprojekti elluviimise kogemust; Personalikulud on väga optimeeritud, mistõttu jääb rohkem finantsressursse tegevusteks; Klasteri rahastusskeem on ainulaadne, mis tagab klasteri jätkusuutlikkuse ka pärast projekti lõppemist; Majanduskasv tuleb tarbimise pealt; Erialaliitunud on ka partnerettevõtted, mis tagab suurema meditsiini valdkonna edendamist soovivate ekspertide kaasatuse äriühingute omahuvi eest; Omafinantseeringuga panustavad ka ülikoolid, tänu millele on neil suurem huvi TA ja äriarenduste sidumine; Liikumistervise klaster arendab innovaatilist valdkonda (liikumistervis), mille arendamisele (sh toodete ja teenuste rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmisele) on seni vähe tähelepanu pööratud; Klaster panustab nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärkide täitmisesse läbi arendus- ja turundustegevuste, mis on omavahel tasakaalus, seda tänu partneriteks valitud kogu väärtusahela ulatuses äriühingute, TA keskuste, omavalitsuste ja erialaseltsidega; Partnerite ringis on Eesti suurim kohalik omavalitsus ja ka väliriikide ettevõtteid, mis on meetme eeldused; Klaster teeb konsortiumipõhiselt koostööd teiste tervisetehnoloogiate- ja teenuste valdkonna klasterite; Liikumistervise klasterisse on kaasatud äripartnerid, kel on potentsiaali ja võimekust mõjutada klasteri sektori arenguid ning majandust tervikuna (sh Ortopeedia Arstid AS, Opus Online OÜ, Medisoft AS, Tartu Ülikooli Kliinikum, Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus, Sportland Eesti, Füsioteraapia Kliinik, Taastava Kirurgia Kliinik jm).
Medicine Estonia	Eesti meditsiiniteenuste rahvusvahelise	<ul style="list-style-type: none"> Vastavalt konkurentsivõime peatükile (vt 4.1) on selge, et Eesti meditsiini- ja sellega seotud turul on

KONKURENT	KLASTRI FOOKUS	LIIKUMISTERVISE KLASTRI TUGEVUSED/EELISED
(Teenusmajanduse Koda MTÜ)	<p>konkurentsivõime tõstmine maailmatasemel teenuste väljaarendamise, sihtturgude põhjaliku tundmise ja Eesti meditsiinisektori koordineeritud ning mõtestatud tegevuse kaudu. Klaster peamiseks sihtgrupiks on vahendajad, kelle kaudu on eesmärk jõuda haigete või teatud terviseprobleeme omavate välisriikidega, kes reisivad Eestisse ravi saamise eesmärgil.</p>	<p>teenused ja tooted killustunud ning rahvusvahelistumiseks (patsientide impordi) on vajalik siseturu korrastamine – seega loob Liikumistervise klaster pinnase patsiendi impordiks, kui ME tegeleb valdavalt osas vaid turundamisega;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Partnerite poolne suur huvi, sh administratiivruumid jm kulu kaetakse partnerite poolt; • Liikumistervise klaster arendab innovaatilist valdkonda (liikumistervis), mille arendamisele (sh toodete ja teenuste rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmisele on seni vähe tähelepanu pööratud). • Probleemid, kitsaskohad ja arenguvajadused, millega tegelemiseks liikumistervise klaster on moodustatud, on selgelt määratletud ja valdkonna ülesed, mis tuleneb ka sellest, et Liikumistervise klaster partnerite arv on suur (40 liiget, sh 24 äriühingut + ca 100 projektivälisest koostööpartnerit). Lisaks on välisriikide äriühing, erialaliidud, kompetentsikeskus, TAK ja kohalik omavalitsus partneritena esindatud, mistõttu on kaasatud nii äriühingud kui ühingute näol oluliselt suurem; • Klaster projektijuhina jätkab Spordimeditsiini klaster projektijuht, kes on võimekas, motiveeritud ning omab varasemat klasteriprojekti elluviimise kogemust; • Klaster rahastusskeem on ainulaadne, mis tagab klasteri jätkusuutlikkuse ka pärast projekti lõppemist; • Klaster panustab nutika spetsialiseerumise valdkonna eesmärkide täitmisesse läbi arendus- ja turundustegevuste, mis on omavahel tasakaalus; • Liikumistervise innovatsiooni klaster ei keskendu vaid ühe valdkonna arendamisele, vaid koondab erinevate valdkondade partnerid, kelle tegevus aitab kaasa inimese kehalise aktiivsuse suurendamisele; • Liikumistervise klasterisse on kaasatud kogu väärtusahela ulatuses partnerid, mitte ainult kitsalt meditsiiniettevõtted vaid ka osapooled, kes panustavad teenuse disainimisest impordini, erialaliidud, kelle abil kompetentsi tõsta ja patsientidele parimat võrgustikku pakkuda, koostöös erialaliitide kaudu kogu liikumisega, meditsiiniga ja sellega seotud teenustepakkujad; • Tihe koostöö valdkonna suurimate ülikoolidega, sh nende poolt ka omafinantseeringu rahaline panus ja teadusarendustöö projektid. Lisaks kuuluvad ka kompetentsikeskus, teadusarenduskeskus, kohalik omavalitsus, erialaliidud, mis tagab suurema meditsiini valdkonna edendamist soovivate ekspertide kaasatuse äriühingute omahuvi eest;

KONKURENT	KLASTRI FOKUS	LIIKUMISTERVISE KLASTRI TUGEVUSED/EELISED
		<ul style="list-style-type: none"> Taotleja on tervise teenuseid osutav ja teadusarendust tegev liikumisega seotud tervishoiu asutus, kes omab valdkonnas tugevat, pikaajalist positsiooni, on kompetentne, mitte meetmest taotlev meditsiiniga otseselt mitte kokkupuutuv ettevõtte.

4.5 KONKURENTSIEELISED JA UNIQUE SELLING POINT

Tegevuskeskkonna ja situatsioonanalüüsi **kokkuvõttena** ning klasteris osalevate partnerite eksperthinnangute põhjal võib välja tuua Liikumistervise innovatsiooni klasteri peamised **konkurentsieelised** (nii Eesti-sisesed kui rahvusvahelised), vaadatuna valdkonna kui terviku ja klasteri meetme tingimuste kontekstis.

VALDKONNAPÕHISED KONKURENTSIEELISED

- Liikumistervise valdkonna näol on tegemist nõ **innovaatilise valdkonnaga, „uue“ turuga**, mis nii globaalsel tasandil kui ka siseriiklikult kogub järjest enam tähtsust ning on tugeva kasvupotentsiaaliga. Valdkonna arengut toetavad tervishoiusüsteemi paradigma muutus, arengud IKT ja biotehnoloogia valdkonnas ning spordipoliitika laienemine tervisespordi ja liikumisharrastuse suunal.
- Valdkonna (tipp)spetsialistide kõrge tase** – hoolimata kvalifitseeritud tööjõu nappusest on Eestis pakutav valdkondlik haridus (nii tervishoiu, IKT kui ka spordivaldkonnaga seotud spetsialistide osas) kõrgel tasemel, mistõttu on Eesti spetsialistid nõutud ja hinnatud ka väljaspool Eestit.
- Teatud valdkondade ja toodete/teenuste osas on Eesti tuntud kogu maailmas**, nt IKT lahendused ja e-teenused; ortopeedia, vähiravi, biotehnoloogia jm.
- Teatud spordialade lõikes on Eestis tipptasemel treeningvõimalused** - Audentese spordikompleks, Tere tennisekeskus, A Le Coq Arena, Tehvandi suusakeskus jm. Ka **tervise- ja rahvaspordiga tegelemise võimalused täiustuvad aasta-aastalt** (sh terviserajad, kergliiklusteed, spordihallid, spordiklubid jm), mis toob Eesti rahvaspordivõistlustele muuhulgas ka järjest enam välisosalejaid.
- Eesti on tippspordivõistlustel **edukaid tulemusi saavutanud sportlaste** kaudu rahvusvaheliselt tuntud.
- Teenuste üldine **hinnatase** rahvusvaheliste turgude kontekstis on madalam või võrdväärne (raviteenuste hinnatase pigem madalam) arenenud riikidega, aga teenuste kvaliteet on kõrge st **hinna-kvaliteedi suhe on väga hea**.
- Transpordiühendus Eesti ning sihtturgude vahel on hea** – kõigi sihtturgudega on Eestil võrdlemisi tihe ning mitmekülgne transpordiühendus (laev, rong, lennuk, maismaaühendus).
- Eestlaste aktiivne osalemine tervise- ja rahvaspordi üritustel** – kuigi kehaliselt mitteaktiivsete inimeste osatähtsus Eestis on endiselt kõrgem, kui eeskujuriikides, kasvab aasta-aastalt tervisespordi ürituste hulk ning nendel osalejate arv (iga kolmas Eesti elanik), sh kasvab järjest enam välisriikidest pärit osalejate arv (nt Tartu Maratoni kuubik, jooksusarjad, triatlonid jm).

KLASTRI KONKURENTSIEELISED

- Liikumistervise klaster arendab **innovaatilist valdkonda** (liikumistervis), mille arendamisele (sh toodete ja teenuste rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmisele) on seni vähe tähelepanu pööratud.
- Klaster **liikmete ja koostööpartnerite arv on suur ning klastrisse on kaasatud valdkonna mõjusad/võimekad ettevõtted ja organisatsioonid**, kellel on potentsiaali mõjutada valdkonna arengut tervikuna (konsortsiumisse kuulub 40 organisatsiooni, sealhulgas 24 äriühingut, lisaks on klasteril ca 100 konsortsiumivälist koostööpartnerit. Klasterisse kuuluvad mõjukad organisatsioonid, sh Ortopeedia Arstid AS, Opus Online OÜ, Medisoft AS, Tartu Ülikooli Kliinikum, Tartu Ülikool, Eesti Olümpiakomitee MTÜ, E-tervise SA, Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni KK jm).
- Klasteripõhise koostöö tulemusena **kasvab** oluliselt klasteri **äriühingust liikmete loodav lisandväärtus töötaja kohta ning müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest ja teenustest**.
- Kõik klasteris osalevad **äriühingud teevad innovatsioonialast koostööd ning panustavad nutika spetsialiseerumise kasvualadesse** võrdsetel nii **arendus-** kui ka **turundustegevuste** kaudu.
- Klasteri **eesmärgid on ambitsioonikad, tegevused on teadmismahukad** (sh sisaldades innovaativsust ja koostööd, sh rahvusvahelisel tasandil) ning **kooskõlas püsivad eesmärkidega**.
- Liikumistervise innovatsiooni klaster on välja kasvanud Spordimeditsiini klasterist, **omades seega varasemat edukat klasteriprojekti elluviimise kogemust**.
- Klasteri **projektijuhina** jätkab Spordimeditsiini klasteri projektijuht, kes on **võimekas, motiveeritud ning omab varasemat klasteriprojekti elluviimise kogemust**.
- Klasteri **rahastuskeem** on ainulaadne, mis tagab klasteri jätkusuutlikkuse ka pärast projekti lõppemist.
- **Probleemid, kitsaskohad ja arenguvajadused**, millega tegelemiseks liikumistervise klaster on moodustatud, on selgelt määratletud ning faktiliselt tõendatud.
- Klasteril on selgelt defineeritud realistlik **rahvusvahelistumise ja väljumisstrateegia**.

Liikumistervise innovatsiooni klasteri USP: ainus klaster, mis innoveerib turgu ning arendab sektoriteülest (vertikaalset) koostööd ühise eesmärgi – inimese eluea ja tervena elatud aastate arvu tõstmine kehalise aktiivsuse suurendamise ja terviseteadlikkuse kasvatamise kaudu - nimel. Eeltoodu tulemusena kasvab valdkonnaga seotud toodete ja teenuste tarbimine, sh klasteri partnerite müügitulu, valdkondlik arendustegevus ja leiab aset Eesti riigi kui terviku majandusnäitajate paranemine (lisandväärtuse kasv, innovaatiliste toodete-teenuste müügitulu kasv jm).

5 KLASTRI VISIOON, MISSIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID

Käesolevas peatükis antakse ülevaade liikumistervise innovatsiooni klasteri missioonist, visioonist, klasteri põhieesmärgist, strateegilistest eesmärkidest ja nende sihtväärtustest (aastani 2020).

KLASTRI VISIOON

Liikumistervise innovatsiooni klaster on Euroopas tunnustatud inimeste liikumisvõime ja –aktiivusega seotud innovaatiliste, nutikate ja teadmuspõhiste toodete ja teenuste vahendaja.

KLASTRI MISSIOON

Klasteri missiooniks on inimeste eluea ja tervena elatud aastate arvu tõstmine läbi **aktiivse elustiili propageerimise** ning sellega seotud **innovaatiliste, rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste toodete ja teenuste arendamise ja pakkumise, teadmiste ja kogemuste vahetamise** ja aktiivse **innovatsioonialase koostöö** klasteri liikmete ja koostööpartnerite vahel eeskätt **biomeditsiini, IKT, e-tervise, liikumisharrastuse ja spordi valdkonnas**.

KLASTRI PÕHIVÄÄRTUSED

Liikumistervise innovatsiooni klaster lähtub oma tegemistes järgmistest **põhiväärtustest**:

- Professionaalsus (tugev, oma ala tipptegijatest koosnev meeskond);
- Usaldusväarsus (klasteri liikmete ja klasteri poolt pakutavad tooted ja teenused on innovaatilised, kõrge kvaliteediga ning teadus- ja arendustööl põhinevad; Liikumistervise innovatsiooni klaster on tugev organisatsioon ja bränd);
- Paindlikkus (klaster suudab paindlikult reageerida muutustele);
- Pühendumine (sh ennetustööle ning valdkonna kui terviku arendamise, sh majanduskasvu);
- Jätkusuutlikkus (klaster on jätkusuutlik ka pärast klasterite arendamise meetmest projektipõhise rahastuse lõppemist).

KLASTRI PÕHIEESMÄRK

Liikumistervise innovatsiooni **klasteri põhieesmärgiks** on suurendada klasteri neljas põhivaldkonnas (meditsiiniteenused, biotehnoloogia, e-tervis ja IKT) ning sidusvaldkondades (sport, turism jm) tegutsevate ettevõtete käivet ning lisandväärtust, aidata kaasa uute või oluliselt muudetud teadmuspõhiste toodete ja teenuste arendamisele ning ettevõtete rahvusvahelistumisele.

Põhieesmärgi saavutamiseks klaster:

- Initsieerib koostööd erinevat tüüpi organisatsioonide vahel (ettevõtted, teadus- ja arendusasutused, riigi ja KOV-asutused jm) tehnosiirde eesmärgil;
- Viib läbi ühiseid turundus- ja arendustegevusi;
- Viib läbi nii siseriiklikke kui ka rahvusvahelisi koostöö- ja arendusprojekte;
- Viib läbi inimressursi arendamist toetavaid tegevusi.

STRATEEGILISED EESMÄRGID 2015-2020

Liikumistervise innovatsiooni klaster strateegiliste eesmärkide formuleerimisel on lähtunud tasakaalus tulemuskaardi (*Balanced Scorecard*) loogikast, kus kesksel kohal on klaster visioon ja põhiväärtused ning strateegilised eesmärgid on formuleeritud neljas kategoorias:

- **Finantseesmärgid** – kuidas klaster aitab kaasa partnerite majandusnäitajate parandamisele;
- **Kliendiesmärgid** – kuidas suurendada klientide rahulolu pakutavate toodete ja teenustega;
- **Protsessiesmärgid** – kuidas klaster kui organisatsioon peab toimima ning mida tegema, et oleksid rahul nii partnerid, kliendid kui ka laiem avalikkus; teadmised efektiivsetest protsessidest tootearenduses);
- **Õppimise ja arengu eesmärgid** – kuidas klaster ning klaster liikmed peaksid rakendama oma võimet õppida ja areneda, et püstitatud visiooni, eesmärgid ja jätkusuutlikkus saavutada.

1. FINANTSPERSPEKTIIV

Majandusliku jätkusuutlikkuse tagab järgmises tabelis toodud eesmärkide täidetud.

Tabel 11. Finantseesmärgid

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/ OODATAVAD TULEMUSED		
			2015	2018	2020
F1	Klaster partnerite müügitulu kasv (sh müügitulu kasv uutest või oluliselt muudetud toodetest ja teenustest)	Klaster äriühingutest partnerite keskmine müügitulu osakaal uutest või oluliselt muudetud toodetest ja/või teenustest	-	vähemalt 20%	vähemalt 35%
F2	Klaster partnerite müügitulu kasv müügist rahvusvahelistel turgudel	Klaster äriühingutest partnerite müügitulu keskmine kasv rahvusvahelistel turgudel (võrreldes 2014. aastaga)	-	vähemalt 10%	vähemalt 20%
F3	Klaster partnerite lisandväärtuse (keskmine lisandväärtus töötaja kohta) pidev kasv	Klaster äriühingust partnerite keskmine aastane lisandväärtuse kasv töötaja kohta	-	Vähemalt 17% aastas	Vähemalt 20% aastas
F4	Klaster partnerite töötajate palga kasv	Klaster äriühingust partnerite aastase keskmise brutopalgaga kasv (võrreldes aruandeaastale eelneva aastaga)	-	5%	10%
F5	Klaster finantsilise jätkusuutlikkuse tagamine (sh pärast projekti lõppu)	Klaster on majanduslikult jätkusuutlik ning tagatud on klaster	EASi klasterite arendamise programmi kaasrahastus, liikmete omafinantseering, klaster „reservfond“ ja muud		Oma-finantseering; klaster (ühis)teenuste

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/ OODATAVAD TULEMUSED	
		tegevuste järjepidev finantseerimine	taotletud ja rahastuskatte saanud tegevustest, muudest toetustest.	müügitulu; klaster „reservfond“, muud toetusprogrammid (nt H2020 meetmed)

2. KLIENDIPERSPEKTIIV

Klientide ja sihtgruppidega seotud eesmärgid tagab järgmises tabelis toodud eesmärkide täidetust.

Tabel 12. Kliendieesmärgid

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/ OODATAVAD TULEMUSED		
			2015	2018	2020
K1	Klaster partnerid on klasteri toel välja arendanud innovaatilised, teadmuspõhised, nutika spetsialiseerumise kasvualade tooted ja teenused, mis on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised.	Planeeritud arendustegevused on läbi viidud.	<p>Klasteri äriühingust partnerid on koostöös teiste äriühingute, ülikoolide, TAK-ide, KK-de jm T&A asutustega läbi viinud järgmisi arendustegevusi: uuringud/analüüsid, väliseksperide kaasamine, sisemiste protsesside kaardistamine/analüüs, tööjõu arendamine jm ning töötanud nende baasil välja uued tooted/teenused või muutnud oluliselt olemasolevaid tooteid/teenuseid, tõstes nende efektiivsust, kvaliteeti vm.</p> <p>Läbi on viidud ühisturunduse tegevused, mis loovad eeldused klasteri partnerite rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamiseks.</p>		
K2	Klaster pakub partnerite kompetentsi baasil erinevaid ühisteenuseid.	Klasteri (ühis)teenused on välja arendatud ning neid pakutakse aktiivselt erinevatele sihtgruppidele erinevatel sihtturgudel.	Klaster pakub peatükis 1.3 kirjeldatud teenuseid ning teenib antud teenuste müügitulu organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamiseks.		
K3	Klasteri partnerid kasutavad toodete ja teenuste arendamisel ning nende kättesaadavuse parandamisel igakülselt ära kaasageid IKT ja e-tervise lahendusi (sh telemeditsiin, telemonitooring jm).	Klasteri partnerite poolt välja arendatud IKT ja e-tervise toodete/teenuste, lahenduste, rakenduste, integratsioonide, e-keskkondade jm arv.	Vähemalt 2	Vähemalt 4	Vähemalt 6

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/ OODATAVAD TULEMUSED
K4	Toimub süsteemne valdkonnaülene teavitus- ja ennetustöö inimeste liikumisvõime ja -aktiivsuse tõstmiseks erinevatele sihtgruppidele (sh spordivigastuste ennetuse ja taastumise osas).	Käivitatud/läbiviidud tegevused elanikkonna liikumisaktiivsuse ja – võime tõstmiseks (nii elanikkonnale kui ka teistele sihtgruppidele sh arstid, treenerid jm).	<p><u>Oodatavad tulemused 2020:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Läbi on viidud vähemalt 12 seminari/konverentsi/loengusarja erinevatele sihtgruppidele; Välja on töötatud erinevad infomaterjalid (juhendid, treeningkavad, videoklipid jm), sh veebis. Välja on arendatud inimeste terviseteadlikkust tõstvad, tervisliku seisundi monitoorimist võimaldavad ja liikumist toetavad äpid jm tarkvaralahendused. Klaster on osalenud erinevate teavituskampaaniate läbiviimises (vähemalt 1 kampaania aastas, nt „Terve Eesti eest“).
K5	Info liikumistervise valdkonnaga seotud toodete ja teenuste kohta on hästi kättesaadav nii Eesti kui ka sihtriikide potentsiaalsetele klientidele.	Välja arendatud turundus- ja infokanalid ning -materjalid; Läbi viidud ühisturundustegevused sise- ja välisurgudel.	2020. aasta lõpuks on välja arendatud liikumistervise klasteri veebikeskkond (sh sihtturgude keeltes), mis sisaldab igakülgset infot klasteri partnerite ja klasteri toodete/teenuste, sportimis- ja liikumisvõimaluste, juhendmaterjalide, ekspertide jm kohta. Läbi on viidud erinevaid turundustegevusi nii sise- kui ka välisurgudel.
K6	Liikumistervise klasteri tegevus on avaldanud positiivset mõju teiste sektorite kliendi- ja tulubaasile ning aidanud kaasa Eesti tuntuse kasvatamisele rahvusvahelistel turgudel.	Teiste sektorite kliendimahu ja tulubaasi kasv.	<p><u>Oodatavad tulemused 2020:</u></p> <p>Liikumistervise klasteri tegevus on avaldanud positiivset mõju järgmiste sektorite kliendimahu ja tulubaasi kasvule:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tervishoiuteenused; Tervishoiutehnoloogiad; Turism; IKT ja e-tervis; Funktsionaalne toit, toidulisandid jm; Spordikaubad ja -teenused jm.

3. SISEMISTE PROTSESSIDE PERSPEKTIIV

Sisemiste protsesside eesmärgid tagab järgmises tabelis toodud eesmärkide täidetuse.

Tabel 13. Sisemiste protsesside eesmärgid

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/ OODATAVAD TULEMUSED		
			2015	2018	2020
P1	Liikumistervise innovatsiooni klaster on võimekas ning jätkusuutlik organisatsioon, mis	Klasteri liikmete/partnerite arvu kasv; tugeva meeskonna olemasolu;	<p><u>Oodatavad tulemused 2020:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Klasteriga on liitunud vähemalt 5 äriühingut ning 2 muud partnerit; Klasteril on tugev meeskond ja toimiv struktuur (juhtpartner, juhtgrupp, 		

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/ OODATAVAD TULEMUSED
	esindab aktiivselt nii oma liikmete, koostööpartnerite kui ka laiema avalikkuse huve.	väljumisstrateegia olemasolu; valdkondliku detailise arengu- ja tegevuskava olemasolu.	esindajate kogu, projektijuht, arendustöötaja); <ul style="list-style-type: none"> Klastril on põhjalikult läbimõeldud, realistlik väljumisstrateegia; Klastril on olemas strateegia aastani 2020 ja tegevuskava aastani 2018.
P2	Klaster osaleb aktiivselt valdkondlike poliitikate (sh seadusandluse jm) kujundamisel ja klastriga seotud valdkondade arendamisel ja Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmisel.	Ühistegevus ja projektid riigiasutuste, KOV-de ja valdkondlike arendus-organisatsioonidega.	<u>Oodatavad tulemused 2020:</u> <ul style="list-style-type: none"> Klaster on osalenud vähemalt kahes riikliku ja/või rahvusvahelise tähtsusega arendus- ja/või koostööprojektis (nt e-Tervise SA-ga, EOK-ga koostöös). Klaster panustab aktiivselt valdkondliku hariduse arendamisse, ennetus- ja teavitustegevusse, valdkondlikesse poliitikatesse jm, osaledes valdkondlikel kontaktüritustel, seaduste ja regulatsioonide kujundamisel, valdkondlike arengukavade väljatöötamises jne.
P3	Klaster osaleb aktiivselt valdkondlikes teadus- ja arendusprojektides.	Läbiviidud/osaletud teadus- ja arendusprojektide arv.	<u>Oodatavad tulemused 2020:</u> <ul style="list-style-type: none"> Klaster on osalenud vähemalt 3 teadus-arendusprojekti läbiviimisel (sh liikumisvaldkonna teaduslikud rakendusuuringud jm).
P4	Klastril on koostööpartnerid nii Eestis kui üle kogu maailma, kellega kavandatakse ühiseid arendusprojekte.	Koostööpartnerite arvu kasv, läbiviidavate ühiste arendusprojektide arv.	Toimub tihe koostöö erinevate organisatsioonidega Eestis (sh teised klastrid: Medicine Estonia, IKT klaster jm). Klastril on koostööpartnerite ringi lisandub vähemalt 5 rahvusvahelist organisatsiooni. Viiakse läbi ühiseid arendusprojekte (nt ennetus- ja teavitusprogrammid).
P5	Valdkondliku kompetentsikeskuse rajamine ühistegevuse väljundina.	Eelduste loomine kompetentsikeskuse tekkeks.	On pandud alused valdkondliku kompetentsikeskuse loomiseks, mis koondab valdkondliku <i>know-how</i> ning pakub erinevatele sihtgruppidele teenuseid (sh erinevad teenused lõpptarbijale – spordimeditsiini teenused, taastusravi alane nõustamine, spordipsühholoogia alane nõustamine, juhendid/nõustamine vigastuste ennetamiseks, treeninguteks, toitumisnõustamine jm).

4. ÕPPIMISE JA ARENGU PERSPEKTIIV

Õppimise ja arengu eesmärgid tagab järgmises tabelis toodud eesmärkide täidetuse.

Tabel 14. Õppimise ja arengu eesmärgid

NR	STRATEEGILINE EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SIHTVÄÄRTUSED/OODATAVAD TULEMUSED
A1	Klastril partnerite (ja nende töötajate)	Klastril partnerite osalemine	Klastril partnerid (ja nende töötajad) esindavad klastrit iga aasta vähemalt 15-lt väliskonverentsil

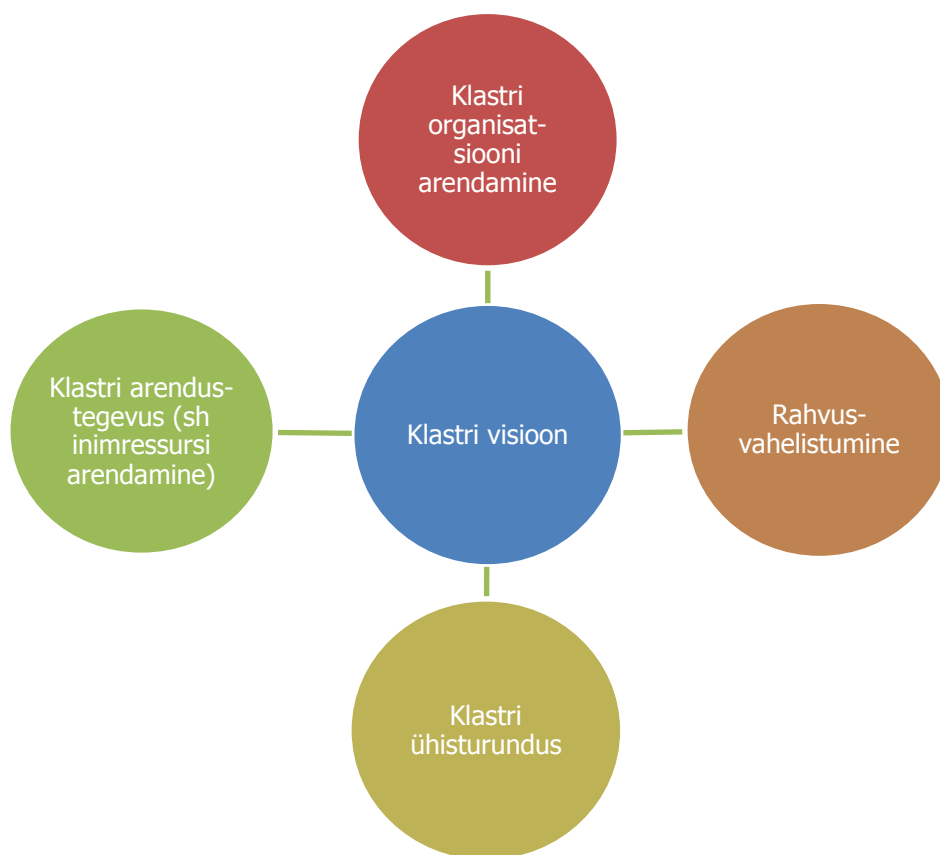
	erialased teadmised ja oskused ning võimekus pakkuda/toota (teadmuspõhiseid) tooteid ja teenuseid rahvusvahelisel tasemel on kasvanud.	valdkondlikel seminaridel, erialastel konverentsidel, õppereisidel jm kontaktüritustel.	vm kontaktüritusel teadlikkuse tõstmiseks, võrgustiku arendamiseks ja rahvusvahelistumiseks. Kokku klasteri perioodil vähemalt 60 esindamist. Klaster organiseerib partneritega vähemalt ühe õppereisi.
A2	Klaster viib regulaarselt läbi seminare, praktikume sihtgruppidele ja tugivaldkondade organisatsioonidele.	Sihtgruppidele läbiviidavate seminaride/loengute arv.	Klasteri initsiatiivil korraldatakse vähemalt 15 sihtgruppidele suunatud seminari/loengut aastas (sh vigastuste ennetamine, ravi, taastumine, liikumine ja IKT jm)
A3	Kehalise kasvatuse alane haridus on kaasajastatud ning liikumisõpe on integreeritud õppekavadesse erinevatel hariduse astmetel.	Täiustatud õppekavade arv; välja töötatud juhendmaterjalide arv; elluviidu rakendamine õppeasutustes.	2020. aasta lõpuks on välja töötatud abi- ja juhendmaterjalid, täiustatud õppekavad, viidud läbi õpetajakoolitused ning muudatused on integreeritud õppeprogrammidesse ning neid viiakse igapäevaselt ellu.
A4	Valdkondlike spetsialistide (meditsiinitöötajad, füsioterapeudid, treenerid jm) kompetents ja kvalifikatsioon on kasvanud.	Valdkondlikele spetsialistidele läbiviidud konverentside/seminaride ürituste arv.	Valdkondlikele spetsialistidele on korraldatud vähemalt 2 üritust (seminari, konverentsi, praktikumi vm) aastas ja vähemalt 1 rahvusvaheline konverents klasteri perioodil.
A5	Tipp-, harrastusspordi ja liikumistervise valdkonnale on tagatud piisav järelkasv tulevaste sportlaste, spetsialistide (treenerid, liikumisõpetajad, spordiarstid jm) näol.	Praktikabaas tudengitele, panustamine õppekavade arendamisse, tudengite/ülikoolide kaasamine valdkondlikesse arendusprojektidesse	Klasteri partnerid teevad aktiivset koostööd valdkondlike haridusasutustega (TÜ, TÜ Kliinikum, TLÜ, Audentese Spordikool jt), pakkudes õppuritele praktikakohti, viies läbi ühiseid projekte ning osaledes õppekavade arendamises.
A6	Klasteri liikmete arendamine.	Liikmetele toimunud arenguseminaride arv.	Klaster organiseerib liikmetele vähemalt 2 arenguseminari aastas, millele lisanduvad töögruppide väiksemas mahus seminarid. Seminaridel antakse ülevaade valdkonnas tegevustest, kitsaskohtadest ja arengutest ning saadakse ülevaade valdkonna uuringutest, jagatakse Eesti väliselt saadud kompetentsi.

Strateegiliste eesmärkide osa **kokkuvõtteks** võib öelda, et klatri tegevus on seotud 4 põhisuuna arendamisega, mis on toodud joonisel 23 (vt allpool).

Klatri **olulisemateks tegevuseesmärgideks** on:

- Klatri liikmete rahvusvahelise konkurentsivõime, nähtavuse ning tuntuse suurendamine rahvusvahelistel turgudel ning äriühingust liikmete käibe (sh müük rahvusvahelistel turgudel) ja lisandväärtuste kasv.
- Innovaatiliste, nutika spetsialiseerumise kasvualade toodete ja teenuste väljatöötamisele ja turuletoomisele kaasaaitamine läbi teadmuspõhise koostöö arendamise erinevat tüüpi organisatsioonide vahel, ühisturunduse ning tugiinfrastruktuuri (sh IKT infrastruktuuri) arendamise toetamise.
- Klatri liikmete töötajate teadmiste ja oskuste, sh arendus- ja müügivõimekuse tõstmine läbi aktiivse panustamise valdkondliku hariduse arendamisse ja järelkasvu tagamisse.
- Inimeste liikumisaktiivsuse tõstmine ning osaluse kasvatamine oma tervise eest hoolitsemisel (sh personaalmeditsiini arendamise toetamine) läbi aktiivse teavitus- ja ennetustöö, osaluse valdkondlike poliitikate kujundamisel ning valdkondlike toodete ja teenuste arendamise ja pakkumise.
- Klatri ja liikumistervise valdkonna võimekuse ja pikaajalise jätkusuutlikkuse (sh finantsiline jätkusuutlikkus) tagamine, sh läbi valdkondliku kompetentsikeskuse loomise Eestisse.

Klatri partnerid on klatri toel välja arendanud innovaatilised, teadmuspõhised, nutika spetsialiseerumise kasvualade tooted ja teenused, mis on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised.

Joonis 20. Liikumistervise innovatsiooni klatri tegevuse põhisuunad

6 KLASTRI STRATEEGIAD

6.1 RAHVUSVAHELISTUMISE STRATEEGIA

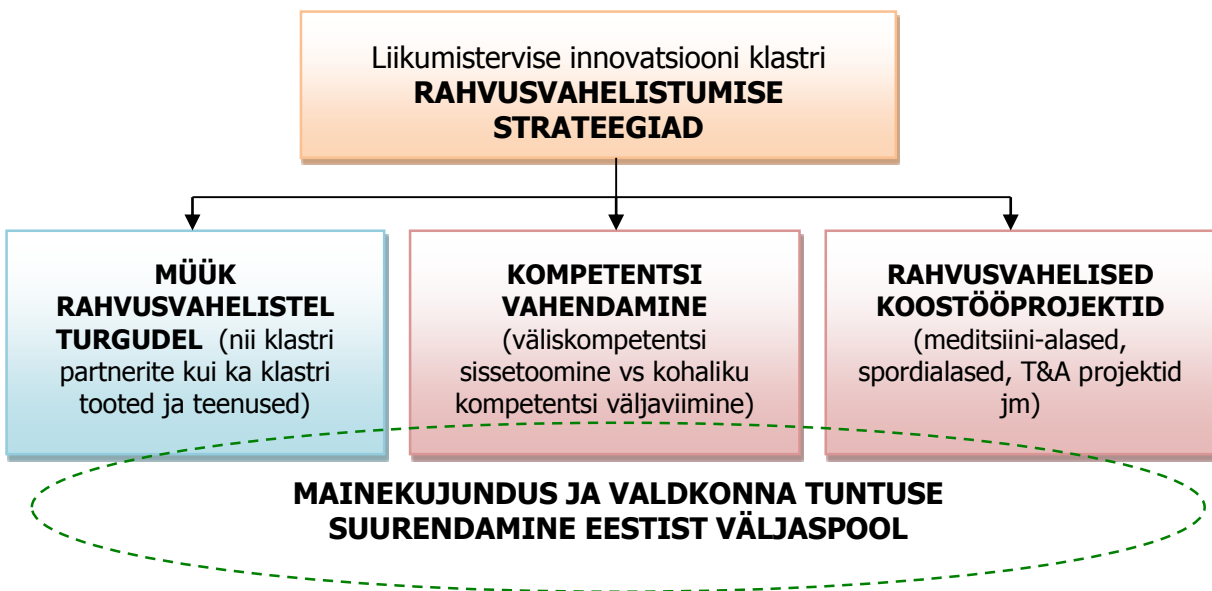
6.1.1 RAHVUSVAHELISTUMISE STRATEEGILISED SUUNAD

Käesolevas alapeatükis kirjeldatakse lähemalt klasteri rahvusvahelistumisega seotud strateegilisi valikuid ning meetmeid. Strateegia aluseks on peatükkides 3 ja 4 toodud tegevuskeskkonna- ja situatsioonianalüüs (sh turutrendid ja kitsaskohad, valdkonna SWOT-analüüs, konkurentsijõudude- ja konkurentsianalüüs jm).

Klasteri rahvusvahelistumisega seotud tegevuskava koos detailse ajakava ja maksumusega on toodud klasteri tegevuskavas (peatükk 8).

Klasteri rahvusvahelistumise eesmärgil on klasteri partnerite sekka kaasatud valdkonna ja sihtgrupi põhiselt ettevõtteid. Neist Soomes on näiteks füsioteraapia valdkonna ettevõtte ka konsortiumlepingu partner, teistega toimub konsortiumiväline koostöö. Väga mitmed partnerid on tekkinud eelmise, Spordimeditsiini klasteri, perioodil, kellega suhtlus ja ühistegevused jätkuvad. Nii näiteks ortopeedia ja Sporditraumatoloogia valdkonnas Soomes Neo Kliinik, Ameerika Ortopeedilise Kirurgia Seltsiga, Jyväskylä ülikool, laborid üle Euroopa jne. Lisaks kuuluvad klasteri mitmed partnerid rahvusvaheliste organisatsioonide konserni.

Liikumistervise innovatsiooni klasteri **strateegilised suunad rahvusvahelistumiseks** on alljärgnevad:

Joonis 21. Liikumistervise klasteri rahvusvahelistumise strateegia

Vastavalt ülaltoodud joonisele toimub liikumistervise innovatsiooni klasteri rahvusvahelistumine peamiselt 3-l põhisuunal, millega läbivalt kaasneb **rahvusvaheline mainekujundus eesmärgiga suurendada Eesti tustust ning propageerida Eestit kui tervise, spordi ja liikumise ning valdkonnaga seotud tehnoloogia (IKT, e-tervis jm) sihtriiki ja**

päritolumaad. Klasteri rahvusvahelistumisega seotud strateegiaid ning nende seotust klasteri eesmärkide ja tegevustega on lähemalt kirjeldatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 15. Rahvusvahelistumise strateegiate seos klasteri strateegiliste eesmärkide ja tegevustega

STRATEEGILINE SUUND	KIRJELDUS	SEOSSED STRATEEGILISTE EESMÄRKIDEGA	MEETMED, MILLE KAUDU TEOSTATAKSE
Müük rahvusvahelistel turgudel	Hõlmab nii klasteri partnerite toodete ja teenuste kui ka klasteri poolt pakutavate (ühis)teenuste rahvusvahelise potentsiaali tõstmist ning müüki välisturgudel	F1; F2; F5; K1; K2; K5; P5; A1.	<ul style="list-style-type: none"> • Toodete ja teenuste arendamine (disain, paketeerimine, sihtturu ootustele vastavusse viimine jm); • Inimressursi arendamine (kompetentsi ja kvalifikatsiooni tõstmine rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste toodete-teenuste pakkumiseks). • Ühisturundus (turundus- ja müügikampaaniad sihtturgudel, kontaktvisiidid, turundusmaterjalid jm).
Kompetentsi vahendamine	Hõlmab nii rahvusvahelise kompetentsi sissetoomist/ kaasamist toodete ja teenuste arendamiseks ja osutamiseks (nt telemeditsiin), T&A tegevuseks, valdkondlike hariduse arendamiseks jm eesmärkidel. Samuti hõlmab Eesti kompetentsi viimist riigist väljapoole (eelkõige IKT ja e-tervise valdkonnas). Võib toimuda ekspertide kaasamise, seminaride, loengute, õppereiside konverentside korraldamise jm vormis.	F3; F4; K1; K3; P2; P4; P5; A1; A2; A4, A6	<ul style="list-style-type: none"> • Toodete ja teenuste arendamine (kompetentsi kaasamine toodete ja teenuste arendamiseks ja sihtturu vajadustele vastavaks kujundamiseks); • Inimressursi arendamine (kompetentsi ja kvalifikatsiooni tõstmine rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste toodete-teenuste pakkumiseks). • Rahvusvaheline koostöö – Eesti valdkondlike kompetentside jagamine rahvusvahelistel turgudel (T&A, ühistooted ja teenused (nt meditsiinis) jm koostöö- ja arendusprojektid).
Rahvusvahelised koostööprojektid	Hõlmavad erinevaid koostööprojekte, kus lisaks Eesti partneritele ja klasterivälisestele organisatsioonidele on kaasatud ka välisriikide	F1; F2; F5; K1; K4; K5; P1; P3; P4; A2; A4, A6.	<ul style="list-style-type: none"> • Toodete ja teenuste arendamine (ühistooted ja -teenused, jaotuskanalite arendamine); • Inimressursi arendamine (kompetentsi ja

STRATEEGILINE SUUND	KIRJELDUS	SEOSD STRATEEGILISTE EESMÄRKIDEGA	MEETMED, MILLE KAUDU TEOSTATAKSE
	partnerid/organisatsioonid (sh ennetus- ja teavitustöö, T&A projektid, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamine, tootearendusprojektid jm)		kvalifikatsiooni tõstmise rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste toodete-teenuste pakkumiseks). <ul style="list-style-type: none"> • Rahvusvaheline koostöö – ühisprojektid erinevates valdkondades).
Mainekujundus ja Eesti rahvusvahelise tuntuse suurendamine	Hõlmab Eesti tuntuse suurendamist rahvusvahelistel turgudel tervishoiu, spordi ja liikumise, IKT ning nendega seotud valdkondades.	F1; F2; K5; K6; P1; P2; A5.	<ul style="list-style-type: none"> • Avaliku arvamuse kujundamine ja klasteri rahvusvahelise tuntuse suurendamine; • Rahvusvaheline koostöö – ühisprojektid erinevates valdkondades).

6.1.2 KLASTRI SIHTGRUPID

Liikumistervise innovatsiooniklastri fookuses on **inimene – tema eluea pikendamine ja tervena elatud aastate arvu suurendamine**. Lähtuvalt fookusest võib klasteri sihtgrupid jagada kaheks: **lõpptarbijad** (inimene) ja **organisatsioonid/vahendajad** (kes omakorda valmistavad/pakuvad/vahendavad lõpptarbijale tooteid ja teenuseid).

Lõpptarbijate sihtgrupi võib omakorda jagada alljärgnevalt:

- **Terve inimene** – sihtgrupp, kes soovib püsida tervena võimalikult palju ja võimalikult kaua.
- **Teatud terviseprobleemi omav inimene (patsient)**, sh krooniliste haigustega inimesed, erivajadustega inimesed, spordivigastusi jm terviseprobleeme omavad inimesed.
- **Noor-, tipp- ja harrastussportlased** – inimesed, kes liiguvad ja teevad sporti võrdlemisi sageli ja intensiivselt, sh osalevad regulaarselt erinevatel spordivõistlustel (sh rahvaspordivõistlused).
- **Sise- ja välituristid (terviseturistid)** – inimesed, kes reisivad ka riigi siseselt või ühest riigist teise oma tervise parandamise ja/või säilitamise eesmärgil.

Organisatsioonid/vahendajad võib jagada järgnevalt:

- **Tervishoiutöötajad** (sh perearstid, ortopeedid, spordi- jm eriarstid, psühholoogid, meditsiiniõed jm meditsiinipersonal);
- **Erialaspetsialistid/valdkonna professionaalid** (sh füsioterapeudid, treenerid, kehalise kasvatuse õpetajad, liikumisjuhendajad, toitumisenõustajad jm);
- **Tervishoiuteenuste osutajad** (haiglad, kliinikud, perearstikeskused, rehabilitatsiooniasutused, ravispaad jm);
- **Tervishoiutehnoloogia tootjad/edasimüüjad;**
- **Spordiklubid/-keskused/-koolid;**

- **Haridusasutused ja T&A asutused;**
- **Riigiasutused;**
- **Laiem avalikkus/meedia.**

6.1.3 KLASTRI SIHTTURUD

Liikumistervise innovatsiooni klaster sihtturud võib laias plaanis jagada **rahvusvahelisteks turgudeks** ja Eesti siseturuks. Kuigi rahvusvahelistumine moodustab kaaluka osa klasteri eesmärkidest ja tegevustest, on **siseturu võimalusi arendamata võimatu saavutada rahvusvaheliselt tunnustatud liikumise ja tervise toodete ja teenuste sihtriigi/päritolumaa mainet.**

Liikumistervise innovatsiooni klaster arendab klasteri partnerite toodete ja teenuste ning klasteri (ühis)teenuste rahvusvahelistumist kolmel suunal:

- **Tervise- ja sporditurism** – st inimesed liiguvad välisriikidest Eestisse liikumistervise valdkonnaga seotud tooteid ja teenuseid tarbima;
- **Telemeditsiin ja e-teenused** – st info liikumine üle riigipiiride IKT lahenduste kaudu.
- **Toodete ja teenuste pakkumine Eestist väljaspool**, sh kompetentsi ja *know-how* müük Eestist väljapoole, IKT ja e-tervise toodete (infosüsteemide, tarkvaralahenduste, rakenduste jm), tervise- ja spordikaupade turundamine ja müük välisriikidesse jm.

Klasteri sihtturgude valikul on lähtutud peamiselt järgnevatest kriteeriumidest:

- **Riiklikud ja valdkondlikud prioriteetsemad sihtturud** – vastavalt riigi turismi- ja ekspordipotentsiaali käsitlevatele arengudokumentidele (Riiklik Turismiarenduskava jm) ning tervishoiu valdkonda käsitlevatele arengudokumentidele (nt Arengufondi raport „Tervishoiuteenused 2018“) on Eesti ekspordi peamiseks sihtriikideks Skandinaaviamaad (eelkõige Soome, Rootsi, Norra), Baltimaad (Läti, Leedu) ja Venemaa (eelkõige Loode-Venemaa piirkond), Saksamaa, Suurbritannia, USA ja Aasia);
- **Geograafiline ja logistiline lähedus** – olulist rolli sihtturgude valikul mängivad transpordiühendused konkreetsete turgudega ning geograafilisest lähedusest tulenevad kulu- jm eelised. Riikidel, kellega Eestil on pidev ning kiire transpordiühendus, on tõenäoliselt märksa suurem huvi Eestis pakutavaid tooteid ja teenuseid tarbida;
- **Senine koostöökogemus sihtturgudega** – valdkonna toodete ja teenuste rahvusvaheline potentsiaal on kõrgem nende riikide lõikes, kellega Eestil on juba aastate jooksul välja kujunenud tihe valdkondlik koostöö (tervishoiu, IKT, spordi valdkonnas jm). Näiteks käivad erinevate riikide suusatajad ning kergejõustiklased Eestis treeninglaagrites, aga ka võistlustel osalemas, toimib tihe koostöö ka treenerite, meditsiiniteenuse pakkujate jm valdkonnaga seotud spetsialistide/ekspertide vahel;
- **Tuttav keeleline ja kultuuriline keskkond** – sihtturud, kus Eesti on võrdlemisi tuntud (kelle jaoks on Eesti olnud oluline reisisihtkoht) ning kellel on Eestiga sarnane kultuuriline, keeleline ning ajalooline taust, omavad sihtturgudena märksa kõrgemat potentsiaali (sh Soome, Venemaa jne), kui muud riigid;
- **IKT sektori toodete ja teenuste sihtturud** – sihtturud, kuhu senini on edukalt eksporditud Eesti IKT sektori tooteid ja teenuseid (sh USA, Aasia, Suurbritannia) ja/või millel on suur tulevikupotentsiaal Eesti IKT sektori ja e-tervise lahenduste ekspordiks (nt SRÜ riigid), sh e-residentsuse saajatele tervise-teenuste pakkumine ja riigiülese andmeliikumise võimalikkus.

Eeltoodud analüüsist lähtuvalt võib liikumistervise innovatsiooni klasteri **prioriteetseimate sihtturgudena** määratleda **Eesti, Läti, Leedu, Skandinaavia (Soome, Rootsi, Norra), Venemaa, Suurbritannia ja USA.**

6.1.4 TURUNDUSMEETMESTIK

Käesolevas alapeatükis on toodud toodud klasteri turundusmeetmestik (Kotleri 4P mudel) põhifookusega rahvusvahelistel sihtturgudel.

Tabel 16. Klasteri turundusmeetmestik (4P)

KOMPONENT	KIRJELDUS
Toode/teenus (Product)	<p>Liikumistervise innovatsiooni klasteri poolt vahendatavad tooted/teenused jagunevad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klasteri partnerite tooted/teenused; • Klasteri (ühis)teenused (sh võrgustik, kompetents ja <i>know-how</i>). <p>Klasteri ülesandeks on toetada partnerite toodete ja teenuste arendamist, sh kvaliteedi tõstmist, tehniliste omaduste parandamist, disaini, rahvusvaheliste turgude ootustele vastavusse viimist, paketeerimist jm.</p> <p>Klasteril on oma registreeritud kaubamärk „SportEST“, millele on 3 aastat panustatud loomaks tervisega seotud toodete ja teenuste kvaliteedigarantiid kui ka päritolumärgistust (SportEST lühend tähistab spordi, spordi ja testi ja EST Eestit). Klasteriprojekti väljundina moodustatav kompetentsikeskus koondab valdkondliku oskusteabe, teenused ja spetsialistid ühe katuse alla, võimaldades ka rahvusvahelistele klientidele teenuseid pakkuda senisest komplekssemalt.</p>
Hind (Price)	<p>Klasteri partnerite toodete ja teenuste müügihinna kehtestavad partnerid. Tänu klasteri tegevusele on partneritel võimalik oluliselt tõsta oma toodete ja teenuste kvaliteeti ning lisandväärtust, mis võimaldab küsida nende eest ka kõrgemat hinda.</p> <p>Klasteri (ühis)teenuste hinnastamisel lähtutakse pakutavate teenuste olemusest ning mahust, kulupõhisest arvestusest ning konkurentide hinnatasemetest. Kuivõrd klaster on oma olemuselt mittetulunduslik organisatsioon, siis teenuste hinnastamise eesmärgiks on eelkõige katta teenuse pakkumise ning organisatsiooni käiguhoidmisega seotud kulud ja ettevõtetel tulu teenida.</p>
Koht (Place)	<p>Ülevaade klasteri sihtturgudest (kus nii klasteri partnerite kui ka klasteri tooteid ja teenuseid turustatakse) on toodud alapeatükis 6.1.3. Tooteid ja teenuseid turustatakse kas:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Eestis kohapeal (eestlastele ja saabunud turistidele); b) Välisriigis; c) Veebipõhiste kanalite (e-teenused) vahendusel. <p>Klasteri poolt pakutavad teenused ja olemasolev kompetents on koondatud klasteri kodulehele. Perioodil 2015-2020 on kavas loodud veebilehte oluliselt täiustada, sh muuta see kättesaadavaks erinevates võõrkeeltes (inglise, vene, soome, saksa keel jm).</p> <p>Klasteri partnerid ja klaster pakuvad oma tooteid ja teenuseid nii otse lõpptarbijale kui ka erinevatele organisatsioonidele (tervishoiuasutused, valdkonna spetsialistid,</p>

KOMPONENT	KIRJELDUS
	spordiasutused jm). Näiteks mitmed IT-lahendused on suunatud tervishoiuasutustele nende igapäevatöö efektiivistamiseks ja/või patsientidele osutatavate teenuste kvaliteedi ja/või kättesaadavuse tõstmiseks.
Müügitoetus (Promotion)	<p>Klaster viib läbi ühisturundust nii partnerite kui ka klasteri enda toodete ja teenuste (rahvusvahelise) tuntuse ja müügiedu suurendamiseks. Ühisturunduseks kasutatakse alljärgnevat meetmeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reklaam ja turunduskampaaniad (sh erialases ajakirjanduses, raadios, televisioonis, partnerite ja koostööorganisatsioonide veebilehtedel, klasteri veebilehel, sotsiaalmeedias jne); • Reklaam- ja infomaterjalid, tootekataloogid, videomaterjalid (sh sihtturgude keeltes); • Isiklik müük – teabe ja info levitamine oma koostöövõrgustiku ja – partnerite kaudu, sh kontaktandmebaasid, ühisüritused, teised klasterid jm. • Osalemine valdkondlikel üritustel – seminarid, konverentsid, kontaktkohtumised jm. • Ürituste korraldamine – klasteri poolt läbiviidavatel üritustel klasteri partnerite toodete ja teenuste turundus/tutvustamine.

6.2 KLASTRI VÄLJUMISSTRATEEGIA

Käesolevas alapeatükis on kirjeldatud meetmeid ja tegevusi klasteri pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamiseks, samuti klasteri rahastamise põhimõtteid ja -allikaid perioodidel 2012-2014 (eelnev rahastusperiood), vaheperiood sept 2014-oktoober 2015, november 2015-2018 lõpp ning alates 2019. aastast (pärast EASi poolse I vooru rahastuse lõppemist).

6.2.1 KLASTRI TEGEVUSPERIOOD 2012-2014 (III KVARTAL)

Liikumistervise innovatsiooni klasteri ajalugu ulatub tagasi aastasse 2011, mil kümme ühistegevusest huvitatud partnerit eesotsas Spordimeditsiini Sihtasutusega töötasid ühiselt välja **Eesti Spordimeditsiini klasteri strateegia** ja tegevuskava aastateks 2012-2014, sõlmisid konsortsiumlepingu ning esitasid taotluse EASi klasterite arendamise programmi kaasrahastuse saamiseks. 2012. aasta veebruaris saabus rahastajalt positiivne otsus klasteri tegevuskava elluviimise toetamiseks 560 595 euroga (projekti kogumaksumus oli 800 850 eurot).

Perioodil 2012-2014 rahastas EAS klasteri tegevusi (projekti toodud tegevused) 70% ulatuses, 30% kuludest kaeti partnerite omafinantseeringutest. Lisaks osales klaster erinevates partnerite koostööprojektides, mida rahastati muudest allikatest (kokku osales klaster 30-s erinevas projektis).

Juba eelneval rahastusperioodil töötas klaster välja omanäolise, **efektiivselt toimiva rahastuskeemi**, mis võimaldas lahendada klasteri likviidsusprobleemid nii EASilt saadavate vahendite laekumisega aruandlusperioodi järgselt kui ka tagada klasteri jätkusuutlikkus pärast projekti lõppemist (sh säilitada projektijuhi töökoht), perioodiks 01.09.2014 – oktoober 2015.

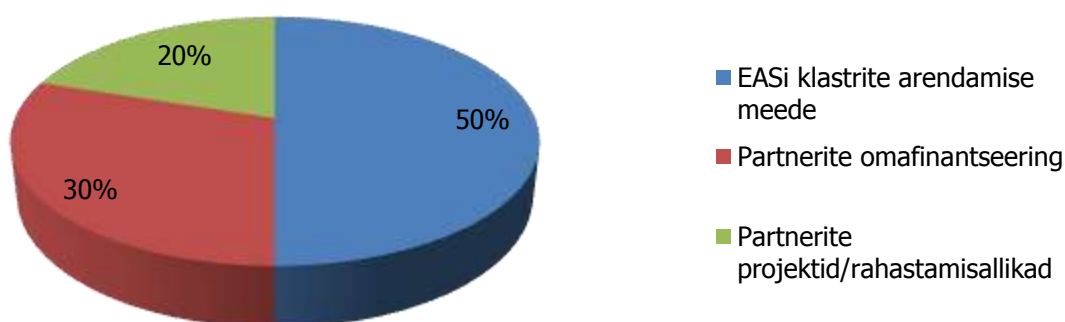
Klasteri **ainulaadne rahastuskeem** seisneb põhimõttes, et klasteri (rahalisel) partnerid maksavad klasteri poolt elluviidavad tegevused kinni 100% ulatuses. Pärast projekti aruande heakskiitmist EASi poolt ning kaasfinantseeringu laekumist klasteri kontole tagastatakse partneritele 50% tasutud kuludest, 20% partnerite omafinantseeringust aga jäetakse klasteri

kontole „reservi“, mis võimaldab finantseerida mitteabikõlblikke ja projektijuhtimisega seotud kulusid, vajadusel ettenägematuid kulusid ning tagada klatri finantsiline jätkusuutlikkus.

Tänu kogutavale „reservile“ on klatriil võimalik tagada organisatsiooni käigushoidmine ka pärast EASi projekti lõppemist (Spordimeditsiini klatri projekt lõppes 31.08.2014), hoida palgal projektijuht ning valmistada ette strateegia ja tegevuskava koostamist ning konsortsiumi moodustamist järgnevas perioodiks, jätkates samal ajal ühiselt ühisturunduse ja inimressursi arendustegevusi, riiklikes poliitikates osalemist, juhendite välja töötamist jne (sh kahe rahvusvahelise konverentsi korraldamine).

Alljärgneval joonisel on toodud kokkuvõtte klatri rahastamisallikatest (nii EASi klatri projektis toodud tegevused kui ka muud (projektivälised) tegevused) perioodil 2012-2014.

Klatri rahastamisallikad 2012-2014 III kv

Joonis 21. Klatri rahastamisallikad perioodil 2012-2014 III kv

6.2.2 KLASTRI TEGEVUSPERIOOD 2014–2018

Tänu kogutud reservfondile, klatri liikmete omanusele ning klatri organisatsiooni poolt pakutavatele teenustele (nt kompetentsi vahendamine) jätkas klaster tegevust ka perioodil, mil EASi poolne kaasrahastus klatri tegevustele puudus ning uue toetusmeetme avamine viibis, mis tõendab klatri jätkusuutlikkust ning partnerite tugevat huvi edasise koostöö vastu.

Perioodiks 1.november 2015 - 30. november 2018 lõpuni kavatses klaster taotleda kaasfinantseeringut EASi klatri arendamise meetmest. Võrreldes eelneva perioodiga rahastatakse uuel programmiperioodil klatri tegevusi 50% ulatuses.

Klatri **tugevusteks** uuel rahastusperioodil on:

- Eelneva klatriprojekti elluviimise kogemus, mis võimaldab planeerida ja ellu viia klatri tegevusi senisest veelgi efektiivsemalt, tulemuslikumalt ning jätkusuutlikumalt.
- Klatri konsortsiumisse kuulub 28 rahaliselt panustavat partnerit (eelmisel perioodil 10 + 7 (lisandunud partnerid), kes kõik panustasid rahaliselt klatri tegevustesse).
- EASi klatri arendamise programmi on lisandunud abikõlblike kuludena raamatupidamise kulu jm üldkulud ning üritustel osalemise tasud;
- Taotleja/juhtpartnerina jätkab Spordimeditsiini Sihtasutus, mis on tugev, piisava finantssuutlikkusega valdkondliku kompetentsi omav organisatsioon;

- **Klaster läbis edukalt aprill-juuni 2015 EASi siseauditi, millega tunnustati valimisse sattunud perioodi tegevused abikõlblikuks, tõendatuks, püstitatud eesmärgete teenivateks ja korrapäraselt vormistatuteks;**
- Klasteri tegevuskavas on suurenenud nende tegevuste osakaal, mida kaasfinantseeritakse muudest allikatest (sh partnerite täiendavad omavahendid lisaks projekti omafinantseeringule, KOVIDelt konkreetsete tegevuste raames ja muud EU meetmed jm).

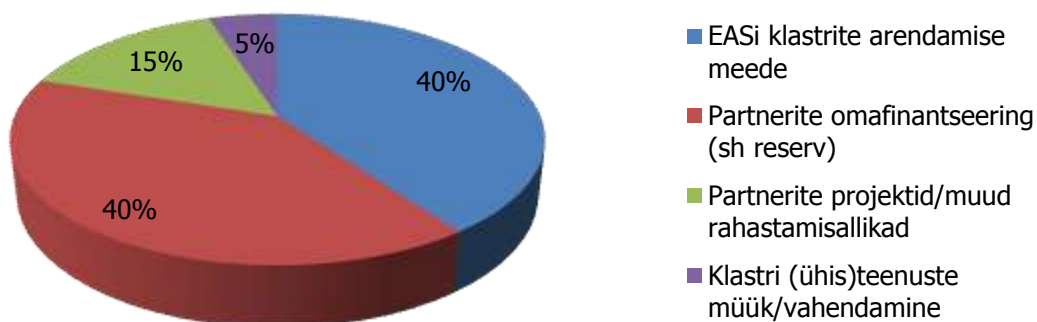
Uue rahastusperioodi **puudused**:

- EASi klasteri arendamise meetme kaasfinantseerimise määr on 50% (varasema 70% asemel).

Sarnaselt eelmise perioodiga rakendatakse ka perioodil 2015-2018 „reservrahade“ kogumise süsteemi, mis on fikseeritud ka **konsortsiumlepingus**. Klasteris osalevad rahalised partnerid panustavad klasteri „reservifondi“ 5%, samuti tasuvad partnerid projektiga seotud arved täismahus, mille kuld kompenseerib EAS 50% ulatuses pärast vahearuanete kinnitamist.

Lisaks EASi toetusele, partnerite omafinantseeringule ja reservfondiga finantseeritakse klasteri tegevust eeloleval **perioodil klasteri (ühis)teenuste müügist** ja muudest rahastamisallikatest (sh Euroopa Komisjoni klasteritele suunatud toetusmeetmed (COSME, H2020), partnerite muud rahastamisallikad jm).

Klasteri rahastamisallikad 2015 IV kv - 2018

Joonis 22. Klasteri rahastamisallikad 2015 IV kv-2018

Juhul, kui klasteril **ei õnnestu EASi klasteri arendamise programmist** eelolevaks perioodiks kaasrahastust saada, rakendub tõenäoliselt üks alljärgnevatest stsenaariumitest:

- Klaster jätkab Spordimeditsiini klasteris osalenud partneritega tegevust, otsides kaasrahastuse võimalusi erinevatest riiklikest ja Euroopa Komisjoni toetusmeetmetest. Tegevuste elluviimist jätkatakse äärmiselt piiratud mahus, kuivõrd ebastabiilse rahastuse korral ei ole võimalik palgal hoida klasteri projektijuhti.
- Klaster (konsortsium) lõpetab eksisteerimise. Klasteri partnerid võtavad üle klasteri teatud tegevused ja jätkavad nende elluviimist.

6.2.3 KLASTRI TEGEVUSPERIOOD 2019-2025

Kuivõrd strateegia koostamise hetkel ei ole teada, kas ja kui suures mahus on võimalik kaasfinantseeringu taotlemine EASi klasteri arendamise meetmest pärast 2015. aasta lõpust

alanud 3-aastase projekti lõppemist, siis näeb klaster projektist väljumisel ette alljärgnevaid võimalusi oma tegevuse jätkamiseks:

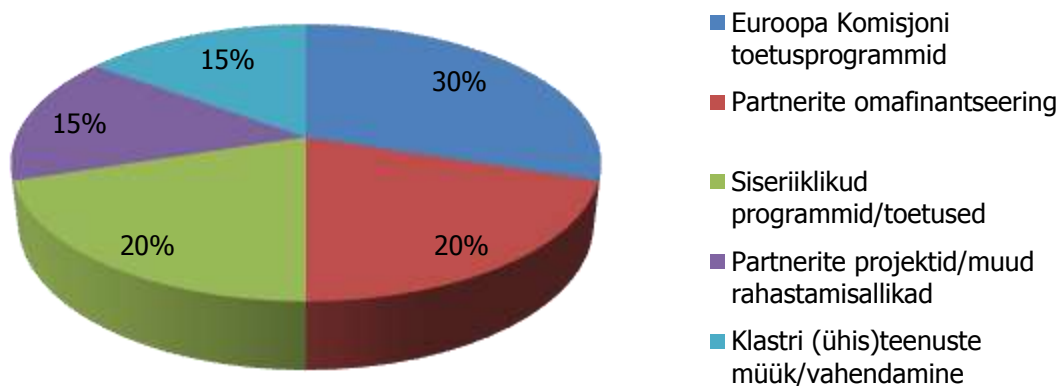
- Klatri jätkamine **Liikumistervise kompetentsikeskusena**, mis koondab valdkondliku oskusteabe ja spetsialistid ning pakub oma sihtgruppidele erinevaid teenuseid alates lektorite vahendamisest ja ürituste korraldamisest kuni spordi- ja liikumistervisega seotud tervishoiuteenusteni ja nõustamiseni (sporditraumade ennetamine, spordipsühholoogia jm). Kompetentsikeskusena jätkamisel on võimalik taotleda kaasrahastust Kompetentsikeskuste arendamise toetusmeetmest, erinevatest Euroopa Komisjoni toetusmeetmetest, muude projektide koordineerimisest, partnerite liikmemaksudest. Keskuse tegevust finantseeritakse enamjaolt teenuste müügist laekuvatest tuludest.
- Klatriil on tekkinud lai **rahvusvaheliste ja siseriiklike koostööpartnerite võrgustik**, kellega viiakse läbi erinevaid **ühisprojekte** ja taotletakse rahalisi vahendeid erinevatest toetusmeetmetest (sh Euroopa Komisjoni T&A rahastamise programmid, COSME - Cluster Go International jm).
- Klatri partnerid panustavad jätkuvalt omafinantseeringuna klatri „**reservfondi**“, mis võimaldab tagada klatri likviidsuse ka väiksema sissetulekuga, vähemate tegevustega või kahe erinevate taotluste (meetmete) vahelistel perioodidel.
- Klaster taotleb tegevusteks ning klatri arendamiseks **kaasrahastust muudest toetusmeetmetest – COSME, H2020**. Klaster teeb aktiivset koostööd teiste klatriite, kompetentsikeskuste ja tehnoloogia arenduskeskustega nii Eestis kui Euroopas.

Lisaks eelnevale tagavad **klatri pikaajalise jätkusuutlikkuse** alljärgnevad eeldused:

- Tänu klatri tegevusele on 2018. aastaks liikumistervise valdkond ning sellega seotud tooted ja teenused kogunud tuntust nii Eestis kui ka Euroopas. Mitmed partneritega koostöös läbiviidud tegevused ja projektid on kogunud üleriikliku ja rahvusvahelise tuntuse ja tähtsuse ning klaster jätkab koostöös partneritega antud tegevuste koordineerimist/elluviimist (nt e-Tervise SA-ga koostöös spordi- ja liikumistervisega seotud isikuandmete integreerimine, ülikoolide, üldhariduskoolide ja ministeeriumidega koostöös õppekavade arendamine jm).
- Klaster tegeleb järjepidevalt strateegilise planeerimisega, sh pikemaajalise planeerimisega, et tagada klatri jätkusuutlikkus.
- Klatriil on välja arendatud tugev bränd ja valdkondlik veebileht/keskkond, mis on tuntud nii Eestis kui ka välisriikides ning mille alla koonduvad liikumistervise valdkonnaga seotud tooted ja teenused.
- Klaster on rahvusvahelise kompetentsi maaletoojaks ja rahvusvaheliste ürituste koordineerijaks/elluvijaks liikumistervise valdkonnas.

Alljärgneval joonisel on näidatud klatri rahastamisallikad perioodil 2019-2025.

Klastri rahastamisallikad 2019 - 2025

Joonis 23. Klastri rahastamisallikad 2019-2025

7 KLASTRI RAHVUSVAHELISTUMISE OODATAVAD TULEMUSED JA MÕJU

Liikumistervise innovatsiooni klasteri rahvusvahelistumisega seotud tegevuste oodatavad tulemused ja mõju (rahastusperioodil 2015-2018) on toodud allolevas tabelis.

Tabel 17. Projekti rahvusvahelistumise oodatavad tulemused ja mõjud

TEGEVUSED	TULEMUS	MÕJU
Rahvusvaheline ühisturundus (müügi kasvatamine rahvusvahelistel turgudel)	<ul style="list-style-type: none"> 2020. aasta lõpuks on välja arendatud liikumistervise klasteri veebikeskkond (sh sihtturgude keeltes), mis sisaldab igakülgset infot klasteri partnerite ja klasteri toodete/teenuste, sportimis- ja liikumisvõimaluste, juhendmaterjalide, ekspertide jm kohta. Välja on töötatud ühtsed toodete ja teenuste paketid (sporditurismi valdkonnas nt). Toodet/teenused on vastavusse viidud primaarsete sihtturgude (Lät, Leedu, Soome) nõuetega. Toodetud on turundusmaterjalid ühisturunduse läbiviimiseks sihtturgudel (1 valdkondlik/sihtturu põhine trükis aastas mahus 3000-5000 eksemplari). Läbi on viidud vähemalt üks rahvusvahelisel tasemel kontaktüritus/seminar vm aastas toodete/teenuste kohta info jagamiseks. Klasteri partnerid (ja nende töötajad) on esindanud klasterit iga aasta vähemalt 15-lt väliskonverentsil vm kontaktüritusel teadlikkuse tõstmiseks, võrgustiku arendamiseks ja rahvusvahelistumiseks. Kokku klasteri perioodil vähemalt 60 esendamist. On tehtud koostööd teiste klasteritega (nt Medicine Estonia) Eesti tervishoiuteenuste turundamises olulisematel sihtturgudel. 	<ul style="list-style-type: none"> Klasteri partnerite müügitulu kasv uutest või oluliselt muudetud (kõrge lisandväärtusega) toodetest teenustest on vähemalt 20% aastaks 2018 ja vähemalt 35% aastaks 2020. Klasteri partnerite müügitulu rahvusvahelistelt turgudelt on kasvanud aastaks 2018 vähemalt 10% ja aastaks 2020 vähemalt 20%. Spordi, liikumise vm tervise parandamise või säilitamise eesmärgil Eestisse reisinud välituristide osakaal on aastaks 2020 kasvanud 32%. Kasvanud on liikumistervise valdkonnas tegutsevate toodete ja teenuste pakujate rahvusvaheline tundus. Kasvanud on Eesti riigi rahvusvaheline tundus liikumistervise valdkonna arendaja ja propageerijana. Kasvanud on teadmismahuka ettevõtluse osakaal Eesti majanduses ja lisandväärtus. Kasvanud on innovaatiliste toodete/teenuste osakaal Eesti majanduses.
Kompetentsi vahendamine	<ul style="list-style-type: none"> Klasteri partnerid (ja nende töötajad) esindavad klasterit iga aasta vähemalt 15-lt väliskonverentsil vm kontaktüritusel teadlikkuse tõstmiseks, võrgustiku arendamiseks ja 	<ul style="list-style-type: none"> Klasteri partnerite keskmine lisandväärtus töötaja kohta on kasvanud vähemalt 32% aastas.

TEGEVUSED	TULEMUS	MÕJU
	<p>rahvusvahelistumiseks. Kokku klatri perioodil vähemalt 60 esindamist. Klaster organiseerib partneritega vähemalt ühe õppereisi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iga-aastaselt on toimunud vähemalt üks konverents/seminar Eestis välislektorite osavõtul. • Läbi on viidud valdkonnapõhised (rakendus)uuringud välisekspertide osavõtul, samuti on osaletud rahvusvaheliste partnerite poolt läbiviidavate uuringute töögruppides. • On kaasatud rahvusvahelist ekspertiisi õppekavade täiendamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klatri partnerite (ja nende töötajate) erialased teadmised ja oskused ning võimekus pakkuda/toota (teadmuspõhiseid) tooteid ja teenuseid rahvusvahelisel tasemel on kasvanud. • Valdcondlike spetsialistide (meditsiinitöötajad, füsioterapeudid, treenerid jm) kompetents ja kvalifikatsioon on kasvanud. • Eestis on lisandunud rohkem kõrgema lisandväärtusega töökohti. • Kasvanud on Eesti ettevõtjate ja teenusepakkujate võimekus pakkuda innovaatilisi, kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid. • Liikumistervise valdkonna ettevõtted ja spetsialistid on väljaspool Eestit tuntud ja tunnustatud, mille tulemusena on kasvanud riigi tuntus tervikuna.
Rahvusvahelised koostööprojektid	<ul style="list-style-type: none"> • Klaster on osalenud vähemalt kahes riikliku ja/või rahvusvahelise tähtsusega arendus- ja/või koostööprojekti (nt e-Tervise SA-ga, EOK-ga koostöös), nt uuringu teostamine Baltikumis ja Soomes artroskoopilist ravi saanud patsientide peal. • Klaster on osalenud vähemalt 3 teadus- arendusprojekti läbiviimisel (sh liikumisvaldkonna teaduslikud rakendus-uuringud jm). • Valdcondlikele spetsialistidele on korraldatud vähemalt 2 üritust (seminari, konverentsi, prakrikumi vm) aastas ning vähemalt 1 rahvusvaheline konverents klatri perioodil. • Koostöös rahvusvaheliste partneritega on töötatud välja IT-arendused teenuste kättesaadavuse parandamiseks ning uute e-teenuste loomiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvanud on innovatsioonialast koostööd tegevate ja nutika spetsialiseerumise kasvualadesse panustavate ettevõtete ja teadus-arenduspartnerite arv. • Kasvanud on teadusasutuste ja ettevõtjate omavaheline koostöö Eestis ning piiriülesele. • Kasvanud on e-Eesti ja e-tervise tuntus maailmas, sh e-residentsuse rakendamine. • Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav.

8 TEGEVUSKAVA

Tabel 18. Klasteri planeeritud tegevused eesmärkidega, tulemused, sihtgrupp ja eelarve

Abikõlbu liikkuse tabelis eelarve rida	EESMÄRK (vt Strat. p 6)	TEGEVUS	TULEM	SIHTGRUPP	EELARVE KOKKU
KLASTRI ARENDUSTEGEVUSED					
1.1.	F1, F2, K1, K6, P1, P2, P3, P4, A1, A6	Töögruppide loomine ja töö koordineerimine	Moodustatud on valdkonna töögrupid, nt e-tervise, töövõimeuuringute, biomeditsiini, teadusuuringute, rahvusvahelistumise jt töögrupid, mis on juhitud klasteri personali või töögrupist valitud isiku poolt ning mis räägivad kaasa valdkonna arengus. Tegevus korraldatud halduskuluta - partnerite tööaja panus ning koosolekud partnerite ruumides, sisuline kulu konkreetse arendustegevuse raames kas klasteri raames või väljaspoolt.	Klasteri partnerid, tervishoiu töötajad, IKT ja liikumisterviseiga seotud eksperdid	0,00
1.1.	F1, F2, F3, F4, K1, K3, K6, A1	Terviseinfosüsteemi, erinevate meditsiintarkvarade ja erapatsientidele portaalide kaardistamine, arendus, integreerimised meditsiiniteenuste ostutamiseks	On kaardistatud erinevad it rakendused, nende arendamise võimalused ja vajadused e-riigis (nt hallatavad ootejärjekorrad, sms meeldetuletused, laboriinfosüsteemid, telemonitooringu rakendused, arstide nõustamisliin 1220, kliendiga laste andmetega sidumine Rahvastikuregistist jne), analüüsida koos klasteri partneritest it-firmadega, E-Tervise SA-ga, teiste meditsiiniteenust osutavate klasteri partnerite ja välispartneritega, millised rakendused integreerida TISiga, arendada patsiendikeskkondasid ja ühtlustada meditsiiniteenuste kvaliteeti läbi IKT arenduse, nõustada pädevamalt ja luua universaalseid rakendusi meditsiiniteenuste edendamiseks, ühtlustamiseks, müügi käibe, sh rahvusvahelise müügi käibe kasvuks. Tulenevalt analüüsist selgivatest vajadustest võimalik lisarahastuse taotlemine mujalt.	Klasteri partnerid, riik, infotehnoloogia firmad, meditsiiniteenuste pakkujad, lõpptarbijad	100 000,00
1.1.	F5, K1, K2, K6, P4	Sidusgruppidega liidestamine ja selle alusel uute teenuste ja müügiartiklite loomine	Arendatud on olemasolevaid teenuseid ja loodud uusi, kaasates klasteri väliseid partnereid, kes maksavad ise oma spetsiifilisi arendusi. Tulemusena on rohkem integreeritud meditsiiniteenuseid ning enam teenusepakkujaid kasutab e-tervise lahendusi ja võimalusi, kus klaster on loonud baaslahenduse ja liidestused. Ühist loodud keskkonda saab müüa ka teistesse riikidesse. Alates 2016 kulu teistelt liitujatelt. Klasteri üks väljumisstrateegia lahendus, mis toetab klasteri kasu teenimist.	Valdkonna teised ettevõtted ja lõpptarbijad	0,00
1.1.	F1, F2, F3, F4, K1, K3, K6, P4	Spordimeditsiini valdkonna enesediagnostika m-toodete/teenuste väljatootamine	On välja töötatud, kaasajastatud ja integreeritud enesediagnostika tooted, nt perearstilt nõuannete ja spordipsüholoogia m-lahenduste arendused. Loodud rakendused on erikeeltes ja toimunud on nende rahvusvaheline turundamine sihtriikidesse. Tegevuse raames on erinevate meditsiintarkvarade integratsiooni kaardistused tehtud ja kui nähakse lisarakenduste arendamise võimalust, siis on taotletud rahastust mujalt.	Terved inimesed, teatud terviseprobleemi omavad inimesed, tervishoiutöötajad, välispatsiendid	16 900,00

1.1.	F1, F2, F3, F4, K1, K3, K6, P3, P4	IT arendused lõpptarbijatele pakutavate sportliku ja liigutustegevuse hindamiseks, et taastumise perioodil monitoorida kehalist aktiivsust	Prægused valdkonna lahendused (sammulugejad, jooksu/une algoritm jt) on ebatäpsed, algoritme on vähe, mis erinevaid liikumisi ära tunneks. Loodud lahendused võimaldavad automaatselt salvestada andmeid inimesel endale või ka teenuse osutajale. Seetõttu on võimalik täpsemalt liikumistegevust monitoorida, nt palju on aktiivset ja vähem aktiivset liikumist, tundlikkust täpsemaks viia, spordi ja sh inva keskemalt viia läbi uute algoritmide ja it arenduse. Tulem on sisend nt taastusravi olevate patsientide teenustele, aktiivsuse monitoorimiseks. Teise, analoogse põhimõttega arenduse tulemus oleks koondatuna sportimise, patsiendi ja eksperdi info ning võimaldaks pakkuda e-konsultatsiooni.	Terved inimesed, harrastussportlased, teenuse osutajad ettevõtjad, treenerid, tervishoitõotajad, riik	36 500,00
1.1.	F1, F2, F3, F4, K1, K6, P3, P4, A5	Geenitehnoloogia arenduseks uuringud, mis aluseks geenitestide väljatöötamiseks	Koostöös Tartu Ülikooli geeniteadlastega (eesotsas dr Sulev Kõks) on uuritud valimi noorsportlase geenide ja nende sportlikke võimekuse seoseid. Tulemusi kasutatakse ettekannetes, võimaldavad disainida geenipõhiseid tooted liikumisharrastajatele ning arendada geenitehnoloogiat Eestis. On välja töötatud geenitest, mis annab parema ülevaate tipp-sportlasele olulistest markeritest, sealhulgas rasvade, süsivesikute ja valkude ainevahetust reguleerivatest geenidest. Toode on tõstetud müügikäivet Eestis ja lähiturudel.	Eksperdid ja noor- ning tipp-sportlased Eestis ja lähiriikides	30 000,00
1.1.	F1, K1, K3, K4, P3, P4, K5, A1, A4	Erinevate tervisetestide kaardistamine, arendamine, tootestamine teadusarendustööna, funktsionaalsete komplekstestide välja töötamine	Teadusarendustöö Tallinna ja Tartu ülikoolidega ning Ülikooli Kliinikumiga, mille tulemusena on tootestud tervete inimeste erinevad liikumisuuringud, vajadused kaardistatud ja testid välja töötatud (nt vanusest sõltuvad laste ja teiste vanuserühmade kehalise aktiivsuse, keha koostise, biomarkerite andmete analüüs, tõendus põhised spordifüsioteraapia testid seisundi hindamise kiirendamiseks ja objektiviseerimiseks jne). Lisaks TA labori seisukohalt labori tasuvus tervisetestide läbiviimisel arvestatud ja proovitestimised tehtud. Tegevus võimaldaks tulevikus luua liikmist jälgivate testide labori laiemale üldsusele.	Eksperdid, keda arendatakse, teenuse sihtgrupp liikuvad inimesed, TA asutused	20 000,00
1.1.	F1, F2, F3, K1, K3, P4, A1	Algoritmide koostamine, mis võimaldamaks perearstidel nõustada telemeditsiinivõimaluste abil liikumisega seotud vaevuste ja vigastuste puhul	Kui seni on telemeditsiini võimaluste abil perearstid nõustanud ca 20 000 patsienti kuus, siis tegevuse tulemusena on pöördumiste arvu kasv läbi uute nõustamispädevuste. Selleks on välja töötatud spordimeditsiini ja -vigastuste valdkonna nõustamisalgoritmid koostöös spordiarstide ja traumatoloogidega ning koolitatud perearste nende järgi nõustama liikumisvaevuste, sh äkk- ja ülekoormusvigastuste, nende esmaabi, ravi ja taastusravi osas. Koostöösse on kaasatud Haigekassa.	Liikumisharrastajad, tipp- ja noorsportlased, lapsevanemad, treenerid	3 000,00
1.1.	P5, F1, F2, F3, F4, F5, K1, K2, K3, K6, P1, P4, A6	Valdkonna ühiste teenuste kokku koondamine kompetentsikeskuseks	Eesmärgiga luua füüsiline kompetentsikeskus (klastri perioodist väljundina) Tallinnas, kus lõpptarbijal on võimalik saada nii diagnostikat, ambulatoorset kui ka stationaarset ravi, taastusravi. Tegevuse eesmärk on võrgustuda, koondada eksperdid ja teenusepakkujad, saada nõu juristidelt ja viia läbi uuringud, teenuse disain. Teenus võimaldab kompleksust pakkuda ka välispatsientidele, siduda e-residentsusega jne. Võib vajada õigusruumi uurimist terviseteenuste turu avamisel ja ühildamisel. Kompetentsikeskuse betooniraha tuleb partneritelt, erakapitali kaasamise ja kapitalifondide abil. Tulemusena loodud kompetentsikeskus aastatel 2018-2019. Klastri üks väljumisstrateegia.	Partnerid, terved inimesed, mingi kaebusega noorest eakateni, väliskülalised, teenusepakkujad, riik, kohalik omavalitsus	20 000,00
1.1.	P1, P2, P4, P5, A1, A2, A4	Spordimeditsiini suurem kaasamine tipp-spordi ettevalmistusse läbi väliseksperptide	Eestisse on toodud spordimeditsiini tipp-egijaid väljaspool Eestit ja meie rahvuskoondiste meditsiini eest vastutajate täiendõppe on korraldatud. Tulemust saab mõõta kohapeal läbiviidud koolituste mõjuga meie spordimeditsiini arendamisel, medalite arvuga ja Eesti kui spordiriigi tuntuse tõusuga, maine parendamisega.	Klastri partnerid, spordiarstid, tipp-sportlased, alaliidud, riik	8 000,00

1.1.	P3, K1, K3, P4, A3, A5	Erinevate <u>näidismudelite loomine</u> : koormuse ja kuumataluvuse testid; vastupidavusaladele töövõime hindamise ja treeningu monitoorimiseks; kooliealiste ja täiskasvanute tervisekäitumise ja kehalise aktiivsuse mudel	<p>Teadusarendustöö, mille raames on nt sportlastel olnud võimalik kliimalaboris simuleerida võistluspaiga kliimaatilisi tingimusi ja hinnatud nende mõju sooritusvõimele. Loodud on spordialaspetsiifilised testimisprotokollid, alaspetsiifilised aklimatiseerumisprogrammid, mille kestus oleks 7-10 päeva ja mis oleksid teostatavad kunstlikes ehk siis kliimalabori tingimustes. Laste tervis on tihedalt seotud nende liikumisharjumustega. Tulemuseks on välja töötatud erinevad strateegiad, kaasates erinevaid tasandeid (kool, lapsevanem, spordiklubi), suurendamaks laste kehalist aktiivsust.</p> <p>Loodud on mudel, mis juhendab kuidas kehaline aktiivsus aitab vähendada kehakaalu, parandada väljanägemist, ennetada selliseid haigusi nagu diabeet, kasvaja, ajuinsult, südameinfarkt.</p> <p>Sportlastele on välja töötatud olulistel koormusintensiivsustel kasutatav testimismetoodiline mudel, mis võimaldab jälgida sportlase spetsiifilise töövõime muutusi treeningperioodidel, tagades ühtlasi ka objektiivse tagasiside, mille alusel on võimalik teha korrektsioone treeningplaanides.</p>	Terve inimene, harrastus ja tippspoorlane, erinevas vanuses lapsed, treenerid, füsioterapeudid ja spordiarstid, haridus- ja teadusasutused	32 000,00
1.1.	F2, K1, K3, K4, P3, P4, A3, A5	Erinevate juhendite ja juhendmaterjalide välja töötamine: tippportlaste tervisliku seisundi monitoorimise tegevusjuhised; individuaalala näitel terapeutilise ja meditsiinilise teenindamise juhend; erivajadustega inimeste liikumis- ja sportimisharrastuste tõstmiseks juhendmaterjalid jt	<p>Eelmise klatri perioodil koostati pallimängude mudel. Sel perioodil jätkatakse tegevustega, tehes riiklikus spordikoolis treeneritega töögrupp, valitakse üks individuaalala, kus hakatakse eelmises klatri perioodis koostatud meeskonnamängude mudelit kohandama individuaalalale, mille tulem on füsioterapeutilise ja spordimeditsiinilise teenindamise näidissüsteem ka individuaalaladele. Selleks on analüüsitud hetkel toimivat süsteemi, rakendatud ettepanekud edasiarendamise ja vajalike muudatuste osas 9 kuu jooksul, millele lisandub 2 nädala jooksul kokkuvõtted (1 hooaeg). Viidud läbi arenguseminar, kus võetud kokku tulemused ja tehtud edasine plaan.</p> <p>Tippportlastele tervisliku seisundi monitoorimise juhend saab olema tõenduspõhine tegevuskava sportlase tervise jälgimiseks, meditsiiniliseks teenindamiseks, et pakkuda teenuseid tippportlastele teistest riikidest. Teise juuhendi - erivajadustega inimeste liikumis- ja spordiharrastuse jaoks on tõlgitud hindamisinstrumente (nt ratastooli kasutamise test) ja juhendmaterjale, on suurenenud erivajadustega inimesega kehaline aktiivsus ja sportimissoov.</p> <p>Teadvustatud nii spordiasutus kui ka ühiskonda erivajadustega inimeste sportimisvajadustest ja võimalustest läbi seminaride spordisaalide ja -klubide töötajatele. Projektid valmivad koostöös erialaliitudega ja elukeskkonnakohandustega tegelevate ettevõtete ja teavitustöö on toimunud meedia abil.</p>	Treenerid (Eestis on ca 3500), testitava grupi noorsportlased, riiklik spordikool, Noorsoo- ja Spordiamet, sportlased, liikumisuuduga inimesed, spordi- ja perearstid, füsioterapeudid, meedia, spordiasutused, -rajatised, välispatsiendid	34 739,00
1.1.	P3, K4, A2, A5	Laste ja noorte kehalise funktsionaalse arengu liikuva testrühma loomine	Töötatud välja teenuste pakett ja ekspertide/teadurite grupp, kes pakub koolides külalisloengutena ja üritustel teste ja on teinud sellest teadustöö, milles on otsustamisprotsessile vajalik andmekogu loodud. Aastas ca 10 kontaktüritust, mille järgi tulem saadud. Teostatud teste, mis hindavad laste funktsionaalset võimekust painduvuses, jõus ja vastupidavuses. Tulemusi kajastatud meedia abil.	Lapsed, lapsevanemad, teadurid, TA asutused, avalikkus	4 000,00

1.1.	F1, F2, F3, F4, K1, K4, P2, P3, P4, A1, A3, A5	Erinevate <u>harjutuskavade ja -programmide välja töötamine</u> : füsioterapeutiline preventatsioon ja taastumine noor- ja harrastussportlasel, pre- ja postoperatiivsetele haigustele	On turule toodud erialaspetsiifilised treeningprogrammid sportlastele vigastuste ennetamiseks ja taastusprogrammid: ülekoormus- ja traumajärgsed vigastused, pre- ja postoperatiivselt. Noorsportlastele on baasliigutused liigutustegevuse aluseks, millel põhinevad kõik muud keerulisemad liigutustegevused ja tehnilised sooritused. Baasliigutuste struktuursetes ja funktsionaalsetes alustes kõrvalekallete puhul on rakendatud liigutuste teostamiseks sekundaarsed lihased ning häiritud liigutusmustrit tõttu tulenevalt ülekoormusvigastuste vältimiseks. Erivajadustega inimesel on harjutuskavade tulemusel võimalik selja, kaela-, õlavöötme piirkonna lihaspingete leevendamine. Põlveliigese endoproteesimise pre- ja postoperatiivsed harjutused kirjelduste ja piltidega võimaldavad kiiremat tervenemist. Kuivõrd on klattris palju huvipooli, on ülikoolis tehtavad teadusarendustegevusel rohkelt rakendajaid (sh erialaseltside kaudu ekspertideni jõudmine vähesel ressursi mahuga).	Noorsportlased, harrastus ja tippportlased, vaevustega inimesed, treenerid, füsioterapeudid, pere-, taastusravi- ja spordiarstid	16 800,00
1.1.		<u>Meditsiiniteenuste disain välispatsientidele sobivaks</u>	Läbi on viidud meditsiiniteenuse disain, teenuse arendus välispatsientide paremaks teenendamiseks, nt ortopeedia ja taastusravi valdkonnas. Kulu viidud minimaalseks, sest partnerid panustavad enda ressursse, koostöösse kaasatud ka Medicine Estonia.	Patsiendid Eestist väljas	8 000,00
1.1.	F2, F3, F4, K1, K2, K3, K6, P4, A1	Välisekspertide kaasamine (Balti, Põhjamaad) sihtturgude meditsiini IKT toodete, teenuste nõudete kaardistamiseks ja <u>meditsiini IKT teenuste disain</u>	Arendatud koostööd sihtriikide partnerite/agentuuridega, on kaardistatud sihtturgude jaoks meditsiiniteenuse osutamist toetavate IKT lahenduste vajadused, sh meditsiini tarbija, maksunduse jne teemadel juriidilised aspektid. On viidud ellu müügikampaania. Kaasatud spetsialistid on nii arendusettevõtted ja/või konsultatsioonifirmad, müük/turundus, meditsiini eksperdid, kohalik esindaja/nõustaja. Tulemusena on tervishoiu valdkonna e-teenuseid arendatud ja tõstetud müügikäivet	Klatri partnerid, sihtturu meditsiini ettevõtted, Eesti IKT ettevõtted, e-health spetsialistid, arendajad	17 000,00
1.1.	F1, F2, F3, F4, K1, K2, K3, P4, P5, A1	Klatri koostöö arendamine, Soome suuna teenuste Eestisse toomine ja Soome viimine	Toimuvad regulaarsed kahe riigi ekspertide omavahelised suhtlused ja vastastikku visiivid, mille tulemusel on arendatud koostööd, vahetatud kogemusi, nt füsioteraapia ja taastusravi efektiivsemaks ja kvaliteetsemaks muutmiseks, uute teenuste disainimiseks ja kompetentsi ning toimunud patsientide vahetamised. Väljundina luuakse Eestisse Soome füsioteraapia kompetentsikeskus, mille rahastus mujalt. Klatri kulu ainult visiivid.	Partnerite töötajad, Eesti ja Soome patsiendid	800,00
1.1.	P3, P4, F1, F2, K1, A5	Teadusuuring Baltikumis ja Soomes artroskoopilist ravi saanud patsientide seas	Läbi on viidud rehabiliteerimiseks kasutatavate toodete teadusuuring, valimiga 50 inimest, mille teostajad olid klatri partnerite töötajad ja seltside liikmed. Ekspertidina on kaasatud Kuopio ülikooli doktor Olavi Airaksinen. Saadud tulemuste põhjal avaldatud teadusartikkel ja artiklid erialases nii Eesti kui sihtriikide meedias, mille läbi tõstetud ekspertide ja nende kaudu inimeste terviseteadlikust. Ettekanne uuringust tehtud klatri korraldataval konverentsil.	Ekspertid ja konkreetset terviseprobleemi omavad isikud	8 000,00
1.1.	P2, P1, P4, P5	Koostöö riigiasutustega	On antud panus seadusloomesse, näiteks Eesti Spordi Strateegia 2030, Rahvastiku Tervise Arengukava, E-tervisega seotud regulatsioonid. Osaletud riiklike sihtprogrammide käivitamises (terviseprobleemide ennetamiseks/ravimiseks, e-tervise teenustega regulatsioon, lisaks näiteks elustamiskappide sidumine häirekeskustega), jne.	Riik, ühiskond, partnerid	0,00

1.1.	A3, A5, A2, K4, K5, K6, P1, P2, P3, P4	Eesti haridussüsteemi arendamine aktiivse liikumisega seotud õppe integreerimiseks kõigil hariduse astmetel, ühisprojektina ülikoolidega	<p>Klaster on osalenud liikumise rakendamiseks koolikeskkonnas, mis sisaldas: 1) ettevalmistavaid tegevusi - laste ja noorte kehalise aktiivsuse andmete kogumist, haridussüsteemile liikumise igapäevaseks integreerimiseks „liikumispaketi“ ettevalmistamist (praktiline „know-how“ toetamiseks liikumisvõimaluste arendamist koolis, IT aktiivõppes), kõneisikute leidmist. Tõendus põhiste sekkumiselementide väljaarendamist nii kooli korraldusliku, meetodiliste kui innovaatiliste tehnoloogiliste võimaluste osas, andmetel ja efektiivsetel põhinevate interventsioonide kirjeldust, kõneisikute arenduskoolitust, tegevuse planeerimist ning olemasolevate spetsialistidele suunatud it arendamist. Väljastatud pressiteade: kehalise aktiivsuse integreerimise vajadusele haridussüsteemis. 2) Idee seminare, koolide külastusi, tegevuse rakendamist paikkondades, millega viidi liikumisaktiivsuse temaatika paikkondadeni, sh kombineeriti tervist edendavate koolide võrgustikku ja paikkondade tervisenõukogude tegevusi. Koosnes praktilise õppusega koostööpäevast maakonnas suunatud koolijuhtidele ja pedagoogidele; 800-st koolist osales ca 1/3. 3) Parimate praktikate vahendamist, tegevuse tulemuslikkuse hindamist ja levitamist meedias, jätkuarutelusid ning tunnustusüritust koos vahendite komplektiga, sh pressiteate väljastamist kehalise aktiivsuse vajalikkuse ja koolide tegevuste kohta.</p> <p>2018.a. on eeldatav tegevuse integreerumine süsteemi igapäevaseks tegevuseks. Tulemuseks on haridussektori, sh täiendõppesektori ja noorte täiskasvanute suurem valmisolek mh kasutada oma töös innovaatilisi vahendeid ja tehnoloogiaid (nõ tarbija tekitamine klasteriga seotud rakendustele). Projekt on ellu viidud koos Tallinna ja Tartu ülikoolidega, paralleelselt toimunud õppekavade arendamine liikumisaktiivsuse integreerimise osas pedagoogide baas- ja täiendusõppesse. Planeeritud eelarve 127 000€ välisrahastusega.</p>	Kooli personal (juhtkond, õpetajad, huvijuhid jne), hariduskorraldusega seotud ametkonnad ja mittetulundusühendused. Õpetajate õpet pakkuvate kõrgkoolide õppekavade arendajad liikumist suurendavate ainemetoodikate väljatöötamisel ja rakendamisel.	0,00
1.1.	A3, A5, P3, K6	Õppekavade grupi ja intitutsionaalne arendamine	Eesti ülikoolides on ühendatud tervema elulemise nimel sportlased, ökoloogia, psühholooga, matemaatika ja loodusteadused, kunstiteraapia. Toimunud rahvusvaheline koostöö, parimate praktikate Eestisse toomine, ekspertide arendamine läbi välisreiside, materjalid toodetud.	Üliõpilased, õppejõud, avalikkus, liikumist viljelevad inimesed, haridussüsteem Eestis, riik ja KOV-asutused	7 000,00
1.1.	P3, A5, P2, P4, A3, A4, K2	Liikumisvaldkonna teaduslikud rakendusuringud	Välja on kuulutatud avalik konkurss, mille tulemusena uuritakse kindlat valdkonda või tõstatatud probleemi ning suudetakse teaduslikud tulemused edukalt ellu rakendada nii Eestis kui klasteri sihtturgudel. Soodustatakse teadusarendustööd ja/või idufirmade teket neid toetades klasteris oleva ekspertide kompetentsi ja ühisturunduse võimekusega.	Teadlased ja tippportlased, TA asutused, riik, rakenduste tulemustena inimesed	25 000,00
1.1.	A3, A5, K2, K3, F1, F2, K6, P1, P4,	Liikumisharrastuse ja seonduva haridus- ja koolitusprogrammide arendus	On koostatud haridus - ja koolitusprogrammid ja pakutud neid nii koolidele kui ettevõtetele-organisatsioonidele. Kulu katmiseks on läbiräägitud koolide ja KOVidega ning haridusministeeriumiga (lisataotlus). Iga aasta on korraldatud koolitusi haridusasutusele 6, osalejaid 50-100 igal koolitusel. Tegemist on jätkutegevusega, sest eelmine periood korraldas klaster edukaks osutunud dopinguteemalised loengud, nüüd on jätkatud liikumisharrastuse õpetamisega. Tegevusteks taotletud mujalt rahastust.	Koolid, õpetajad, KOVid, haridusministeerium, ettevõtte-organisatsioonid	0,00

1.3.	K2, K3, P4, P5	Klasteri partnerite poolt pakutavate teenuste võrdlusanalüüs ja kvaliteedi hindamine ja ühiste toodete komplekteerimine	Läbi partnerite teenuste kaardistamise ja nende konkurentsivõime hindamise, koostöös erinevate meditsiinkonsultantidega/arstidega/toodete teenuste pakujatega (sh e-apteek, nõustamine), arenduse, tõlkimise, vajadusel juriidiline analüüs on vähendatud valdkonna killustatus. Võrdlusanalüüsi lähtekohaks on partnerite tegevuse/teenuste sünergia leidmine pakutavate teenuste kombineerimise näol ja klasteri ühine kommunikatsioon.	Klasteri partnerid, valdkond, avalikkus, tarbijad nii Eestist kui välismaal	10 000,00
1.3.	F2, F3, K1, K3, K5, K6,	Läti, Leedu, Soome <u>sihtturu</u> uuringud ja <u>toote ja teenuse arenduse</u> eesmärgil ning üles ehitatud turunduskampaaniad	Läbi on viidud sihtriikides taastusravi, elukeskkonna kohandamise ja tervisedenduse valdkonna uuringud. Uuritud on turu iseärasusi konkreetsete meditsiiniteenuste/toodete võtmes (sh abivahendid, erinevad tervisetooted, käitumisjuhised) rahvusvahelise võimekuse kasvuks ja kuidas müüki/turundust ülesse ehitada. On välja töötatud kampaaniad kas mingite toodete/teenuste turundamiseks, teadlikkuse tõstmiseks, Eesti e-lahenduste võtmes üldiselt. Koostöösse on kaasatud Medicine Estonia klaster ja panustatud partnerite töötajate aega.	Teadusasutused, ettevõtted, klasteri partnerid, lõpptarbijad, riik	15 000,00
1.5,6,7	F2, P4, K1, K3, K5, A4	Partnerite leidmine, külastus USA, UK, Soome	Toimunud on välispartnerite kaardistus, koostöö planeerimine ja 1 kontaktüritus, kokku on lepitud konkreetsed koostöötegevused.	Teised arendusettevõtted, ülikoolid, TA-d, eriaalliidud - toitumise, liikumise, infotehnoloogia, "Gadgeteid" tootvad firmad	15 000,00
1.1.		1.1. EELARVE			427739,00
1.2 IMMATERIAALNE VARA					
1.3.	K4, K5, K6, A6	Ühise kaubamärgi ja tarkvarade hankimine	Klaster on jätkanud tegevusi SportEST kaubamärgi alt, millele on Spordimeditsiini klasteri tegevusperioodi ajal kaitse võetud, sellega ei ole kulusid. Klasteri töötajatele on hangitud vajalike tarkvaraprogrammid (Office).	Kõik	162,00
1.2.		1.2. EELARVE			162,00
1. EELARVE					427 901,00
2. ÜHISTURUNDUSTEGEVUSED					
EESMÄRK: Toimub süsteemne liikumistervise ja terviseriskide alane valdkondlik teavitus- ja ennetustöö, mille tulemusena on kasvanud inimeste teadlikkus sporditegevusega seotud terviseriskide osas.					
2.1 Sisseostetud teenused					
2.1.	K4, P2, P1	Eestlaste sportimisharjumuste uuring avalikkuse sõnumi aluseks	Jätkatud on eelmise klasteri perioodil väljatöötatud ja läbiviidud eestlaste sportimisharjumuste uuringut üle aasta. Valimis 1000 inimest. Selgunud on harrastamise tihedus, soodustavad ja takistavad tegurid, enimlevinud liikumisvormid. Uuringut on kasutatud meedias teema tõstatamiseks ja riiklike poliitikate kujundamisel.	Lõpptarbijad, poliitikate kujundajad	8 000,00

2.2.	K4, K5, K2, P1, F1, F3, F4, F5, K6, P4	Avaliku arvamuse kujundamine, teadlikkuse tõstmine liikumisest, sellega seonduvast meditsiinist, sh biomeditsiinist. Õpetliku kogemuse jagamine	Tõstetud on oluliselt ühiskonna terviseteadlikkust läbi erialaste artiklite ja intervjuude järgmistel teemadel: sportimise vajadus ja võimalused, vigastuste ennetamine, ravi ja taastusravi toetavad teadmised, uued teenused ja tooted, liikumisvajadus, biomeditsiin, robotika, laborimeditsiin, tervist jälgivate telemeditsiiniteenuste võimalused, klatri korraldatavad seminarid, õpetliku kogemuse jagamine jne. Tõstetud partneritest vastutustundliku ettevõtte kuvandit, ajakirjanike, ekspertide teadlikkust, kes on sh moodustanud partnerite toodete/teenuste müügivõrgu. Tegevuse raames on eksperdid kirjutanud artikleid klatri meediaväljundite (sh partnerite meediaväljundid, koostööpartnerite ja ostetud meediapinnade) tarbeks. ERRiga kokkulepe saavutatud iga nädal 1 tervise liikumise teema kajastuseks läbi klatri, partnerite. Läbi viidud 3 tasulist kampaaniat inimeste liikumise kasulikkuse tõstmiseks, selle soodustamiseks toodete/teenuste tutvustamiseks, sihtgrupi põhiselt. Lisaks planeeritud kulule saadud rohkelt meediapindasid tasuta koostöös meediaväljunditega, sest praeguse klatri perioodil on loodud meedia kontaktisikute võrgustik.	2 sihtgruppi: terved ja sportivad inimesed Eestis ja erialase professionaalid läbi erialase kirjanduse: perearstid, füsioterapeudid, valdkonna asutused, klinitsistid jne	115 100,00
2.4.	P1, K5, K4, P4	Ühtse visuaalse identiteedi ja kuvandi loomine	Jätkatud sport.ee kujunduse ja SportEST kaubamärgiga ühtset Liikumistervise valdkonna koondamist, positiivse ja usaldusväärse klatri kuvandi loomist. Loodud on samale kodulehekülje tarkvaralahendusele uus kujundus ja sisu. Ühtne kodulehekülj tutvustab klatri, selle partnereid ja nende tooteid/teenuseid, klatri korraldatavad üritusi, toimuvad ürituste registreerimised ja jagatakse galeriis pilte ning materjale. Tehtud on töötajate visiitkaartid ja EASI toetusele viitavad teavituse materjalid.	Kõik	2 262,81
2.4.	K4, K5, K6, P1, F1, K2, A1	Videoklippide tootmine liikuvale inimestele suunatud tervislike eluviiside ja Eestis sportimise võimaluste ja esmaabi kohta	On toodetud liikumisharrastust toetavate ürituse, teenuste ja vajaduste rõhutamist ning meetoodilisi nõuandeid, sh elustamisvõtteid ja lahendusi tutvustava videoklipid. Subtiitritega versioonid sihtturgude jaoks. Kuni 15 videoklippi.	Kogu elanikkond, treenerid, spordiarstid ja Eestisse reisivad inimesed.	17 000,00
2.5.	K4, K5, F1, F2, K2, P1, A1, A4, P2	Infomaterjalide loomine	Jätkatud eelmises klatri välja töötatud ühtses formaadis ja visuaaliga infomaterjalide tootmist (nii eesti kui vene keelse elanikkonna tarbeks) ja levitamist, millega on saavutatud valdkonna teadlikkuse tõus, tutvustatud klatri/meedet, partnereid ja nende tooteid/teenuseid. Kokku tehtud 10 erineva sisuga voldikut ja tiraaz kokku 100 000l. Loodud nii harrastajatele kui ka ekspertidele, kes neid on jaotanud ja jaotavad, lisaks toodetud veebipõhised versioonid, millele saab ligi ka peale klatri lõppu. Voldikud tehtud nt teemadel: verepõhine terviseseisundi hindamine, nõustamisteenused vigastuste puhul; ülekoormussündroomide vältimine kontorisis (harjutusvara), spordivigastuste vältimine (harjutusvara), spordivigastuste esmaabi külma ja kuumatoodete abil, elustamine; liigeseprobleemid, harjutused, vahendid, taastumisel; jala tervise diagnostika. Vajadusel kordustrukk, sh eelmise klatri perioodi enimküsitud voldikutele. Vajadusel tehtud muud klatri ühist kaubamärki ja valdkonda tutvustavad trükised/bännerid.	terved inimesed, mingi vaevusega inimesed, klinitsistid/arstid, kes jagavad neid infovoldikuid patsientidele	22 600,00
			2.1. EELARVE		164962,81
			2.2. Turundusürituste korraldamise kulud		

2.2.	A2, F5, K2, K4, K5, P4, A5, P1, F1, K6	Terviseteadlikku liikumisharrastuse alased loengusarjad	Spordimeditsiini klasteri perioodil välja töötatud harrastussportlastele suunatud "Treeni teadlikult" loengusari on jätkunud, arenenud ja osalejate arv kasvanud. Selle kaudu on tutvustatud klasteri partnerite ja valdkonna tooteid ja teenuseid. Läbi on viidud 20 loengut aastas, kokku 60 loengut klasteri perioodis. Klasteri kaudu on tasutud lektorite tasud, loengusari turundatud. Kaasrahastus on saadud väljapoolt, millega tasutakse infomaterjalide tootmise, ruumi rendi, printmaterjalide eest. Osa kulu kaetakse piletitulust. Loengusari on elujõuline ja populaarne, jätkub peale klasteri lõppu, olles tuluteeniv tegevus ja klasteri finantsilise jätkusuutlikkuse üks toetav tegevus.	Harrastajad, valdkonna lektorid	10 000,00
2.2.	P2, P4, K4, K5, K6, K3, F1, F2, F3, F4, K1, K2, P1, A6	Eesti kui liikumistervise ja terviseturismi sihtmaa arendamine	Tutvustatud on Eestit kui sporditurismi sihtmaad lähiriikides ning aktiivistatud Eesti sisest sporditurismi ja liikumisega seotud meditsiiniteenuste tarbimist, loodud klasteri partnerite vahel ja koostöös Terviseturismi klasteri ja erialaseltsidega teenuse paketid, mida pakuvad reisibürood ja spordiürituste korraldajad. Need hõlmavad näiteks spordiürituse ja tervisekontrollide infot, majutusvõimalusi ja muid aktiviteete piirkonnas sel ajal. Teenuseid tutvustatud ka klasteri üritustel. Tootearendust koordineeritud klasteri meetme raames, kuhu klasteri partnerite panus. Teenuste ühisturundamine teostatud. Täpsemalt on nt jooksoturismi baasteenuste ja paketid välja töötatud koostöös Tallinna Ülikooli Rekreatsioonikorralduse ja Pärnu Kolledžiga jms. Seotud e-tervise arendamisega, et eestlaste andmed liiguks kaasa, e-residentsuse võimalustega, et väliskülalised saaksid meditsiiniteenuseid tarbida ja andmed näha. Osaliselt klasteriväline partnerite vaheline tegevus ja rahastus.	Terved inimesed, liikumisharrastajad Eestis, seotud ettevõtted, sh turismiettevõtter, meie ja teiste klasterite partnerid, E-residendid jt Eestit külastavad inimesed	6 600,00
2.2.	A4, A1, K1, K4, K2, P4, P5, A6, P2	Erialane rahvusvaheline koostöö - välislektorite ja ekspertide Eestisse toomine, et juurutada uusi teenuseid	Läbi on viidud esimesed <i>Functional Movement Screen</i> ja <i>Selective Functional Movement Assessment</i> seminarid, juurutatud uus teenus klasteri partneri seas ning kompetentsi omavad ka klasteri seltside liikmed. Kasvab müügitulu uutest teenustest ja on tehtud võimalikuks objektiivsete füsioterapeutiliste hindamistulemuste võrdlemine rahvusvahelises kontekstis. Aastas on toimunud 1 seminar, millel ca 20 osalejat. Teenust saavad hakata pakkuma ca 40 eksperti üle Eesti.	Eesti füsioterapeudid, eriala üliõpilased, taastusarstid, perearstid, treenerid, keh kasv õpetajad, massöörid, teised tervishoiu valdkonna spetsialistid	7 000,00
2.3.	A2, A4, A5, A6, F1, F2, F3, F4, F5, K2, K6, P1, P2, P4, P5	Klasteri teenuste, toodete ja ekspertide tutvustamine, ühiselt kvalifikatsiooni tõstmine valdkonna ülestel regulaarsetel konverentsidel, seminaridel ja loengutes	Korraldatud on nii Eesti kui välislektoritega konverentse järgmistel teemadel: 1. Liikumistervise vigastuste, ravi ja taastusravi konverents (2 aastas, a 150 perearsti) 2. Treeneritele liikumistervise, spordivigastuste ennetamise ja taastumise valdkonnas (3 aastas, a 100 in). 3. Füsioteraapia seminar ja praktikumid (1-2 aastas, a 70 in) 4. Liikumisharrastuse korraldajatele: kuidas korraldada üritus, kaasata haridusasutusi, uusi osapooli, teha teavitustööd (1 aastas, ca 20 in) 5. Valdkonna uute tehnoloogiate arenguseminar: robotika, kõnnialalüüs, toetatud liikumine, neuroteraapia (1 aastas, 75 in) 6. Taastusravi (2 aastas, a 100 in) 7. Sporti toetavad teadmised: Spordi- ja kliiniline psühholoogia, spordifüsioteraapia, spordivigastused ja traumatoloogia (4 üritust aastas, a 40 in) 8. Laborimeditsiin liikumisel, terviseprofülaktika (1 aastas, 150 in). 9. Innovatsioonimeetme -kinesioteipimise jätkukoolituste loomine, et oleks erialaeksperte, kes osutaks teenust, treenerid ja perearstid oskaksid. 10. Liikumisteadliku eluviiside osas teadlikkuse tõstmine (3 aastas, a 40 inimest). KOKKU on korraldatud vähemalt 16 konverentsi/seminari 3 aasta jooksul. Osalejaid ca 1000 inimest iga aastas.	Meditsiinipersonal: perearstid ja -õed, ortopeedid, spordiarstid, füsioterapeudid, füsioteraapia üliõpilased, taastusarstid, residendid, massöörid, teised tervishoiu valdkonna spetsialistid, treenerid, liikumist ja jooksmisala ja seda propageerivate organisatsioonide liikmed/ekspertid	106 200,00
2.3.	K4, A2, K5, A5, F1, K4, K6, P2	Ühisturundusena laste liikumist propageerivad tegevused	Tõusnud on viimased aastad madalseisus olnud laste liikumisharrastus läbi ennetustöö, seminaride korraldamise, liikumisharrastuse ja sportimisvõimaluste propageerimise, treenerite koolitamise laste füsioloogiast tulenevalt, pere suunal info jagamise klasteri ja partnerite ühispanusena.	Treenerid, lapsevanemad, ekspertid	5 000,00

2.3.	A4, A6, K4, P1, P2	Baltikumi ühise seminari korraldamine toodete/teenuste info jagamiseks	Klastri perioodil on korraldatud 2 Baltikumi konverentsi liikumise diagnostika, ravi teemadel, täpsemalt: robootika käekäik ja tulevik, kõnnianalüüs, toetatud liikumine, neuroteraapia. Esinejad rahvusvaheliselt, tutvustanud Eesti ja teiste Balti riikide valdkonna teenuseid. Täiendav raha taotletud. Osalejaid vähemalt 75 mõlemal korral.	Perearstid, ortpeedid, füsioterapeudid, kardioloogid, taastusraviarstid, neuroloogid, treenerid, massöörid, kiropraktikud	8 000,00
2.8,9,10, 11	F2, P1, P4, K5, K3, F3, F4, K6	Ühisturundus Läti, Leedu, Soome turule suunatud	Klastris on moodustatud valdkonna turunduse töögrupp, millega kohandatakse klastri koduleheküljel välisurgudele vastavalt, jagatakse kompetentsi kõikidele partneritele nende lehtede täiendamiseks (sisu loomise ja tootmise maksavad partnerid oma lehtedes ise kinni). On (kaas)korraldatud sihtturgudele müügivisiidid (koostöös Medicine Estonia ja Terviseturismi klastri) toodete/teenuste turundamiseks, teadlikkuse tõstmiseks, Eesti e-terviselahenduste, biomeditsiini, ortopeedia, sporditurismi, terviselikumise tutvustamise jne võtmes. Välisurgudele, -patsientidele, -koostööpartneritele on trükised toodetud 1 trükis aastas, tiraaž ca 3000-5000 tki.	Lõpptarbivad, klastri partnerid, koostööd tegevad klastrid	36 000,00
2.8,9,10, 11	A1, P4, F1, F2, F3, F4, K4, P1	Väliskonverentsidel ja kontaktüritustel klastri esindamine, tutvustamine, rahvusvahelise võrgustliku laiendamise, Eestisse kompetentsi toomine teenuste ja toodete arendamiseks, maailma trendide jms osas	On rahvusvahelistel kontaktüritustel esitatud klastrit, tutvustatud tooteid/teenuseid. Lisaks on toodud Eestisse maailmatrendide osas kompetentsi, mis on aluseks toodete/teenuste arendamiseks, kvalifikatsiooni tõstmiseks, laiendatud on võrgustikku. Klaster on olnud esindatud 25 korda/esindatusega aastas rahvusvahelisel konverentsil järgmistes valdkondades: ortopeedia, spordimeditsiin, traumatoloogia, personaaltreenimine ja grupitreeninguid, diagnostika, meditsiini isevastutuse ja terviseteadliku käitumist toetavad teenused ja tehnoloogiad, jooksukultuur, treeningute ja füsioteraapia seondumine, kognitiiv-käitumusliku, invaliidide liikumisaktiivsus, spordifüsioteraapia ja skeletilihassüsteemi füsioteraapia valdkonnas, jne. Lisaks on toodud rahvusvahelisi eksperte Eestisse.	Partneri töötajad, meditsiini ja it personal ja nende kaudu lõpptarbivad	178 800,00
2.2.		2.2. EELARVE			357 600,00
2.3. Ürituste osavõtumaksud					
2.6.	K2, A1, P1, P2, P3, P4, P5	Klastri töötajate osalemine Eesti sisestel koolitustel	Klastri töötajad on osalenud kuni 4-l klastri arengut soosival koolitusel Eestis, lisaks valdkondlikel aruteludel, töötubades jms, et olla valdkonna igakülgse infoga kursis ja rääkida klastri nimel kaasa.		270,00
2.8,9,10, 11	A1, P4, F1, F2, F3, F4, K4, P1	Rahvusvahelistel üritustel klastri partnerite töötajate osalemine	On osaletud aastas vähemalt 15-l rahvusvahelisel konverentsil ja kontaktüritustel, nt E-health, Digital Health, ConHlt, ISACOS 2017, ESSKA 2016, Hip & Shoulder Val d'Isere, NOF, AAOS, Selective Functional Movement Assessment, Fysioteraphy World Conference, IHRSA, Worldlab, Ameerika Spordimeditsiini kolledž ja Euroopa Spordikolledži aastakonverentsid jne.	Partneri töötajad, meditsiini ja it personal ja nende kaudu lõpptarbivad	57 800,00
2.3.		2.3. EELARVE			58 070,00
2.		2. EELARVE			580 632,81

3. PROJEKTJUHTIMINE

3.1. Arendus- ja ühistegevusutega seotud personalikulud (sh lähetuskulud)

3.1.	kõik	Juhtgrupi ja teemagruppide loomine	Lisaks arendustegevusteks moodustatud töögruppidele on moodustad klstri partneritest iga valdkonna esindajatest klstri juhtgrupp (8-10) liiget, kes teeb klstri üldiseid otsuseid. Lisaks on moodustatud erinevad teemagrupid, mille tööd koordineerib vastava töögrupi ekspert või klstri töötaja ning on vajalikud riiklikuks koostööks, poliitikate kujundamiseks, valdkonna üldise majanduskasvu suunamiseks jm. Ruumideks kasutatakse klstri partnerite ruume (omafinantseering). Tulemuseks detailise valdkondliku arengu- ja tegevuskava väljatöötamine ja nii klstri siseste kui väliste projektide algatamine ja elluviimine.		0,00
3.1.	kõik	Projektijuhi palkamine	Palgatud on kogemusega projektijuht, kelle all on klstri tegevused edukalt, vastavalt plaanile ja rahvusvahelistumise strateegiale ellu viidud vahemikus november 2015 kuni oktoober 2018, 36 kuud, sh teostatud aruandlus, korraldatud raamatupidamine. Tasutud on töö- ja puhkusetasud ning nendega seonduvad riigimaksud. Edukalt on teostatud klstri aruandlus EASile, klstri juhtimine ja arendamine, ühisturunduse tegevused.		119 512,00
3.1.2.	kõik	Personalikulud rahvusvahelistumise ja võrgustumise tegevuste juhtimiseks	Peale klstri algatamist on töögruppides mindud täpseks arendustöötaja profiiliga ja märtsist 2016 kuni märtsini 2018 on arendustegevusi edukalt koordineerinud arendustöötaja, sh teinud nende aruandluse ja vastutanud arendusprojektid, toimub nende ühisturundamine, sh rahvusvaheliselt. Arendustöötajale on võimaldatud osaleda kontaktüritustel Eestis ja sihtriikides klstri eesmärkide täitmise nimel, makstud tema töö- ja puhkusetasud ning seotud riigimaksud.		30 400,00
3.2.	kõik	Klstri töötajate arendamine	Projektijuhil ja arendustöötajal on toimunud pidev isiklik areng klstri meetmetest, terviseteenuste, seotud IKT lahenduste jms osas. Klstri töötajad on osalenud valdkonna konverentsidel ja EASI infopäevadel.		340,00
3.2.	A5, A3, A1, F3, K4, K6, P2, P3, P4	Teadurite arendamine, õppekavade täiendamine ja rahvusvaheliste TA projektide algatamine läbi välislahetuste (partnerite poolt esitatavad)	Tõstetud ülikoolide konkurentsivõimet, sh koostööd välisülikoolidega õppekavade täiendamiseks ja kaasajastamiseks, alustatud erinevaid klstriväliseid rahvusvahelisi teadusarendusprojekte. On esindatud klstrit Euroopa Spordi Sotsioloogia Assosatsiooni Aasta konverentsil. On arendatud umbes 8 inimest aastas, kes omavad kõrgemat kompetentsi teha liikumistervise valdkonnas teadusarendustööd (ülikoolide huvi) ja suunduvad pädevamatena tööturule, tooted äriühingutesse (klstri ettevõtjatest partnerite huvi ja seltside missioon).	Ülikoolid ja klstri partnerid, kasu üliõpilastele ja ettevõtetele	31 500,00
3.1.			3.1. EELARVE		181752,00
3.			3. EELARVE		181 752,00

4. RAHVUSVAHELISTUMISE TEGEVUSED					
4.1. SISSEOSTETUS TEENUSED					
4.1.					0,00
4.1.			4.1. EELARVE		0,00
4.2 VÕRGUSTUMISE TEGEVUSED					

4.1.	A6, P1, P2	Arenguseminaride korraldamine klastris	Tutvustatud klasteri partnereid ja teenuseid omakeskis, mille tulemusena on laienenud võrgustikud ja algatatud uusi, sh klasteriväliseid projekte. Jagatud kompetentsi ja infot valdkonna teenuste kohta, tõusnud teadlikkus nii klasteri siseselt kui ühisüritustel siht- ja sidusgruppide osas. Partnerid on kursis klasteri meetmega, klasteri tegevustega, peetud ja kinnitatud ühiselt plaane. Kuludest on kaetud vaid catering, ruumid ja modereerimine on olnud klasteri partnerite omafinantseeringu panus, kuna nähakse klasteri meetmes vajalikku majanduskasvu meedet.	Klasteri partnerid ja nende asutuste töötajad	1 502,00
4.1.	P1, K2, K4, K6, P2, P5	Klasteri partnerite ringi laiendamise läbirääkimised	Läbirääkimiste tulemusel on klasteriga liitunud vähemalt kolm väärtusahelat täiendava ja sobivat kompetentsi omava partnerit, kes võivad olla nii Eestist kui ka välispartnerid. Lisaks on kasvanud ja elavlenud pidevalt koostööpartnerite ring nii Eestist kui rahvusvaheliselt isikute, organisatsioonide või äriühingute tasandil.	Äriühingud Eestist ja sihtriikidest, erialaseltsid, eksperdid, klasteri partnerid, lõpptarbivad	0,00
4.1.	kõik	Koostöö teiste sarnaste klasteritega lähiturgudel ja/või vastavate katusorganisatsioonide/erialaliitudega	Toimib regulaarne koostöö valdkondlike föderatsioonide jm organisatsioonidega ja teiste klasteritega (sh välisriikides).	Teised klasterid, erialaliidud, klasteri partnerid, klaster	0,00
4.3.	P1, P5, F5, K2, K4, K5, P4	Ühtse kodulehekülje haldamine	Eelmise klasteri ajal loodud kodulehekülge täiendavad klasteri töötajad pidevalt. See tutvustab klasterit, partnereid ja nende tooteid/teenuseid, klasteri korraldatavad üritusi, toimuvad ürituste registreerimised ja jagatakse galeriis pilte ning materjale. Kulu: serveripinnarent	Kõik	212,20
4.6.	P1, P4, P2, A1, F1, F2,	Koostöö teiste Eestis tegutsevate klasteritega	Koostöös teiste meditsiinivaldkonna klasteritega ühishuvide osas, nt Medicine Estoniaga, Tervisturismi, IKT klasteriga on saadud tootearenduseks sisendit nende välispatsientidelt, tõstetud nende välispatsiente teenindava personali kompetentsi liikumistervise ja meditsiiniteenuste ja toodete osas, pakutud meie klasteri partneritele ka võimalust liituda nende välisvisiitidega, võõrustatud nende külalisi liikumistervise, biomeditsiini, e-terviseteenuste osas, pakutud IKT klasteri partneritele võimalust müügikäivet kasvatada meditsiini IKT-d arendades.	Patsiendid, agendid, kliinikud, teiste klasterite partnerid, ajakirjanikud ja muud partnerid Eestist väljas	0,00
4.2.			4.2. EELARVE		1714,20
4.3. PERSONALIKULUD					
4.3.					0,00
4.2.			4.3. EELARVE		0,00
4.			4. EELARVE		1 714,20

KOKKU	1 192 000
-------	------------------

9 KLASTRI MÕÕDETAVID TULEMUSED

Tabel 19. Klasteri mõõdetavad tegevused, ühikud ja tulem aastate lõikes

MÕÕDIK	ÜHIK	2014	2015	2016	2017	2018
1. Müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest toodetest	€	13 158	117 259	389 627	648 244	875 694
2. Uutest, muudetud toodetest ja teenustest saadava müügitulu suhe kogu müügitulusse	%	1,55	4,47	12,33	15,75	19,87
3. TA investeeringute maht	€	81 619	119 400	540 632	566 684	577 198
4. Lisandväärtus (kumulatiivne)	€	588 669	630 124	756 681	842 967	941 995
5. Koostöö teiste klasteritega	Tk	2	2	3	3	4
6. Unikaalsete partnerite arv projekti lõpuks (taotlusest)	Tk	17	40	45	45	45
7. Kasvualadesse panustavate klasteri äriühingutest partnerite arv	Tk	10	24	26	27	27
8. Koostöö TAKide ja KK-dega	Tk	1	2	3	4	4
9. Uued rahvusvahelised koostööpartnerid	Tk	-	-	3	2	0
10. Rahvusvahelistel kontaktüritustel osalemine	Tk	8	5	23	22	15
11. Sihtgrupile korraldatavad üritused	Tk/osal ejad	27/2300	15/1800	32/ 3200	27/2900	31/3100
12. Rahvusvahelised korraldatavad üritused	Tk	2	2	2	2	2
14. Uued, innovaatilised, partnerite ühisarendusprojektid	Tk	3	0	12	12	5
15. Klasteri algatusel klasterivälised arendusprojektid	Tk	-	1	3	7	8
16. Meediakajastused, sh rahvusvahelised	Kord		18	35	30	25
17. Avaliku sektoriga ühisprojektid	Tk	1	1	3	3	3
18. Teadus- ja rakendusuuringud	Tk	2	0	2	1	0
19. TA investeeringute maht, sh klasteri algatused klasteri partnerite projektid	€	81 619	119 400	540 632	566 684	577 198
20. Ühisprojektid ülikoolidega, sh õppekavade täiendamine, rahvusvahelised ülikoolid	Tk	1	1	4	5	1

